

ΕΚΘΕΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΙΝΔΥΝΩΝ

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2020

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

i. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	3
II. ΔΙΕΥΘΥΝΤΙΚΗ ΣΥΝΟΨΗ	4
III. ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΑΣ ΤΩΝ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΒΛΕΨΕΩΝ ΣΤΙΣ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΣΕ ΜΕΓΑΛΕΣ ΔΙΑΚΥΜΑΝΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	5
i. ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ	5
ii. ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ	7
IV. ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΣΕ ΕΝΔΕΧΟΜΕΝΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΩΝ ΕΓΓΥΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ ΠΟΥ ΑΠΟΡΡΕΟΥΝ ΑΠΟ ΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΣΕ ΕΚΚΡΕΜΟΤΗΤΑ ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΔΑΝΕΙΩΝ	15
i. ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΕΣ ΕΓΓΥΗΣΕΙΣ	15
ii. ΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ	23
iii. ΑΓΩΓΕΣ ΣΕ ΕΞΕΛΙΞΗ	29
iv. ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΑΠΟ ΑΠΑΛΛΟΤΡΙΩΣΕΙΣ ΤΕΜΑΧΙΩΝ ΓΗΣ	30
V. ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΠΟΥ ΠΡΟΚΥΠΤΟΥΝ ΑΠΟ ΤΟΝ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΤΟΜΕΑ, ΤΙΣ ΟΝΤΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ, ΤΙΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΙΣ ΣΥΜΠΡΑΞΕΙΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ-ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ	33
i. ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ	33
ii. ΟΝΤΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ	41
iii. ΑΡΧΕΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	57
iv. ΣΥΜΠΡΑΞΕΙΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ	60

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Βάσει του άρθρου 58 του περί της Δημοσιονομικής Ευθύνης και Δημοσιονομικού Πλαισίου Νόμου του 2014 (Ν.20(Ι)/2014), ο Υπουργός Οικονομικών είναι υπεύθυνος για την εποπτεία των δημοσιονομικών κινδύνων που ενδέχεται να έχουν σημαντική επίπτωση στα δημόσια οικονομικά. Σύμφωνα με το ίδιο άρθρο, ο Υπουργός Οικονομικών ετοιμάζει και υποβάλλει έκθεση δημοσιονομικών κινδύνων μαζί με τον ετήσιο κρατικό Προϋπολογισμό, αναλύοντας τους πιθανούς δημοσιονομικούς κινδύνους που έχει αναγνωρίσει αναφέροντας κα μέτρα μετριασμού τους.

Σε γενικές γραμμές, οι δημοσιονομικοί κίνδυνοι διαχωρίζονται σε κινδύνους από το εσωτερικό και σε κινδύνους από το εξωτερικό. Από πλευράς του εσωτερικού περιβάλλοντος, αρνητικές επιπτώσεις στην οικονομία δύναται να προέλθουν από τις ακόλουθες πηγές:

- Από την επιβολή και συνέχιση περιοριστικών μέτρων διακίνησης που εφαρμόζονται από τον Μάρτιο του 2020 για αποτροπή τυχόν έξαρσης του κορωνοϊού Covid-19, και που έχουν πλήξει νευραλγικούς τομείς της οικονομίας, όπως είναι ο τουρισμός.
- Από τις συνεχιζόμενες προκλήσεις που αντιμετωπίζει ο τραπεζικός τομέας, λόγω του ψηλού ακόμα ποσοστού μη-εξυπηρετούμενων δανείων και την πιθανότητα πρόκλησης νέου κύματος μη-εξυπηρετούμενων δανείων απόρροια των επιπτώσεων από τη συρρίκνωση της οικονομικής δραστηριότητας ελέω πανδημίας.
- Από ενδεχόμενες υποχρεώσεις που πηγάζουν από κρατικές εγγυήσεις που παραχωρήθηκαν τα προηγούμενα χρόνια προς εταιρείες.
- Από τις ενδεχόμενες υποχρεώσεις σε βάρος της Δημοκρατίας που δύναται να προκύψουν από δικαστικές υποθέσεις που εκκρεμούν ενώπιον της Δικαιοσύνης και αφορούν υποθέσεις σε σχέση με αποφάσεις της Αρχής Εξυγίανσης των Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων, καθώς και μισθοδοσίας και επιδομάτων των εργαζομένων του δημόσιου και ευρύτερου δημόσιου τομέα.

Καταγράφονται επίσης δυνητικοί εξωτερικοί κίνδυνοι, όπως η παγκόσμια ύφεση λόγω κορωνοϊού, το κλίμα οικονομικού προστατευτισμού στις Η.Π.Α., η αβεβαιότητα που διακατέχει τους επενδυτές στις κεφαλαιαγορές, η αβεβαιότητα σύναψης εμπορικής συμφωνίας μεταξύ Ηνωμένου Βασιλείου και Ε.Ε., καθώς και η πολιτική αστάθεια στην Ανατολική Μεσόγειο.

II. ΔΙΕΥΘΥΝΤΙΚΗ ΣΥΝΟΨΗ

Οι δημοσιονομικοί κίνδυνοι, όπως αυτοί καταγράφονται και αναλύονται στην παρούσα Έκθεση, προκύπτουν κυρίως από:

- Απώλεια δημοσιονομικών εσόδων λόγω μείωσης στην οικονομική δραστηριότητα από την εξάπλωση της πανδημίας του κορωνοϊού.
- Αύξηση δαπανών για στήριξη της οικονομίας σε περίπτωση επαναφοράς μέτρων συγκράτησης της εξάπλωσης (lock down).
- Δικαστικές αποφάσεις που είναι σε εκκρεμότητα εναντίον της Κυπριακής Δημοκρατίας κυρίως σε σχέση με τις αποφάσεις της πολιτείας για αποκοπές στις απολαβές των εργαζομένων και συνταξιούχων του δημοσίου και ευρύτερου δημοσίου τομέα.
- Αρνητικές μακροοικονομικές εξελίξεις σε διεθνές επίπεδο με αρνητικές επιπτώσεις σε βασικούς παραγωγικούς τομείς της κυπριακής οικονομίας που θα οδηγήσουν σε χαμηλότερο (από τον προβλεπόμενο) ρυθμό ανάπτυξης και, κατά συνέπεια, θα έχουν αρνητικό αντίκτυπο, κατά κύριο λόγο, στις επιδόσεις των δημοσίων οικονομικών.
- Καταβολή, εκ μέρους του κράτους, ποσών που αφορούν κυβερνητικές εγγυήσεις που δόθηκαν προς τρίτους.
- Κινδύνους που ελλοχεύουν στο τραπεζικό σύστημα, όπως ψηλός δείκτης μη εξυπηρετούμενων δανείων και η περαιτέρω αύξηση του δείκτη απόρροια των επιπτώσεων από την συρρίκνωση της οικονομικής δραστηριότητας ελέω της πανδημίας.
- Αρνητικές οικονομικές επιδόσεις των Κρατικών οργανισμών, των Αρχών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των Συμπράξεων Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα
- Προκλήσεις και υπέρμετρες δαπάνες που ενδέχεται να προκύψουν από τη μη εύρυθμη λειτουργία του Γενικού Συστήματος Υγείας (ΓεΣΥ).
- Προκλήσεις και υπέρμετρες δαπάνες που ενδέχεται να προκύψουν από την αυξημένη ροή μεταναστών.

Τα κύρια μέτρα που έχουν ληφθεί ή προγραμματίζεται να ληφθούν για μετριασμό των πιο πάνω κινδύνων είναι τα ακόλουθα:

- Μεσοπρόθεσμος δημοσιονομικός σχεδιασμός στην βάση ρεαλιστικών παραδοχών και αυστηρή προσήλωση στον στόχο του ισοσκελισμένου προϋπολογισμού.
- Μέτρα ενίσχυσης της ανάπτυξης και διεύρυνσης της παραγωγικής βάσης.
- Διαρθρωτικές αλλαγές στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, περιλαμβανομένης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.
- Παρακολούθηση από το αρμόδιο γραφείο του Γενικού Λογιστηρίου των δανείων που παραχωρήθηκαν με κυβερνητικές εγγυήσεις σε συστηματική βάση.
- Ενίσχυση νομοθετικού πλαισίου που διέπει την διαχείριση και πώληση μη εξυπηρετούμενων δανείων (ΜΕΔ).
- Εφαρμογή του σχεδίου «ΕΣΤΙΑ» από τον Σεπτέμβριο του 2019 το οποίο θα συμβάλει στην προστασία της κύριας κατοικίας δανειοληπτών με μη εξυπηρετούμενα δάνεια.
- Κατάλληλη εκπροσώπηση της Κυπριακής Δημοκρατίας ενώπιον των διεθνών και κυπριακών δικαστηρίων.

III. ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΑΣ ΤΩΝ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΒΛΕΨΕΩΝ ΣΤΙΣ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΣΕ ΜΕΓΑΛΕΣ ΔΙΑΚΥΜΑΝΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

i. ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

Εισαγωγικά

Οι μακροοικονομικές παραδοχές αποτελούν τη βάση της διαμόρφωσης της εκάστοτε οικονομικής και δημοσιονομικής πολιτικής οι οποίες αντικατοπτρίζονται στην κατάρτιση του κρατικού Προϋπολογισμού. Οποιοσδήποτε μεταβολές στις μακροοικονομικές προβλέψεις δύναται να δημιουργήσουν κινδύνους από πλευράς εσόδων και από πλευράς δαπανών και κατ' επέκταση να επηρεάσουν αρνητικά την πορεία των δημοσίων οικονομικών και τις χρηματοδοτικές ανάγκες.

Πιο συγκεκριμένα, ο Προϋπολογισμός είναι ιδιαίτερα ευαίσθητος σε παραμέτρους όπως ο ρυθμός ανάπτυξης (επηρεάζει κυρίως τα έσοδα του κράτους αλλά και τις κοινωνικές παροχές οι οποίες εξαρτώνται από το επίπεδο απασχόλησης) και οι εξελίξεις στα επίπεδα των τιμών (επηρεάζεται η πορεία των δημοσίων εσόδων, η βιωσιμότητα του δημόσιου χρέους καθώς και οι τιμές των αγαθών και υπηρεσιών που αγοράζει το κράτος).

Μέσα σε αυτά τα πλαίσια, είναι πολύ σημαντική η στενή παρακολούθηση των μακροοικονομικών εξελίξεων, όπως επίσης και η ανάλυση για τον τρόπο που οι εξελίξεις αυτές επηρεάζουν τα δημόσια οικονομικά.

Σημειώνεται ότι, το εγχώριο και κυρίως το διεθνές οικονομικό περιβάλλον συνεχίζει να χαρακτηρίζεται από αυξημένη αβεβαιότητα. Κύριος κίνδυνος αποτελεί τυχόν επανεμφάνιση της έξαρσης της πανδημίας του κορωνοϊού στην Κύπρο, με αποτέλεσμα την ανάγκη επιβολής νέων περιοριστικών μέτρων, γεγονός που θα επιδεινώσει την οικονομική δραστηριότητα και θα μειώσει τα έσοδα του κράτους.

Σημαντικοί κίνδυνοι ελλοχεύουν και από το εξωτερικό περιβάλλον. Κυριότερος κίνδυνος βραχυπρόθεσμα αποτελεί τυχόν περαιτέρω εξάπλωση της πανδημίας του κορωνοϊού, ειδικά σε χώρες με τις οποίες η Κύπρο διατηρεί στενή οικονομική σχέση, όπως το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ρωσία. Μια τέτοια εξέλιξη αναμένεται να έχει σημαντικό αντίκτυπο στην οικονομία της Κύπρου, ειδικά μέσω του τομέα του τουρισμού. Επιπρόσθετα, η συνεχιζόμενη οικονομική πολιτική προστατευτισμού σε παγκόσμιο επίπεδο, επιβραδύνουν την ανάπτυξη του διεθνούς εμπορίου.

Επίσης, οι γεωπολιτικές εξελίξεις στη γύρω περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου με επίκεντρο τις στρατιωτικές εμπλοκές στη Συρία και στη Λιβύη καθώς και του μεταναστευτικού προβλήματος, συνεχίζουν να προκαλούν αβεβαιότητα για την πορεία των οικονομιών των χωρών μελών της Ε.Ε., περιλαμβανομένης και της Κύπρου.

Ακόμη, τυχόν μη σύναψη ή σύναψη ανεπαρκούς εμπορικής συμφωνίας μεταξύ Ηνωμένου Βασιλείου και Ε.Ε., αναμένεται να έχει αρνητικό αντίκτυπο στην οικονομία του Ηνωμένου Βασιλείου όσο και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με πιθανές προεκτάσεις στην κυπριακή οικονομία (αποδυνάμωση της στερλίνας έναντι ευρώ, μείωση επενδύσεων από Η.Β.).

Ανάλυση Κινδύνων

Οι κύριες παραδοχές σε σχέση με το βασικό σενάριο καθώς και οι εκτιμήσεις κινδύνων, συνοψίζονται στον πιο κάτω Πίνακα:

<u>Μακροοικονομικός Δείκτης</u>	<u>Βασικό Σενάριο</u>	<u>Εκτίμηση Κινδύνων</u>
1. <u>Ρυθμός ανάπτυξης</u>	Ουσιαστικός περιορισμός πανδημίας κορωνοϊού στην Κύπρο	Έξαρση της πανδημίας του κορωνοϊού στην Κύπρο
	Έξοδος του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ε.Ε. με συμφωνία για στενή συνεργασία	Έξοδος του Ηνωμένου Βασιλείου χωρίς συμφωνία/ σύναψη ανεπαρκούς συμφωνίας δημιουργώντας παρατεταμένη αβεβαιότητα – αρνητικό αντίκτυπο στην οικονομία του Ηνωμένου Βασιλείου όσο και της Ευρωπαϊκής Ένωσης με προεκτάσεις στην κυπριακή οικονομία (αποδυνάμωση της στερλίνας έναντι ευρώ, μείωση επενδύσεων από Η.Β. και αύξηση κόστους δανεισμού για το κράτος)
	Ομαλοποίηση Ρωσικής οικονομίας	Σημαντική επιβράδυνση Ρωσικής οικονομίας ως αποτέλεσμα μείωσης των τιμών πετρελαίου καθώς και περαιτέρω επιδείνωση των σχέσεων μεταξύ Ε.Ε. και Ρωσίας.
	Σταθεροποίηση στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου	Γεωπολιτική αστάθεια στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου
2. <u>Πληθωρισμός</u>	Ομαλοποίηση του κυπριακού τραπεζικού τομέα και σταδιακή παροχή ρευστότητας στην αγορά	Επιδείνωση της κατάστασης του τραπεζικού τομέα, περαιτέρω αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων, δημιουργία κεφαλαιακών αναγκών και μειωμένη ρευστότητα στην αγορά
	Σταδιακή αύξηση του επιπέδου τιμών στη βάση της ανάκαμψης της οικονομίας	Στασιμότητα στο επίπεδο τιμών ως επακόλουθο περιορισμένης ζήτησης αγαθών και υπηρεσιών Αύξηση της διεθνούς τιμής του πετρελαίου με αρνητικό αντίκτυπο κυρίως στη ζήτηση αλλά και στην προσφορά αγαθών και υπηρεσιών.

Σημαντική είναι επίσης η ανάλυση ευαισθησίας (sensitivity analysis) του δημόσιου χρέους. Λόγω όμως της πανδημίας του κορωνοϊού (COVID-19), η οποία έχει προκαλέσει πολύ μεγάλη αβεβαιότητα ως προς τις οικονομικές προοπτικές, η διεξαγωγή ανάλυσης ευαισθησίας στο παρόν στάδιο καθίσταται πολύ δύσκολη.

ii. ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ

Εισαγωγικά - Κατάσταση κατά τις 31/12/2019

Το δημόσιο χρέος αντιστοιχούσε σε €20.958 εκ. στα τέλη 2019, σημειώνοντας μείωση από €21.256 εκ. στα τέλη του 2018. Ο δείκτης δημόσιου χρέους ως προς το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν μειώθηκε γύρω στο 95% από 101% στα τέλη του προηγούμενου έτους.

Τα δημόσια οικονομικά επέστρεψαν σε ονομαστικά πλεονάσματα κατά το έτος 2019, μετά την καταγραφή δημοσιονομικού ελλείμματος 4,4% το 2018, λόγω των έκτακτων μέτρων του τραπεζικού τομέα που σχετίζονται με την πώληση της πρώην Συνεργατικής Κυπριακής Τράπεζας (ΣΚΤ). Πιο συγκεκριμένα, η Κύπρος παρουσίασε δημοσιονομικό πλεόνασμα 2,7% του ΑΕΠ και πρωτογενές ισοζύγιο 5,2% το 2019. Η διατήρηση αυτών των αποτελεσμάτων αποτελεί προϋπόθεση για τη βιωσιμότητα του δημοσίου χρέους της Κύπρου στο μέλλον. Ένα άλλο σημαντικό στοιχείο κατά το έτος 2019 ήταν η αυξημένη εμπιστοσύνη των διεθνών επενδυτών προς την Κυπριακή Δημοκρατία, η οποία εκδηλώθηκε στις εκδόσεις των Ευρωπαϊκών Μεσοπρόθεσμων Ομολόγων (EMO/ EMTN).

Το μεγαλύτερο μερίδιο του δημόσιου χρέους αποτελούν τα επίσημα δάνεια από διεθνείς οργανισμούς και ιδιαίτερα τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας και την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, με συνολικό ποσοστό 40% στο δημόσιο χρέος, και τα κυβερνητικά ομόλογα εξωτερικού με ποσοστό επίσης 40%. Η μέση διάρκεια του χρέους ήταν 7,4 έτη, ενώ του εμπορεύσιμου χρέους, δηλαδή των κυβερνητικών τίτλων εξαιρουμένου των δανείων, ήταν 7,0 έτη στο τέλος του 2019 σε σύγκριση με 4,3 έτη στο τέλος του 2018, αύξηση που αποδίδεται στην έκδοση πιο μακροπρόθεσμων Ευρωπαϊκών Μεσοπρόθεσμων Ομολόγων με το μεγαλύτερο οφειλόμενο χρέος να λήγει το 2049, και το οποίο συνάδει με τη Μεσοπρόθεσμη Στρατηγική Διαχείρισης Δημόσιου Χρέους του Γραφείου Διαχείρισης Δημοσίου Χρέους (ΓΔΔΧ) να διατηρήσει τη μέση εναπομείνασα διάρκεια του εμπορεύσιμου χρέους πάνω από το στόχο των 5 ετών. Το χρέος σε κυμαινόμενα και σταθερά επιτόκια αποτελούσε το 39% και 61% του χρέους αντίστοιχα ενώ το χρέος σε ξένο νόμισμα αποτελούσε το 3% του συνολικού δημόσιου χρέους. Τέλος, κατά το 2019 αποπληρώθηκε πλήρως και πρόωρα το διμερές δάνεια με την Ρωσική Ομοσπονδία, το οποίο κανονικά έληγε το 2021.

Εξελίξεις εντός 2020

Η εντυπωσιακή πρόοδος που επιτελέστηκε κατά το 2019 και διήρκεσε μέχρι τα τέλη Φεβρουαρίου - αρχές Μαρτίου 2020 επέτρεψε, μεταξύ άλλων, την πρόωρη και πλήρη αποπληρωμή του δανείου του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (οπότε εκμηδενίστηκε το χρέος σε ξένο νόμισμα) και τη βελτίωση όλων των συναφών δεικτών χρηματοοικονομικών κινδύνων. Ωστόσο, η κατάσταση ανατράπηκε άρδην ως αποτέλεσμα της πανδημίας του κορωνοϊού Covid-19, με τις επιπτώσεις στη διεθνή και ευρωπαϊκή οικονομία και κοινωνία, να έχουν δημιουργήσει τέτοιες συνθήκες αβεβαιότητας όσον αφορά την συρρίκνωση της οικονομικής δραστηριότητας, το απρόβλεπτο της διάρκειας της, και τις δημοσιονομικές επιπτώσεις (μέσω του σκέλους τόσο των δημοσιονομικών εσόδων, όσο και των δαπανών) ώστε, προς το

παρόν, να καθιστούν αδύνατη τη διενέργεια αξιόπιστων προβλέψεων των μελλοντικών χρηματοδοτικών αναγκών οποιουδήποτε Κράτους. Δεδομένης της επικρατούσας οικονομικής αβεβαιότητας διεθνώς, το ΓΔΔΧ μεριμνά διαρκώς για την ενίσχυση των ρευστών διαθεσίμων. Στα πλαίσια αυτά, την περίοδο Ιανουαρίου – Απριλίου 2020, πραγματοποιήθηκε συνολικός ακαθάριστος δανεισμός κεφαλαίων της τάξης των €5,0 δισ. περίπου, τα οποία προστέθηκαν στο υπάρχον απόθεμα ρευστών διαθεσίμων για να καλύψει τις μελλοντικές χρηματοδοτικές ανάγκες σε βάθος εννέα μηνών, οι οποίες χαρακτηρίζονται από έντονη αβεβαιότητα.

Ως εκ τούτου, οι εξελίξεις στο 2020 διακρίνονται σε 2 χωριστές χρονικές περιόδους:

Περίοδος 1/1/2020 – 29/2/2020: Στις 15 Ιανουαρίου 2020, η Κυπριακή Δημοκρατία εξέδωσε με επιτυχία δύο Ευρωπαϊκά Μεσοπρόθεσμα Ομόλογα (EMTN) διάρκειας 10 και 20 ετών συνολικού ύψους €1,75 δισ., με απώτερο σκοπό την περαιτέρω επέκταση της καμπύλης επιτοκίων, τη διαχείριση του κινδύνου αναχρηματοδότησης μέσω της εξομάλυνσης του χρονοδιαγράμματος λήξεως χρέους και την επέκταση της επενδυτικής βάσης. Επίσης, όπως αναφέρεται πιο πάνω, στις 27 Φεβρουαρίου 2020 έγινε πρόωρη αποπληρωμή του δανείου προς το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, που είχε υπόλοιπο €716,67εκ.

Περίοδος 1/3/2020 – 30/6/2020: Τον Μάρτιο 2020 εμφανίστηκαν τα πρώτα κρούσματα COVID-19 στην Κύπρο, τα οποία οδήγησαν στη λήψη έκτακτων οικονομικών, δημοσιονομικών, υγειονομικών και κοινωνικών μέτρων. Στις 16 Απριλίου 2020, η Κυπριακή Δημοκρατία εξέδωσε δύο EMTN διάρκειας 7 και 30 ετών συνολικού ύψους €1,75 δισ. (η συναλλαγή εκτελέστηκε στις 7 Απριλίου 2020) με απώτερο σκοπό να καλύψει κυρίως την απώλεια των δημοσιονομικών εσόδων ενόψει των αναμενόμενων οικονομικών επιπτώσεων της πανδημίας, τη χρηματοδότηση των μέτρων στήριξης που λήφθηκαν, τη διαχείριση του κινδύνου αναχρηματοδότησης μέσω της εξομάλυνσης του χρονοδιαγράμματος λήξεως χρέους, καθώς επίσης και την ενίσχυση των ρευστών διαθεσίμων του κράτους βάσει των περί της Διαχείρισης του Δημόσιου Χρέους Νόμων.

Ανάλυση εξελίξεων και προοπτικών αγορών EMTN και γραμματίων δημοσίου

Το 2020 ξεκίνησε με τις κεφαλαιαγορές σε πολύ καλή κατάσταση και με εξαιρετικές προοπτικές σε συνέχεια του πολύ θετικού 2019 με αποτέλεσμα αρκετές ευρωπαϊκές χώρες, συμπεριλαμβανομένης και της Κυπριακής Δημοκρατίας, να προχωρήσουν σε εκδόσεις χρέους για κάλυψη σημαντικού μέρους των χρηματοδοτικών τους αναγκών. Στην περίπτωση της Κύπρου το ποσοστό αυτό ανήλθε στο 90%. Κατά τον Ιανουάριο 2020 η Δημοκρατία εξέδωσε δύο ομόλογα 10ετούς (€1 δισ.) και 20ετούς (€750 εκ.) διάρκειας, με απόδοση 0.55% και 1.09% αντίστοιχα. Το θετικό αυτό περιβάλλον συνεχίστηκε τον Φεβρουάριο 2020, ωστόσο τον Μάρτιο 2020 με την πλήρη εξάπλωση της πανδημίας του κορωνοϊού παγκοσμίως δημιουργήθηκε ένα εξαιρετικά αρνητικό κλίμα με τις αποδόσεις των επιτοκίων να ανεβαίνουν απότομα (στη περίπτωση της Κύπρου υπήρξαν αυξήσεις μέχρι 190 μονάδες βάσης). Λόγω των επιπρόσθετων δημοσιονομικών αναγκών που δημιούργησε η πανδημία, οι ευρωπαϊκές χώρες προχώρησαν σε μεγάλο όγκο νέων εκδόσεων χρέους οι οποίες απορροφήθηκαν από την αγορά με σχετική άνεση. Στην κατηγορία αυτή ανήκει και η Κυπριακή Δημοκρατία η οποία εξέδωσε τον Απρίλιο 2020 δύο ομόλογα 7ετούς (€1.25 δισ.) και 30ετούς (€500 εκ.) με απόδοση 1.564% και 2.339% αντίστοιχα.

Επίσης, τον Απρίλιο 2020 η Κυπριακή Δημοκρατία εξέδωσε Γραμματίο Δημοσίου 52 εβδομάδων ύψους €1.25 δισ. με απόδοση 0.50%. Η αγορά Γραμματίων του Δημοσίου 13 εβδομάδων ακολούθησε ανάλογη πορεία με την διεθνή αγορά ομολόγων, με τις αποδόσεις να ανεβαίνουν σημαντικά κατά την περίοδο Μαρτίου - Μαΐου 2020 από -0.2% σε 0.13%.

Το αρνητικό κλίμα υποχωρεί σταδιακά από τα τέλη Απριλίου 2020 – αρχές Μαΐου 2020, λόγω της δυναμικής αντίδρασης της ΕΚΤ με την επέκταση και διόγκωση του προγράμματος ποσοτικής χαλάρωσης, καθώς και της αντίδρασης της ΕΕ η οποία επεξεργάζεται τρόπους παροχής βοήθειας στα κράτη-μέλη για αντιμετώπιση των συνεπειών της πανδημίας.

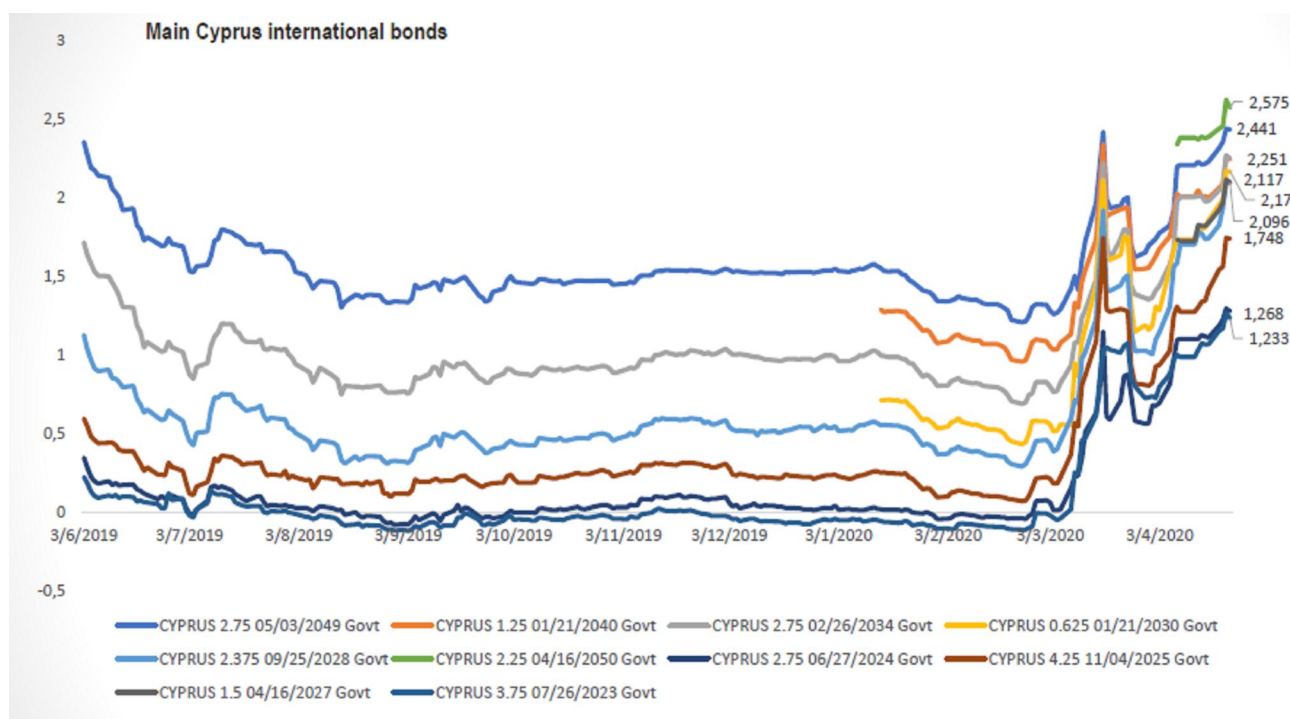
Κατά τους επόμενους μήνες, οι παράγοντες που θα επηρεάσουν τις αγορές κρατικών ομολόγων είναι:

- Η πορεία της πανδημίας και οι επιπτώσεις της στην παγκόσμια οικονομία αλλά και στην Κύπρο ειδικότερα.
- Η αποτελεσματικότητα του προγράμματος ποσοτικής χαλάρωσης της ΕΚΤ.
- Η συμφωνία και η εφαρμογή των μέτρων της ΕΕ για μείωση των οικονομικών επιπτώσεων της πανδημίας στα κράτη-μέλη.

Με βάση τη μέχρι τώρα πορεία της κατάστασης και με την προϋπόθεση πως η πανδημία θα εξασθενήσει, αναμένουμε πως θα συνεχίσει η σταδιακή επιστροφή προς την ομαλότητα, σε περιβάλλον που θα προσομοιάζει προς αυτό που επικρατούσε στις αρχές του έτους 2020, χαρακτηριζόμενο από χαμηλά επιτόκια και επαρκή ρευστότητα στις αγορές.

Αποδόσεις των ομολόγων της Κυπριακής Δημοκρατίας στη δευτερογενή αγορά

Οι αποδόσεις των ομολόγων της Κυπριακής Δημοκρατίας στη δευτερογενή αγορά κατά το τρίτο τρίμηνο του 2019 σημείωσαν αισθητή πτώση, ακολουθώντας την τάση των υπόλοιπων ευρωπαϊκών χωρών, ενώ στο τέταρτο τρίμηνο μετά από μία μικρή αύξηση στις αρχές του, εν συνεχεία σταθεροποιήθηκαν. Το 2020, μέχρι τέλος Φεβρουαρίου 2020 - αρχές Μαρτίου 2020, υπήρξε ελαφρά πτωτική τάση, ενώ στη συνέχεια οι αποδόσεις των ομολόγων ακολούθησαν ανοδική πορεία με έντονη μεταβλητότητα, λόγω της πανδημίας και των επιπτώσεών της στην εγχώρια και διεθνή οικονομία καθώς και στην ψυχολογία/ εμπιστοσύνη των αγορών. Από τις αρχές Μαΐου 2020 διαφαίνεται μια σταθερή μείωση στις αποδόσεις.

Πιστοληπτικές Αξιολογήσεις

Οι πιο πρόσφατες πιστοληπτικές αξιολογήσεις από τους Διεθνείς Οίκους Αξιολόγησης καταδεικνύουν τα βήματα προόδου της κυπριακής οικονομίας, η οποία κατόπιν συντονισμένων και επίπονων προσπαθειών έχει καταφέρει να ορθοποδήσει και ξεπεράσει τις επιπτώσεις της χρηματοπιστωτικής κρίσης του 2013:

Οίκος	Πιστοληπτική Αξιολόγηση	Ημερ. Αξιολόγησης	Επόμενη Αξιολόγηση
Standard and Poor's	BBB- (Σταθερός ορίζοντας)	03/09/2020	Μάρτιος 2021
DBRS	BBB (L) (Σταθερός ορίζοντας)	15/05/2020	Νοέμβριος 2020
Fitch	BBB- (Σταθερός ορίζοντας)	03/04/2020	Οκτώβριος 2020
Moody's	Ba2 (Θετική προοπτική)	25/06/2020	Δεκέμβριος 2020

Σημειώνεται όμως ότι, λόγω των επιπτώσεων και της αβεβαιότητας που προκάλεσε η πανδημία, οι Οίκοι DBRS και Fitch αναθεώρησαν τις προοπτικές από «Θετικές» σε «Σταθερές» όπως φαίνεται στον πιο πάνω πίνακα.

Ανάλυση Κινδύνων

Κίνδυνος επανεμφάνισης του Covid-19 (δεύτερο κύμα πανδημίας)

Ο κίνδυνος έξαρσης του Covid-19 στους επόμενους μήνες, ειδικά στην περίπτωση όπου δεν επιτευχθεί ως τότε η εξεύρεση εμβολίου ή αποτελεσματικής θεραπείας, δημιουργεί κινδύνους για απρόβλεπτες επιπτώσεις στα δημοσιονομικά της Κύπρου, όπως και των υπόλοιπων κρατών. Σε διεθνές επίπεδο, η συνέχιση της πανδημίας ή η έξαρση της, πέραν των όποιων οικονομικών και δημοσιονομικών επιπτώσεων επιφέρει, πιθανώς να δημιουργήσει ένα περιβάλλον αβεβαιότητας και απώλειας εμπιστοσύνης που θα οδηγήσει τους επενδυτές στην αποφυγή και επανεκτίμηση κινδύνων, με αποτέλεσμα την αναταραχή στις κεφαλαιαγορές και με πιθανές συνέπειες την αύξηση των αποδόσεων και τη μείωση της ρευστότητας στις αγορές. Σε ένα δυσμενές σενάριο, τα πιο πάνω μπορούν να επηρεάσουν ακόμη και την πρόσβαση του κράτους στις αγορές και να θέσουν σε κίνδυνο την βιωσιμότητα του χρέους.

Κίνδυνος αναχρηματοδότησης

Ο κίνδυνος αναχρηματοδότησης αναφέρεται στην περίπτωση κατά την οποία ληξιπρόθεσμο χρέος πρέπει να αναχρηματοδοτηθεί σε ασυνήθιστα ψηλά επιτόκια ή δεν μπορεί να αναχρηματοδοτηθεί καθόλου.

Ο δείκτης της Μέσης Σταθμικής Διάρκειας του χρέους χρησιμοποιείται ευρέως για καταμέτρηση του κινδύνου αυτού. Στις 31/12/2019, η Μέση Σταθμική Διάρκεια του συνολικού δημόσιου χρέους ήταν 7,4 έτη, ενώ μετά την έκδοση Ευρωπαϊκών Μεσοπρόθεσμων Ομολόγων ο δείκτης αυτός αυξήθηκε στα 8,1 έτη μειώνοντας περαιτέρω τον κίνδυνο αναχρηματοδότησης. Ένας άλλος δείκτης που χρησιμεύει ως ένδειξη συσσώρευσης κινδύνου αναχρηματοδότησης είναι το χρέος που λήγει εντός 5 ετών. Στις 31/12/2019 το χρέος που έληγε εντός πενταετίας ήταν 41% του συνολικού δημόσιου χρέους, εκ των οποίων το 8,3% εντός των επόμενων 12 μηνών (10,8% στις 31/12/2018).

Κίνδυνος επιτοκίου

Ο κίνδυνος επιτοκίου πηγάζει από τη δυσκολία εξυπηρέτησης χρέους σε κυμαινόμενα επιτόκια και τις επιπτώσεις από μια αύξηση των επιτοκίων.

Ο Μέσος Χρόνος Αναπροσαρμογής Επιτοκίου είναι ένας περιεκτικός δείκτης για τη μέτρηση του κινδύνου επιτοκίου εφόσον περιλαμβάνει το χρόνο αναπροσαρμογής επιτοκίου κάθε κυμαινόμενου χρέους καθώς και τη λήξη οποιουδήποτε χρέους σε σταθερό επιτόκιο που πρέπει να αναχρηματοδοτηθεί σε νέα επιτόκια. Ο Μέσος Χρόνος Αναπροσαρμογής Επιτοκίου μετά τις εκδόσεις των υπό αναφορά ομολόγων αυξήθηκε στα 4,6 έτη σε σύγκριση με 2,6 έτη στις 31/12/2019. Ταυτόχρονα, το σύνολο χρέους σε κυμαινόμενα επιτόκια αυξήθηκε στο 38% σε σύγκριση με 37% στις 31/12/2019. Το σχετικά μεγάλο μερίδιο του χρέους σε κυμαινόμενα επιτόκια, σχετίζεται κυρίως με τον μεγάλο όγκο του δανεισμού από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας(ΕΜΣ) αλλά και από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ) και την Τράπεζα Αναπτύξεως του Συμβουλίου της Ευρώπης (ΤΑΣΕ). Το χρέος σε κυμαινόμενο επιτόκιο αναμένεται να μειωθεί περαιτέρω, λόγω της σταδιακής εξόφλησης των δανείων που φέρουν κυμαινόμενο επιτόκιο.

Συναλλαγματικός κίνδυνος

Ο συναλλαγματικός κίνδυνος σχετίζεται με την μεταβλητότητα στις συναλλαγματικές ισοτιμίες και τον αντίκτυπο που αυτή έχει στην εξυπηρέτηση χρέους και τόκων σε ξένο νόμισμα.

Στις 31/12/2019, μόλις 3% του κυπριακού δημόσιου χρέους ήταν σε ξένο νόμισμα και αφορά το δάνειο από το ΔΝΤ. Κατόπιν της πρόωρης αποπληρωμής στις 27/2/2020, το χρέος σε ξένο νόμισμα εκμηδενίστηκε. Παραμένει ένα μικρό ποσοστό κινδύνου που απορρέει από τις συναλλαγές αναχρηματοδότησης που μπορεί να κάνει ο ΕΜΣ σε ξένο συνάλλαγμα.

Κίνδυνος ρευστότητας

Ο κίνδυνος ρευστότητας αφορά το ενδεχόμενο το ύψος των ρευστών διαθεσίμων να μην καλύπτει τις ανάγκες ταμειακών ροών ή/και την πιθανότητα αδυναμίας άντλησης νέων κεφαλαίων από τις βραχυπρόθεσμες αγορές χρέους. Από τους διάφορους δείκτες μέτρησης του κινδύνου ρευστότητας, έχει υιοθετηθεί η περίοδος επιβίωσης (survival period), ως ο δείκτης-στόχος για έλεγχο του κινδύνου αυτού.

Στο παρόν στάδιο, διατηρείται ένα απόθεμα ρευστών διαθεσίμων που εκτιμάται ότι είναι ικανοποιητικό για να καλύψει τις προβλεπόμενες χρηματοδοτικές ανάγκες των επόμενων 9 μηνών ανά πάσα στιγμή στη διάρκεια του έτους (δηλ. σε κυλιόμενη βάση).

Πιστωτικός κίνδυνος

Ο πιστωτικός κίνδυνος σχετίζεται με την πιθανότητα αθέτησης υποχρεώσεων αντισυμβαλλομένων σε χρηματοοικονομικές πράξεις. Στο παρόν στάδιο, το κράτος δεν προβαίνει σε συναλλαγές παραγώγων, συμφωνιών επαναγοράς (repurchase agreements) ή άλλες πράξεις σε χρηματοοικονομικά προϊόντα από τις οποίες να διατρέχει κίνδυνο αντισυμβαλλόμενου, στα πλαίσια της διαχείρισης του δημόσιου χρέους. Πιστωτικός κίνδυνος πηγάζει επίσης από οποιεσδήποτε επενδύσεις ρευστών διαθεσίμων του κράτους που σκοπό έχουν την απόδοση θετικού επιτοκίου, αντί του αρνητικού επιτοκίου που καταβάλλεται για τις κυβερνητικές καταθέσεις στην Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου.

Λειτουργικός κίνδυνος

Ο λειτουργικός κίνδυνος, σε αντίθεση με τους υπόλοιπους προαναφερθέντες κινδύνους, έχει ενδογενή χαρακτήρα στους οργανισμούς διαχείρισης δημόσιου χρέους. Αφορά περιπτώσεις σφαλμάτων σε συναλλαγές, ανεπάρκεια στον εσωτερικό έλεγχο, διακοπή ή κατάρρευση λογισμικών συστημάτων, αδυναμίες στη διαφύλαξη εμπιστευτικότητας και ασφάλειας κ.ά.

Εξέλιξη βασικών δεικτών κινδύνου χαρτοφυλακίου δημόσιου χρέους:

	31/12/2012	31/12/2017	31/12/2018	31/12/2019	30/04/2020
Μέση Σταθμική Διάρκεια Χρέους (σε έτη)	4,5	7,0	5,9	7,4	8,1
Χρέος που λήγει εντός 5 ετών (% επί συνόλου)	76%	35%	47%	41%	35,1%
Μέσος Χρόνος Αναπροσαρμογής Επιτοκίου (σε έτη)	2,9	2,7	2,6	4,6	5,9
Ποσοστό Χρέους σε κυμαινόμενο επιτόκιο	12%	46%	37%	38%	29%
Ποσοστό Χρέους σε ξένο νόμισμα	1%	4%	3%	3%	0%

Μέτρα Μετριασμού των Κινδύνων

Κίνδυνος αναχρηματοδότησης

Όπως περιγράφεται πιο πάνω, κατά το 2019 έγινε αριθμός σημαντικών συναλλαγών με σκοπό την περαιτέρω εξομάλυνση του χρονοδιαγράμματος αποπληρωμής δημόσιου χρέους, την επιμήκυνση της διάρκειας του εμπορεύσιμου χρέους και γενικά τη βελτίωση των δεικτών κινδύνου (πιο πάνω πίνακας). Ως αποτέλεσμα των συναλλαγών αυτών, σε συνάρτηση με τις νέες εκδόσεις ομολόγων, μειώθηκε το μέσο σταθμικό κόστος του δημόσιου χρέους και το ύψος των καταβληθέντων τόκων στο μέλλον.

Περιοριστικό μέτρο αντιστάθμισης του κινδύνου αναχρηματοδότησης – σε βραχυπρόθεσμο ορίζοντα- αποτελεί το απόθεμα ρευστότητας σε ύψος ώστε να καλύπτονται οι ανάγκες των επόμενων 9 μηνών σε κυλιόμενη βάση. Κατά το 2019 το συνολικό απόθεμα ρευστών διαθεσίμων ενισχύθηκε λόγω των ισχυρών δημοσιονομικών πλεονασμάτων καθώς και των εκδόσεων που ακολούθησαν. Ως αποτέλεσμα, τα τρέχοντα ρευστά διαθέσιμα κάλυπταν (31/12/2019) τις χρηματοδοτικές ανάγκες των επόμενων 9 μηνών (λόγω ταμειακών πλεονασμάτων, οι χρηματοδοτικές ανάγκες περιορίζονταν στις ανάγκες αναχρηματοδότησης). Αξίζει να σημειωθεί ότι μέρος των κεφαλαίων που αντλήθηκαν από τις εκδόσεις Ευρωπαϊκών Μεσοπρόθεσμων Ομολόγων χρησιμοποιήθηκαν για την πρόωρη αποπληρωμή του δανείου που χορηγήθηκε από τη Ρωσική Ομοσπονδία ύψους €1,562 εκ., συναλλαγή η οποία εκτελέστηκε στις 2 Σεπτεμβρίου του 2019.

Για το 2020, όπως αναφέρθηκε πιο πάνω, πραγματοποιήθηκε η έκδοση δύο (2) EMTN τον Ιανουάριο 2020, συνολικής αξίας €1,75 δις) και έτσι καλύφθηκε το 90% περίπου των αναγκών αναχρηματοδότησης (σε βάθος χρόνου 9 μηνών). Εντούτοις, εξαιτίας της πανδημίας, αποφασίσθηκε η αναθεώρηση του αρχικού Ετήσιου Χρηματοδοτικού Προγράμματος για το 2020 και η Κυπριακή Δημοκρατία προχώρησε με τις 2 νέες εκδόσεις EMTN τον Απρίλιο 2020, συνολικού ποσού €1,75 δις, καθώς επίσης και με την έκδοση Γραμματίων του Δημοσίου 52 εβδομάδων, ποσού €1,25 δις (δηλ. συνολικό πρόσθετο ποσό δανεισμού €3,0 δις).

Κίνδυνος επιτοκίου

Για την άμβλυνση του κινδύνου επιτοκίου εκδίδεται χρέος στις πλείστες των περιπτώσεων σε σταθερά επιτόκια και σε όσο μεγαλύτερη διάρκεια είναι εφικτή για την κάθε συναλλαγή, υπό την προϋπόθεση ότι η καμπύλη αποδόσεων είναι πλήρης (δεν παρουσιάζει ενδιάμεσα κενά).

Συναλλαγματικός κίνδυνος

Η γενικότερη πολιτική όσον αφορά τον συναλλαγματικό κίνδυνο είναι η έκδοση χρέους σε ευρώ μόνο. Ο συναλλαγματικός κίνδυνος που υπήρχε, εκμηδενίστηκε με την πρόωγη αποπληρωμή του δανείου προς το ΔΝΤ στις 27 Φεβρουαρίου 2020.

Κίνδυνος ρευστότητας

Για το 2020 ο στόχος συσσώρευσης επαρκούς ρευστότητας έχει ικανοποιηθεί καθότι τα υφιστάμενα ρευστά διαθέσιμα καλύπτουν τις ανάγκες των επόμενων 9 μηνών. Το προβλεπόμενο ρευστό διαθέσιμα στο τέλος του 2020 καλύπτουν επίσης τις προβλεπόμενες χρηματοδοτικές ανάγκες μέχρι το τέλος Σεπτεμβρίου του 2021 (βάθος χρόνου 9 μηνών στις 31/12/2020). Ο στόχος αυτός θα παραμείνει συντηρητικός εφόσον υπάρχουν κίνδυνοι ομαλούς πρόσβασης στις αγορές, που σχετίζονται τόσο με εξωγενείς όσο και με ενδογενείς παράγοντες όπως ο σταθερός ορίζοντας της πιστοληπτικής αξιολόγησης της Κυπριακής Δημοκρατίας, παρόλο που το αξιόχρεο του μακροπρόθεσμου ομολόγου της Δημοκρατίας βρίσκεται στην επενδυτική βαθμίδα από τρεις Οίκους αξιολόγησης.

Πιστωτικός κίνδυνος

Σήμερα, η μόνη κατάθεση ρευστών διαθεσίμων της Κυπριακής Δημοκρατίας εκτός της ΚΤΚ είναι ποσό ύψους €3,5 δις., το οποίο έχει μεταφερθεί στην Κυπριακή Εταιρεία Διαχείρισης Περιουσιακών Στοιχείων. Έναντι της κατάθεσης διατέθηκε ως εξασφάλιση το συνολικό χαρτοφυλάκιο περιουσιακών στοιχείων του οργανισμού που αποτελείται κυρίως από μη-εξυπηρετούμενα δάνειά του, ύψους περίπου €7,5 δις..

Λειτουργικός κίνδυνος

Το Γραφείο Διαχείρισης Δημόσιου Χρέους (ΓΔΔΧ) έχοντας υιοθετήσει πενταετές σχέδιο δράσης για τη διαχείριση του δημόσιου χρέους, έχει αναγνωρίσει τις κύριες πηγές λειτουργικών και άλλων κινδύνων, όπως την ποιότητα δεδομένων του ΓΔΔΧ, του ανθρώπινου σφάλματος και της απώλειας φήμης συνέπεια των διάφορων συναλλαγών και έχει καθορίσει αριθμό μέτρων για περιορισμό τους. Συγκεκριμένα, το ΓΔΔΧ προχώρησε στην υιοθέτηση ενός σύγχρονου λογισμικού συστήματος για την διαχείριση του δημόσιου χρέους, ενώ προς το τέλος του 2018 υιοθέτησε το νέο πιλοτικό σύστημα της Γραμματείας της Κοινοπολιτείας με το όνομα 'Meridian', η πλήρης λειτουργία του οποίου ολοκληρώθηκε εντός του 2019. Πρόσθετα έχει δημιουργηθεί σχετικό μητρώο καταγραφής και αξιολόγησης περιστατικών λειτουργικών

κινδύνων ενώ έχει εκπονηθεί εγχειρίδιο εσωτερικών διαδικασιών στο οποίο αποτυπώνονται με σαφήνεια και αξιοπιστία οι διαδικασίες που διέπουν τις λειτουργίες του ΓΔΔΧ.

Συμπέρασμα: κίνδυνοι σε σχέση με τη διαχείριση του δημόσιου χρέους

Με βάση τα πιο πάνω, οι σημαντικότεροι κίνδυνοι που είναι συνυφασμένοι με τη διαχείριση του δημόσιου χρέους, επιγραμματικά, συνοψίζονται στα ακόλουθα:

- Τυχόν δεύτερο κύμα πανδημίας Covid-19.
- Αβεβαιότητα όσον αφορά την επανεκκίνηση της οικονομίας και την πορεία ανάκαμψης της: (α) πόσο χρόνο θα απαιτήσει η ανάκαμψη; και (β) ποιά μορφή θα ακολουθήσει (“V” ή “U” ή “L”);
- Αβεβαιότητα όσον αφορά τις προβλέψεις για τα δημοσιονομικά αποτελέσματα και τις χρηματοδοτικές ανάγκες για το 2020 και το 2021.
- Αβεβαιότητα όσον αφορά τον απαιτούμενο χρόνο υλοποίησης των σχεδίων/ ταμείων στήριξης της ΕΕ.
- Κίνδυνος για αρνητικές επιπτώσεις στην ψυχολογία/ εμπιστοσύνη των επενδυτών σε επίπεδο ευρωπαϊκής και διεθνούς αγοράς κεφαλαίων: (α) κίνδυνος επιτοκίων, (β) κίνδυνος πρόσβασης στις αγορές.
- Ενδεχόμενες αρνητικές επιπτώσεις στις αξιολογήσεις της πιστοληπτικής ικανότητας των Κρατών, ειδικότερα στον χώρο του ευρώ, συμπεριλαμβανομένης και της Κυπριακής Δημοκρατίας.

➤ Παρόλη την αναθεώρηση του αρχικού Ετήσιου Χρηματοδοτικού Προγράμματος 2020 που αναφέρθηκε πιο πάνω και την συνακόλουθη ενίσχυση των ρευστών διαθεσίμων μέσω πρόσθετου δανεισμού ύψους €3,0 δις τον Απρίλιο 2020, οι πιο πάνω κίνδυνοι συνηγορούν υπέρ της διατήρησης ικανοποιητικού ύψους ρευστών διαθεσίμων. Εφόσον η διατήρηση των ρευστών προς το παρόν επιτυγχάνεται με νέο δανεισμό και αύξηση του δημόσιου χρέους, μια τέτοια διατήρηση επιβάλλεται να περιορισθεί εντός των πλαισίων βιωσιμότητας του δημόσιου χρέους.

IV. ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΣΕ ΕΝΔΕΧΟΜΕΝΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΩΝ ΕΓΓΥΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ ΠΟΥ ΑΠΟΡΡΕΟΥΝ ΑΠΟ ΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΣΕ ΕΚΚΡΕΜΟΤΗΤΑ ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΔΑΝΕΙΩΝ

i. ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΕΣ ΕΓΓΥΗΣΕΙΣ

Εισαγωγικά

Το υπόλοιπο των δανείων με Κυβερνητική Εγγύηση στις 31 Μαρτίου 2020 ανέρχεται σε **€1.886εκ** (2019: €1.977εκ) και αντιστοιχεί σε **3.970** (2019: 4.191) αριθμό Κυβερνητικών Εγγυήσεων. Στον πιο πάνω αριθμό δεν περιλαμβάνεται η Εγγύηση που παραχωρήθηκε προς την Ελληνική Τράπεζα στα πλαίσια της πώλησης μέρος των εργασιών της πρώην Συνεργατικής Κυπριακής Τράπεζας.

Το πιο πάνω υπόλοιπο δανείων με Κυβερνητική Εγγύηση αναλύεται ως ακολούθως:

Πίνακας 1 - Υπόλοιπα Δανείων με Κυβερνητική Εγγύηση – 31 Μαρτίου 2020 και 2019¹

Κατηγορία / Υπό κατηγορία	Αρ. Εγγυήσεων 31/3/2020	Υπόλοιπο δανείων 31/3/2020 (€ 000)	Αρ. Εγγυήσεων (% επί του Συνόλου) 31/3/2020	Υπόλοιπο δανείων (% επί του συνόλου δανείων) 31/3/2020	Αρ. Εγγυήσεων 31/3/2019	Υπόλοιπο δανείων 31/3/2019 (€ 000)	Αύξηση/ Μείωση (€ 000)
Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης	109	261.753	<u>2,74%</u>	14,83%	112	281.147	-19.393
Δήμοι	85	258.002	2,14%	14,62%	86	277.146	-19.144
Κοινοτικά Συμβούλια	24	3.751	0,60%	0,21%	26	4.001	-250
Εταιρίες	32	4.745	<u>0,81%</u>	0,27%	32	4.756	-11
Άλλες Εταιρίες	3	13	0,08%	0,00%	3	0.012	1
Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις	29	4.732	0,73%	0,27%	29	4.744	-12
Οντότητες Δημοσίου Συμφέροντος	69	841.487	<u>1,74%</u>	47,66%	72	908.968	-67.48

¹ Η Κυβερνητική Εγγύηση που εκδόθηκε προς όφελος της Ελληνικής Τράπεζας στα πλαίσια πώλησης μέρους του ενεργητικού και παθητικού της πρώην Συνεργατικής Κυπριακής Τράπεζας δεν περιλαμβάνεται στην παρούσα κατάσταση.

Άλλοι Οργανισμοί Δημοσίου Συμφέροντος	3	26.679	0,07%	1,51%	3	25.423	1.256
Δημόσιοι Οργανισμοί	9	267.868	0,23%	15,17%	11	307.008	-39.140
Συμβούλια Αποχετεύσεων	57	546.940	1,44%	30,98%	58	576.536	-29.597
Φυσικά Πρόσωπα / Καταναλωτικά	3.688	148.155	92,92%	8,39%	3.913	160.152	-11.997
Μικροεπιχειρήσεις/ Επιχειρηματικά	1.239	54.260	31,22%	3,07%	1.319	56.708	-2.448
Στεγαστικά	2.426	92.531	61,12%	5,24%	2.571	102.084	-9.553
Φυσικά πρόσωπα / Καταναλωτικά	23	1.364	0,58%	0,08%	23	1.360	4
Ταμεία Προνοίας	2	154	0,05%	0,01%	2	151	3
Ταμεία Προνοίας	2	154	0,05%	0,01%	2	151	3
	3.900	1.256.294	98,26%	71,16%	4.131	1.355.174	-98.880
Χρηματοπιστωτικοί Οργανισμοί	69	509.158	1,74%	28,84%	59	463.454	45.704
Τράπεζες	69	509.158	1,74%	28,84%	59	463.454	45.704
Υποσύνολο	3.969	1.765.452	100,00%	100,00%	4.190	1.818.627	-53.175
European Financial Stability Facility (EFSF)	1	84.193			1	121.948	-37.755
Εκτοπισθείσες Συνεργατικές Εταιρίες ²		36.534				36.534	0
Σύνολο	3.970	1.886.179			4.191	1.977.109	-90.931

² Δάνεια με Κυβερνητική Εγγύηση τα οποία δόθηκαν από την πρώην Συνεργατική Κυπριακή Τράπεζα σε Εκτοπισθείσες Συνεργατικές Εταιρίες στο παρελθόν για πληρωμή των καταθέσεων των προσφύγων.

Όπως φαίνεται από τον Πίνακα 1 πιο πάνω και από προηγούμενες Εκθέσεις Δημοσιονομικών Κινδύνων, οι Κυβερνητικές Εγγυήσεις τα τελευταία 4 χρόνια μειώνονται συνεχώς, τόσο αριθμητικά όσο και το υπόλοιπο τους. Κατά την περίοδο Μαρτίου 2019 - Μαρτίου 2020 υπήρξε συνολική μείωση στο υπόλοιπο των Εγγυήσεων κατά **€90,93εκ.** Σχεδόν όλες οι κατηγορίες των εγγυημένων δανείων παρουσίασαν μείωση, με εξαίρεση την κατηγορία Εγγυήσεις σε “Χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς - Τράπεζες”, όπου υπήρξε αύξηση της τάξης των **€45,7εκ.** Η δανειοδότηση αυτή των τραπεζών εντάσσεται στα πλαίσια ενός ειδικού Σχεδίου δανειοδότησης από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, με κυβερνητική εγγύηση, για υποβοήθηση των μικρομεσαίων εταιρειών στην Κύπρο.

Για τις μειώσεις που σημειώθηκαν σε σχεδόν όλες τις πιο κατηγορίες εγγυημένων δανείων, έχουν συμβάλει οι πιο κάτω παράγοντες:

- Η συνεχής παρακολούθηση των Μη Εξυπηρετούμενων Δανείων (ΜΕΔ).
- Η εφαρμογή νέας πολιτικής με την Απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου με Αρ. 79.384 ημερομηνίας 2/9/2015 για παραχώρηση νέων Κυβερνητικών Εγγυήσεων (Κυβερνητικές Εγγυήσεις παραχωρούνται μόνο για αναπτυξιακά έργα στην βάση κριτηρίων και δεν παραχωρούνται νέες Κυβερνητικές Εγγυήσεις σε φυσικά πρόσωπα).
- Η διεκπεραίωση οικονομικής αξιολόγησης όλων των νέων αιτημάτων για παραχώρηση νέας Κυβερνητικής Εγγύησης, με αποτέλεσμα την έγκριση μόνο μιας Εγγύησης τα τελευταία χρόνια.
- Οι αποπληρωμές υφιστάμενων εγγυημένων δανείων.

Αναλύοντας τα στοιχεία που παρουσιάζονται στον Πίνακα 1 πιο πάνω, φαίνεται ότι:

- παρόλο που ο αριθμός των Κυβερνητικών Εγγυήσεων προς όφελος **Φυσικών Προσώπων** αποτελεί το μεγαλύτερο ποσοστό επί του συνόλου του αριθμού των δανείων (2020: **92,92%**, 2019: 93,39%), εντούτοις σε αξία οι εγγυήσεις αυτές αποτελούν μόνο το **8,39%** (2019: 8,81%), του συνολικού υπολοίπου των εγγυημένων δανείων στις 31 Μαρτίου του 2020. Το φαινόμενο αυτό είναι διαχρονικό.
- Από το σύνολο των Κυβερνητικών Εγγυήσεων στις 31 Μαρτίου 2020, ένα πολύ μικρό % της τάξης του **1,74%** (2019: 1,72%), αντιστοιχεί σε εγγυήσεις που παραχωρήθηκαν σε **Οντότητες Δημοσίου Συμφέροντος**. Το μικρό όμως αυτό % των Κυβερνητικών Εγγυήσεων, αντιστοιχεί στο **47,66%** (2019: 49,98%) του υπολοίπου των εγγυημένων δανείων της αντίστοιχης περιόδου.

Τα δάνεια που παραχωρούνται σε Οντότητες Δημοσίου Συμφέροντος προορίζονται για τη διεκπεραίωση μεγάλων αναπτυξιακών έργων. Ο κίνδυνος απώλειας χρημάτων από την πιο πάνω

κατηγορία δανείων / Κυβερνητικών Εγγυήσεων είναι πολύ μικρός, αφού το % Μη Εξυπηρετήσης τους είναι πολύ μικρό (βλέπε Πίνακα 2 πιο κάτω).

- Ένα άλλο μικρό ποσοστό σε αριθμό εγγυήσεων της τάξης του **2,74%** (2019: 2,67%) αφορά εγγυήσεις που παραχωρήθηκαν σε **Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης**. Το μικρό αυτό συγκριτικά % αντιστοιχεί στο **14,83%** του υπολοίπου των δανείων στις 31 Μαρτίου 2020 (2019: 15,46%). Να σημειωθεί ότι, η Κυβέρνηση από 1 Ιανουαρίου 2018 έχει αναλάβει την αποπληρωμή όλων των πληρωτέων δόσεων των δανείων της πιο πάνω κατηγορίας και ως εκ τούτου ο κίνδυνος για ενδεχόμενες μελλοντικές ζημιές έχει εκλείψει.

Κατάσταση δανείων

Πιο κάτω παρουσιάζεται η κατάσταση δανείων με Κυβερνητική Εγγύηση στις 31 Μαρτίου 2020 συγκριτικά με την αντίστοιχη ημερομηνία του 2019.

Πίνακας 2 – Μη εξυπηρετούμενα / Εξυπηρετούμενα – 31 Μαρτίου 2020 ν 2019

Κατηγορία / Υπό κατηγορία	Αρ. Εγγυήσεων 31/3/2020	Υπόλοιπο δανείων 31/3/2020 (€ 000)	Υπόλοιπο δανείων 31/3/2020 (% επί του συνόλου δανείων)	Αρ. Εγγυήσεων 31/3/2019	Υπόλοιπο δανείων 31/3/2019 (€ 000)	Αύξηση/ Μείωση (€ 000)
Μη - Εξυπηρετούμενα	1.329	117.489	6,65%	1.241	112.249	5.240
Εταιρίες	31	3.937	0,22%	31	3.881	0.056
Άλλες Εταιρίες	3	13	0,00%	3	12	0.001
Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις	28	3.924	0,22%	28	3.870	0.055
Φυσικά Πρόσωπα / Καταναλωτικά	1.264	85.349	4,83%	1.173	81.175	4.174
Γεωργικά	1	37	0,00%	1	34	0.003
Μικροεπιχειρήσεις/ Επιχειρηματικά	657	43.294	2,45%	634	41.632	1.661
Στεγαστικά	590	40.796	2,31%	522	38.319	2.477
Φυσικά πρόσωπα / Καταναλωτικά	16	1.222	0,07%	16	1.189	0.033

Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης	18	1.501	0,09%	20	1.184	0.032
Δήμοι				1	186	-0.186
Κοινοτικά Συμβούλια	18	1.501	0,09%	19	997	0.504
Οντότητες Δημοσίου Συμφέροντος	9	26.680	1,51%	10	25.988	0.692
Άλλοι Οργανισμοί Δημοσίου Συμφέροντος ³	3	26.679	1,51%	3	25.423	1.256
Συμβούλια Αποχρετώσεως	6	1	0,00%	7	564	-0.564
Χρηματοπιστωτικοί Οργανισμοί	7	22	0,00%	7	21	0.001
Τράπεζες	7	22	0,00%	7	21	0.000
Εξυπηρετούμενα	2.638	1.647.809	93,35%	2.947	1.706.227	-58.418
Εταιρίες	1	807	0,05%	1	875	-67
Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις	1	807	0,05%	1	875	-0.067
Φυσικά Πρόσωπα / Καταναλωτικά	2.424	62.806	3,56%	2.740	78.977	-16.171
Μικροεπιχειρήσεις/ Επιχειρηματικά	581	10.929	0,62%	684	15.042	-4.112
Στεγαστικά	1.836	51.735	2,93%	2.049	63.765	-12.030
Φυσικά πρόσωπα / Καταναλωτικά	7	142	0,01%	7	171	-29
Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης	91	260.252	14,75%	92	279.963	-19.711
Δήμοι	85	258.002	14,62%	85	276.959	-18.957
Κοινοτικά Συμβούλια	6	2.250	0,13%	7	3.004	-754

³ Τα υπόλοιπα των Ταμείων Προνοίας δεν περιλαμβάνονται στην παρούσα κατάσταση.

Οντότητες Δημοσίου Συμφέροντος	60	814.807	46,15%	62	882.980	-68.172
Άλλοι Οργανισμοί Δημοσίου Συμφέροντος	9	267.868	15,17%	11	307.008	-39.140
Συμβούλια Αποχετεύσεως	51	546.939	30,98%	51	575.972	-29.033
Χρηματοπιστωτικοί Οργανισμοί	62	509.136	28,84%	52	463.433	45.703
Τράπεζες	62	509.136	28,84%	52	463.433	45.703
Σύνολο	3.967	1.765.298	100,00%	4.188	1.818.476	-53.178

Με βάση τα στοιχεία του Πίνακα 2, **93,35%** (2019: 93,83%) του συνολικού υπολοίπου δανείων στις 31 Μαρτίου 2020 ήταν Εξυπηρετούμενα, ενώ το υπόλοιπο **6,65%** (2019: 6,17%) έχει κατηγοριοποιηθεί από τους εμπλεκόμενους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς ως Μη Εξυπηρετούμενα.

Από το σύνολο των Μη Εξυπηρετούμενων δανείων, ο μεγαλύτερος αριθμός (**2019: 1.264 από τα 1.329** - 2019: 1.173 από τα 1.241 ή **95,11%** - 2019: 94,52%), αφορά δάνεια που παραχωρήθηκαν σε Φυσικά Πρόσωπα.

Για τα πιο πάνω δάνεια, οι εξασφαλίσεις που παραχωρήθηκαν κατά τη λήψη του δανείου ήταν ακίνητη περιουσία στις κατεχόμενες περιοχές της Κύπρου. Ως εκ τούτου, η οποιαδήποτε καταβολή Κυβερνητικής Εγγύησης για την πιο πάνω κατηγορία δανείων, πέραν από τις επιπτώσεις που θα υπάρξουν στον Προϋπολογισμό του Κράτους κατά το έτος πληρωμής τους, πιθανώς να δημιουργήσει και μεγάλες ζημιές για την Κυβέρνηση.

Για μείωση των πιο πάνω ζημιών, το Υπουργικό Συμβούλιο, με Απόφαση του με Αρ. 88.439 και ημερ. 6/11/2019, έχει προχωρήσει στην έγκριση Σχεδίου με το οποίο δίδεται η ευχέρεια στους πρωτοφειλέτες, είτε να προβούν σε άμεση αποπληρωμή του υπολοίπου του Κεφαλαίου των δανείων τους και η Κυβέρνηση να καταβάλει το υπόλοιπο των τόκων/άλλων εξόδων, είτε να προβούν σε αναδιάρθρωση του υπολοίπου του Κεφαλαίου των δανείων τους και με την σταδιακή αποπληρωμή των νέων αυτών δανείων η Κυβέρνηση θα καταβάλλει τους τόκους/άλλα έξοδα που εκκρεμούσαν κατά την αναδιάρθρωση των Μη Εξυπηρετούμενων δανείων.

Στόχος του πιο πάνω Σχεδίου είναι η υποβοήθηση των πρωτοφειλετών δανείων που λήφθηκαν με έγκριση του Κεντρικού Φορέα Ισότιμης Κατανομής Βαρών και που στις 31 Δεκεμβρίου 2018 ήταν Μη Εξυπηρετούμενα, στην διευθέτηση τους και μετατροπή τους σε βιώσιμα δάνεια.

Πέραν των πιο πάνω, να σημειωθεί ότι από τον πιο πάνω αριθμό Μη Εξυπηρετούμενων δανείων, για **421** δάνεια, συνολικού υπολοίπου στις 31 Μαρτίου 2020 **€42.221.581** έχουν κληθεί οι Κυβερνητικές τους Εγγυήσεις, αλλά δεν έχουν πληρωθεί ακόμη, ενώ για άλλα **43** Μη Εξυπηρετούμενα δάνεια, τα οποία είχε κληθεί η Κυβερνητική Εγγύηση τους και έχει πληρωθεί, παραμένει ένα μικρό υπόλοιπο της τάξης του **€83.878**.

Ανάλυση κινδύνων

Για υπολογισμό των κινδύνων καταβολής χρημάτων ή/και δημιουργίας ζημιών που πιθανόν να υποστεί η Κυβέρνηση στο μέλλον λόγω της σύνθεσης του υφιστάμενου χαρτοφυλακίου Κυβερνητικών Εγγυήσεων, λαμβάνονται υπόψη διάφοροι παράγοντες, όπως:

- οι κατηγορίες δανείων που συνθέτουν το χαρτοφυλάκιο των Κυβερνητικών Εγγυήσεων και ο πιστοληπτικός κίνδυνος του κάθε δανείου/δανειολήπτη ξεχωριστά,
- κατά πόσο υπάρχουν δάνεια των οποίων η Κυβερνητική Εγγύηση έχει κληθεί για πληρωμή,
- το ύψος των Εξυπηρετούμενων / Μη Εξυπηρετούμενων δανείων,
- η απόδοση των αναδιαρθρωμένων δανείων,
- το είδος της Κυβερνητικής Εγγύησης,
- εξασφαλίσεις που διαθέτουν τα πιο πάνω δάνεια, κλπ.

Έχοντας υπόψη:

- το ύψος των Μη Εξυπηρετούμενων δανείων (περίπου **€117,49εκ** στις 31 Μαρτίου 2020),
- το γεγονός ότι από τα πιο πάνω Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια, **464** δάνεια συνολικού υπολοίπου στις 31 Μαρτίου 2020 **€42,31εκ** έχει ήδη κληθεί η Κυβερνητική Εγγύηση τους,
- τον κίνδυνο να κληθούν και άλλες Κυβερνητικές Εγγυήσεις Μη Εξυπηρετούμενων δανείων, πέραν από αυτές που έχουν ήδη κληθεί (ειδικά εγγυήσεις δανείων τα οποία έχουν τερματιστεί εδώ και αρκετό καιρό και παραμένουν σε εκκρεμότητα), και
- το γεγονός ότι τα περισσότερα Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια βρίσκονται στο χαρτοφυλάκιο της Κυπριακής Εταιρείας Διαχείρισης Περιουσιακών Στοιχείων (ΚΕΔΙΠΕΣ),

ο κίνδυνος καταβολής μεγάλων ποσών είναι περιορισμένος.

Να σημειωθεί ότι, τυχόν εξασφαλίσεις που πιθανόν να διαθέτουν τα δάνεια για τα οποία κλήθηκε ή θα κληθεί η Κυβερνητική Εγγύηση, θα μειώσει τις πιθανές ζημιές της Κυβέρνησης από τις αποπληρωμές των Εγγυήσεων. Το ύψος των τελικών ζημιών θα εξαρτηθεί, τόσο από το καθαρό ποσό ανάκτησης (ποσό ανάκτησης μείον κόστη ανάκτησης) όσο και από το χρονικό διάστημα ανάκτησης των οποιονδήποτε ποσών.

Μέτρα μετριασμού των κινδύνων

Ο κίνδυνος αποπληρωμής υφιστάμενων Κυβερνητικών Εγγυήσεων (ειδικά για τα δάνεια που έχει κληθεί η Κυβερνητική Εγγύηση τους και για τα δάνεια τα οποία έχουν τερματιστεί εδώ και αρκετό καιρό) είναι μεγάλος. Σε αυτό το ενδεχόμενο η Κυβέρνηση μπορεί μόνο να μειώσει την όποια πιθανή ζημιά της, μέσω διαδικασιών ανάκτησης των καταβληθέντων ποσών από τους πρωτοφειλέτες / εγγυητές του δανείου.

Παρόλο που οι διαδικασίες αυτές είναι και χρονοβόρες και δαπανηρές και ορισμένες φορές η ανάκτηση οφειλών μπορεί να μην είναι η αναμενόμενη, εντούτοις οι διαδικασίες ανάκτησης μπορεί να επιφέρουν κάποια έσοδα που θα μειώσουν τις ζημιές της Κυβέρνησης από την καταβολή Εγγυήσεων που έχουν κληθεί ή που αναμένεται να κληθούν για πληρωμή.

Επίσης, μετριασμό της πιστωτικής Έκθεσης της Κυβέρνησης από τα Εγγυημένα, Μη Εξυπηρετούμενα δάνεια, μπορεί να επιφέρει και το Σχέδιο που έχει ετοιμαστεί από την Κυβέρνηση για τα δάνεια που παραχωρήθηκαν με έγκριση του Κεντρικού Φορέα Ισότιμης Κατανομής Βαρών ως επίσης και άλλα Σχέδια τα οποία προωθεί κατά καιρούς. Μέσω των πιο πάνω Σχεδίων, δίδεται η ευχέρεια στους πρωτοφειλέτες να προβούν σε αναδιάρθρωση των δανείων τους με πολύ καλύτερους όρους αποπληρωμής ούτως ώστε να μπορέσουν να αποπληρώσουν τα δάνεια τους σταδιακά και ταυτόχρονα μειώνεται και ο πιστωτικός κίνδυνος που έχει αναλάβει η Κυβέρνηση με την παραχώρηση της Εγγύησης.

Για τις νέες Κυβερνητικές Εγγυήσεις που παραχωρούνται με την νέα πολιτική της Κυβέρνησης από το 2015, ο κίνδυνος πρόκλησης ζημιάς στο μέλλον έχει μειωθεί αφού:

- έχει δημιουργηθεί ένα πιο ορθολογιστικό πλαίσιο διαχείρισης των Κυβερνητικών Εγγυήσεων, οι νέες Κυβερνητικές Εγγυήσεις που παραχωρούνται έχουν μειωθεί στο ελάχιστο αφού αυτές παραχωρούνται στη βάση κριτηρίων,
- οποιαδήποτε αιτήματα παραχώρησης νέων Εγγυήσεων αξιολογούνται, τόσο από οικονομικής άποψης του δανειολήπτη όσο και από πλευράς πιστωτικών κινδύνων, προτού εγκριθεί οποιοδήποτε αίτημα, και
- γίνεται πιο επισταμένη και συνεχής παρακολούθηση των Μη Εξυπηρετούμενων δανείων. Στα πλαίσια αυτά οι απευθείας επαφές με τους δανειολήπτες και τα εμπλεκόμενα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα έχουν επιφέρει θετικά αποτελέσματα.

ii. ΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ

Εισαγωγικά

Τα Δάνεια που παραχωρήθηκαν, είτε απευθείας από την Κυβέρνηση, είτε με Κυβερνητικά Κεφάλαια μέσω χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων κατά την 31 Δεκεμβρίου 2019 ανήλθαν σε **€908.943.614** (2018: €905.604.856) και κατηγοριοποιούνται ως ακολούθως:

	2019	2018
	€ 000	€ 000
Ξένες Κυβερνήσεις (i)	109.788	109.788
Δήμοι (ii)	37.901	27.865
Κοινοτικά Συμβούλια (ii)	2.194	2.331
Συμβούλια Αποχετεύσεως (ii)	12.412	13.491
Οργανισμοί Δημόσιου Δικαίου και Άλλοι Οργανισμοί (iii)	643.088	676.053
Εταιρείες και Άλλοι Ιδιωτικοί Οργανισμοί (iv)	61.649	34.080
Άλλα Παγιοποιημένα Δάνεια λόγω της Τουρκικής Εισβολής (v)	41.912	41.996
Σύνολο	908.944	905.605

(i) Δάνειο που παραχωρήθηκε στην Ελληνική Κυβέρνηση μέσω του Μηχανισμού Στήριξης της Ελλάδας που οργανώθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο.

(ii) Συμφωνίες που υπογράφηκαν μεταξύ της Κυπριακής Δημοκρατίας και των Δήμων, Κοινοτικών Συμβουλίων και Συμβουλίων Αποχετεύσεων για ανάκτηση οφειλών που προέκυψαν από την καταβολή Κυβερνητικών Εγγυήσεων.

(iii) Τα μεγαλύτερα ποσά δόθηκαν:

- στον Κεντρικό Φορέα Ισότιμης Κατανομής Βαρών - €392,00εκ (2018: €385,40εκ), για υλοποίηση των σκοπών ίδρυσης του (δανειοδότηση σε δικαιούχους πρόσφυγες),
- στον Οργανισμό Χρηματοδοτήσεως Στέγης - €131,97εκ (2018: €139,47εκ) για υλοποίηση της Στεγαστικής Πολιτικής του Κράτους,
- στο Ανεξάρτητο Ταμείο Ανακεφαλαιοποίησης - €58,33εκ (2018: €87,50εκ). Το Ταμείο αυτό συστάθηκε με βάση τον περί της Σύστασης και Λειτουργίας Ανεξάρτητου Ταμείου Ανακεφαλαιοποίησης Νόμου του 2015 και στόχο έχει την ανακεφαλαιοποίηση πιστωτικών ιδρυμάτων, και
- στον Κυπριακό Οργανισμό Αναπτύξεως Γης - €59,95εκ (2018:€62,05εκ) με σκοπό την εφαρμογή Σχεδίου Στέγασης Οικογενειών με Χαμηλά και Μέτρια Εισοδήματα.

(iv) Δάνεια που προέκυψαν κυρίως από συμφωνία μεταξύ του Κράτους και Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων για παραχώρηση κεφαλαίων ψηλού επιχειρηματικού κινδύνου. Τα δάνεια αυτά δόθηκαν σε ιδιωτικούς οργανισμούς με σκοπό την συμμετοχή τους στο μετοχικό κεφάλαιο ανταγωνιστικών κυπριακών επιχειρήσεων του παραγωγικού τομέα.

(v) Τα παγιοποιημένα δάνεια λόγω τουρκικής εισβολής το 1974, αφορούν κυρίως:

- δάνειο που παραχωρήθηκε στην πρώην Συνεργατική Κυπριακή Τράπεζα με σκοπό την αποπληρωμή προσφυγικών καταθέσεων σε εκτοπισθείσες Συνεργατικές Εταιρείες (€36,53εκ),
- δάνειο προς την Αρχή Λιμένων Κύπρου που αφορά την αξία των περιουσιακών στοιχείων λιμανιών που είναι κάτω από τουρκική κατοχή (€2,81εκ), και
- δάνειο προς το Συμβούλιο Αποχετεύσεως Λευκωσίας για την κατασκευή αποχετευτικών έργων στην κατεχόμενη Λευκωσία (€2,28εκ).

(α) Δάνειο προς τον Κεντρικό Φορέα Ισότιμης Κατανομής Βαρών

Τα πιο κάτω δάνεια έχουν παραχωρηθεί με έγκριση του Κεντρικού Φορέα Ισότιμης Κατανομής Βαρών (ΚΦΙΚΒ) με βάση το Σχέδιο Αποκατάστασης Προπολεμικής Φερεγγυότητας. Τα κεφάλαια που χρησιμοποιούνται για τον πιο πάνω σκοπό, παραχωρούνται από την Κυβέρνηση προς τον Κεντρικό Φορέα υπό μορφή δανείου και οι αποπληρωμές των δανειοληπτών επιστρέφονται στην Κυβέρνηση μέσω του Κεντρικού Φορέα Ισότιμης Κατανομής Βαρών. Το μεγαλύτερο ποσοστό των δανείων αυτών (2020: **92,32%** - 2019: 90,94%) παραχωρήθηκαν για Σπουδαστικούς σκοπούς (βλέπε πιο κάτω Πίνακα).

Κατηγορία δανείων	Δάνεια με κεφάλαια του ΚΦΙΚΒ					
	2020			2019		
	Αριθμός δανείων κατά την 31/3/2020	Υπόλοιπο 31/3/2020 € 000	Ποσό καθυστερημένων δόσεων 31/3/2020 € 000	Αριθμός δανείων κατά την 31/3/2019	Υπόλοιπο 31/3/2019 € 000	Ποσό καθυστερημένων δόσεων 31/3/2019 € 000
Σπουδαστικά	19.266	345.116	29.412	19.298	349.138	25.492
Ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης	592	8.369	3.378	602	8.528	3.046
Για νέα δημιουργημένα ζευγάρια	795	5.388	3.430	1.110	6.304	3.263
Επαγγελματικά	206	4.622	3.406	200	4.322	3.171
Για Σωματεία και Οργανώσεις	10	1.177	552	11	1.250	451
Σύνολο	20.869	364.673	40.179	21.221	369.542	35.423
Εξυπηρετούμενα⁴	15.634	261.638	685	16.830	275.621	699
Μη Εξυπηρετούμενα	5.235	103.034	39.494	4.391	93.921	34.724
Σύνολο	20.869	364.673	40.179	21.221	369.542	35.423

Όπως φαίνεται από τα πιο πάνω στοιχεία, στις 31 Μαρτίου 2020, δάνεια με υπόλοιπο €103,03εκ (2019: €93,92εκ) ή ποσοστό 28,25% (2019: 25,42%) έχουν κατηγοριοποιηθεί ως Μη Εξυπηρετούμενα. Από τα δάνεια αυτά, ποσό ύψους €39,49εκ (2019: €34,72εκ) αφορά καθυστερημένες δόσεις.

(β) Δάνειο προς τον Οργανισμό Χρηματοδότησεως Στέγης για υλοποίηση της Στεγαστικής Πολιτικής της Κυβέρνησης

Για υλοποίηση της Στεγαστικής Πολιτικής της Κυβέρνησης, η Κυβέρνηση παραχώρησε κεφάλαια στον Οργανισμό Χρηματοδότησεως Στέγης για δανειοδότηση σε διάφορες ομάδες δικαιούχων, με βάση συγκεκριμένα στεγαστικά σχέδια. Η αποπληρωμή των πιο πάνω δανείων, επιστρέφεται στην Κυβέρνηση.

Η κατάσταση των πιο πάνω δανείων στις 31 Μαρτίου 2020 σε σύγκριση με το 2019 έχει ως ακολούθως:

⁴ Οι καθυστερημένες δόσεις των Εξυπηρετούμενων δανείων δεν ξεπερνούν τις τρεις (3) δόσεις. Ως εκ τούτου, δεν κατηγοριοποιούνται ως Μη Εξυπηρετούμενα.

Κατηγορία δανείων	Δάνεια με Κεφάλαια της Κυβέρνησης					
	2020			2019		
	Αριθμός δανείων 31/3/2020	Υπόλοιπο 31/3/2020 € 000	Ποσό καθυστερημέ νων δόσεων 31/3/2020 € 000	Αριθμός δανείων 31/3/2019	Υπόλοιπο 31/3/2019 € 000	Ποσό καθυστερημέ νων δόσεων 31/3/2019 € 000
Ζευγαριών σε ακριτικές περιοχές	751	14.764	6.096	843	15.891	5.657
Αναζωογόνησης περιοχής πράσινης γραμμής	220	7.892	2.829	231	8.327	2.575
Για Στεγαστικά Σχέδια Κοινοτήτων κάτω των 500 κατοίκων	402	12.138	3.663	473	13.165	3.080
Για Στεγαστικά Σχέδια Αγροτικών περιοχών	1	35	22	1	37	21
Για Στεγαστικά Σχέδια Πολυτέκνων	32	1.593	569	37	1.637	439
Για Στεγαστικά Σχέδια Αναπήρων	8	264	58	13	396	80
Σε ζευγάρια με χαμηλά και μέτρια εισοδήματα	942	93.337	15.850	972	98.311	13.367
Σύνολο	2.356	130.024	29.087	2.570	137.764	25.219
Εξυπηρετούμενα⁵	1.183	55.266	8.926	1.396	62.889	221
Μη Εξυπηρετούμενα	1.173	74.758	20.162	1.174	74.875	24.998
Σύνολο	2.356	130.024	29.087	2.570	137.764	25.219

Με βάση τα στοιχεία που παρουσιάζονται στον πιο πάνω Πίνακα, ποσό ύψους €74,76εκ (2019: 74,88εκ) ή ποσοστό 57,50% (2019: 54,35%) του υπολοίπου των δανείων στις 31 Μαρτίου 2020 ήταν Μη Εξυπηρετούμενα.

⁵ Οι καθυστερημένες δόσεις των Εξυπηρετούμενων δανείων δεν ξεπερνούν τις τρεις (3) δόσεις. Ως εκ τούτου δεν κατηγοριοποιούνται ως Μη Εξυπηρετούμενα.

Να σημειωθεί ότι από τα πιο πάνω Μη Εξυπηρετούμενα δάνεια στις 31 Μαρτίου 2020, για 130 δάνεια με υπόλοιπο €53.48εκ (2019: 61 δάνεια – υπόλοιπο €51.06εκ), ο Οργανισμός Χρηματοδότησεως Στέγης έχει προχωρήσει σε τερματισμό Συμβολαίων ή/και λήψη δικαστικών μέτρων.

(γ) Δάνειο προς τον Κυπριακό Οργανισμό Αναπτύξεως Γης

Το Δάνειο που παραχωρήθηκε προς τον Κυπριακό Οργανισμό Αναπτύξεως Γης (ΚΟΑΓ), στόχο είχε την αγορά γης, ανέγερση κατοικιών και πώληση τους προς χαμηλά αμειβομένους.

Ο ΚΟΑΓ έχει παραχωρήσει δάνεια χρησιμοποιώντας κεφάλαια της Κυβέρνησης για εφαρμογή Σχεδίου Στέγασης Οικογενειών με Χαμηλά Εισοδήματα (ΣΣΧΑ) το οποίο εγκρίθηκε το 2001. Μετά το 2012 ο ΚΟΑΓ, με οδηγίες του Υπουργείου Εσωτερικών, τερμάτισε την πώληση κατοικιών/διαμερισμάτων μέσω του Σχεδίου Στέγασης Χαμηλά Αμειβομένων και όσες μονάδες ανεγέρθηκαν με κονδύλια του ΣΣΧΑ διατέθηκαν σε αριθμό αγοραστών με βάση Σχέδιο Στέγασης Μέτρια Αμειβομένων.

Να σημειωθεί ότι, η κυριότητα των κατοικιών που παραχωρούνται μέσω του ΚΟΑΓ παραμένει στον πιο πάνω Οργανισμό μέχρι την πλήρη αποπληρωμή των δανείων.

Ο αριθμός των δανείων που παραχωρήθηκαν σε χαμηλά αμειβομένους και διαθέτουν υπόλοιπο ύψους €48.964.785 (2019: €51.625.263) κατά την 31 Μαρτίου 2020 ανέρχεται σε 749 (2019: 758). Ποσό ύψους €9.390.760 (2019: €8.541.158) αφορά καθυστερημένες δόσεις.

Η κατάσταση των πιο πάνω δανείων κατά την προαναφερόμενη ημερομηνία είχε ως ακολούθως:

- Εξυπηρετούμενα: 260 – υπόλοιπο €11.222.869 (2019: €10.387.267),
- Μη Εξυπηρετούμενα: 489 – υπόλοιπο €37.741.916 (2019: €41.237.996),

Σημειώνεται ότι ο Οργανισμός έχει προχωρήσει σε λήψη δικαστικών μέτρων σε 131 από τα 489 Μη Εξυπηρετούμενα δάνεια.

Τα δάνεια που παραχωρήθηκαν με κονδύλια του ΣΣΧΑ σε μέτρια αμειβομένους ανέρχονται σε 94 κατά την 31^η Μαρτίου 2020 (2019: 94). Το υπόλοιπο των εν λόγω δανείων κατά την προαναφερθείσα ημερομηνία ανήλθε σε €4.593.432 (2019: €5.243.915), εκ των οποίων €141.719 (2019: €124.998) αφορούν καθυστερημένες δόσεις.

Πέραν των πιο πάνω, να σημειωθεί ότι ο ΚΟΑΓ έχει καταβάλει στην Κυβέρνηση όλες τις εκκρεμείς οφειλές του αναφορικά με το πιο πάνω Σχέδιο μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2017. Επίσης, προωθείται η υπογραφή Συμφωνίας η οποία θα διέπει τις μελλοντικές οικονομικές υποχρεώσεις των δύο μερών (Κυβέρνησης – ΚΟΑΓ). Η Σύμβαση αυτή βρίσκεται ενώπιον της Νομικής Υπηρεσίας για νομοτεχνικό έλεγχο.

Με βάση τα στοιχεία που αναφέρονται πιο πάνω, ο κίνδυνος απώλειας χρημάτων, ειδικά από τα δάνεια που έχουν δοθεί μέσω του Κεντρικού Φορέα Ισότιμης Κατανομής Βαρών και του Οργανισμού Χρηματοδοτήσεως Στέγης είναι ορατός.

Η ύπαρξη μεγάλου αριθμού Μη Εξυπηρετούμενων δανείων και ειδικά δανείων με μεγάλη χρονική περίοδο καθυστερήσεων ως επίσης και η παραπομπή δανείων σε δικαστικές διαδικασίες λόγω μη ανταπόκρισης των πρωτοφειλετών τους, εγκυμονεί κινδύνους απώλειας χρημάτων από την Κυβέρνηση ή/και τελικής ζημιάς προς το Δημόσιο, αφού τα πιο πάνω δάνεια έχουν παραχωρηθεί με Κεφάλαια της Κυβέρνησης και η μη είσπραξη τους θα αποτελέσει μελλοντική ζημιά στο Δημόσιο.

Έχοντας υπόψη τα πιο πάνω στοιχεία, ο μεγαλύτερος κίνδυνος απώλειας χρημάτων για την Κυβέρνηση παρουσιάζεται στα δάνεια που παραχωρήθηκαν μέσω Οργανισμών Δημόσιου Δικαίου και άλλους Χρηματοπιστωτικούς Οργανισμούς σε φυσικά πρόσωπα στα πλαίσια διαφόρων Πολιτικών της Κυβέρνησης ή/και εφαρμογής νομοθεσιών και η μέχρι σήμερα παρακολούθηση τους από τους εμπλεκόμενους οργανισμούς δεν ήταν η αναμενόμενη.

Επίσης, εξαιρετικά μεγάλος είναι και ο κίνδυνος απώλειας χρημάτων από τα δάνεια που είναι παγιοποιημένα για μεγάλο χρονικό διάστημα, λόγω Τουρκικής εισβολής.

Μέτρα Μετριασμού των Κινδύνων

Οι προαναφερόμενοι κίνδυνοι μπορεί να μετριαστούν με επανασχεδιασμό της πολιτικής της Κυβέρνησης για παραχώρηση νέων δανείων σε φυσικά πρόσωπα μέσω άλλων οργανισμών ή/και τραπεζών και με την στενή και επισταμένη παρακολούθηση των Μη Εξυπηρετούμενων δανείων από τους οργανισμούς που είναι υπεύθυνοι για την παρακολούθηση των δανείων αυτών.

Επίσης, κατά την διάρκεια αναδιαρθρώσεων των πιο πάνω δανείων θα πρέπει να καταβάλλονται προσπάθειες για βιώσιμες αναδιαρθρώσεις. Νέα δάνεια να δίδονται μόνο μετά από ενδελεχή αξιολόγηση της εξοφλητικής ικανότητας των πρωτοφειλετών και την διασφάλιση της βιωσιμότητας των δανείων και να μην παραχωρούνται δάνεια χωρίς επαρκείς εξασφαλίσεις.

Πέραν των πιο πάνω, η Κυβέρνηση θα πρέπει να ασκεί πιο επισταμένα εποπτικό έλεγχο των οργανισμών που διαχειρίζονται κεφάλαια της Κυβέρνησης, για είσπραξη όσο το δυνατό μεγαλύτερου ποσοστού των καθυστερημένων δόσεων και μη ύπαρξης νέων καθυστερήσεων.

iii. ΑΓΩΓΕΣ ΣΕ ΕΞΕΛΙΞΗ

Εισαγωγικά

Κατά την 31^η Δεκεμβρίου, 2019 εκκρεμούσαν αριθμός δικαστικών αγωγών εναντίον της Κυπριακής Δημοκρατίας καθώς επίσης και εναντίον των Οντοτήτων Δημοσίου Δικαίου και Αρχών Τοπικής Αυτοδιοίκησης είτε από υπαλλήλους είτε από τρίτους, το κόστος των οποίων δεν μπορεί να προβλεφθεί. Οι δικαστικές αγωγές αφορούν:

(α) Κεντρική Κυβέρνηση

- Αγωγές δημοσίων υπαλλήλων για τις μειώσεις των απολαβών και των συντάξεων στην κρατική υπηρεσία και τον ευρύτερο δημόσιο τομέα βάσει του περί της Μείωσης των Απολαβών και των Συντάξεων των Αξιωματούχων, Εργοδοτουμένων και Συνταξιούχων της Κρατικής Υπηρεσίας και του Ευρύτερου Δημόσιου Τομέα Νόμο, καθώς επίσης και αγωγές για τις παγοποιήσεις των προσαυξήσεων.
- Αγωγές τρίτων των οποίων η οικονομική τους θέση επηρεάστηκε αρνητικά από τις αποφάσεις του Μαρτίου του 2013 για αναδιάρθρωση του χρηματοπιστωτικού τομέα.
- Αγωγές τρίτων για οικονομικές απαιτήσεις από συμβόλαια για εκτέλεση κυβερνητικών έργων και συμβόλαια συντήρησης.
- Αγωγές τρίτων για ατυχήματα/ τραυματισμούς που συνέβησαν και κατά την εκτίμηση των εναγόντων την ευθύνη φέρει η Κυπριακή Δημοκρατία.
- Αγωγές τρίτων για απαλλοτριώσεις στοιχείων πάγιου ενεργητικού (κυρίως γης) που κατά την εκτίμηση των εναγόντων έχουν υποστεί οικονομική ζημιά είτε αυτή αφορά την εκτιμώμενη αξία της απαλλοτριωθείσας γης ή/και πιθανά διαφυγόντα κέρδη από τη μη χρήση των εν λόγω στοιχείων πάγιου ενεργητικού.

(β) Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου (ΝΠΔΔ)

- Αγωγές τρίτων είτε από συμβάσεις είτε από ζημιές σε ιδιωτικές περιουσίες κατά την εκτέλεση εργασιών.
- Αγωγές υπαλλήλων λόγω προαγωγών/ μισθολογικών κλιμάκων ή και άλλων θεμάτων προσωπικού.

(γ) Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΑΤΑ)

- Αγωγές τρίτων είτε από συμβάσεις είτε από ζημιές σε ιδιωτικές περιουσίες κατά την εκτέλεση εργασιών.

- Αγωγές υπαλλήλων λόγω προαγωγών / μισθολογικών κλιμάκων ή και άλλων θεμάτων προσωπικού.

Ανάλυση Κινδύνων

(α) Κεντρική Κυβέρνηση:

Οι δημοσιονομικοί κίνδυνοι προκύπτουν σε περίπτωση που εκδοθεί απόφαση δικαστηρίου εναντίον της Δημοκρατίας οπότε επιβάλλεται η καταβολή χρηματικών αποζημιώσεων στους ενάγοντες. Σε περίπτωση που οι χρηματικές αποζημιώσεις είναι ψηλές τότε επηρεάζονται αρνητικά τα δημόσια οικονομικά και κατά συνέπεια η μη επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων που τίθενται με όλα τα αρνητικά συνεπακόλουθα.

Οι δημοσιονομικοί κίνδυνοι θα προκύψουν κυρίως από δικαστικές αποφάσεις που αφορούν αγωγές τρίτων των οποίων η οικονομική τους θέση επηρεάστηκε αρνητικά από τις αποφάσεις του Μαρτίου του 2013 για αναδιάρθρωση του χρηματοπιστωτικού τομέα, καθώς και άλλα θέματα μισθοδοσίας και επιδομάτων των υπαλλήλων του δημόσιου και ευρύτερου δημόσιου τομέα, για τα οποία εκκρεμεί η εκδίκαση των σχετικών υποθέσεων.

(β) Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου (ΝΠΔΔ) και (γ) Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΑΤΑ):

Οι δημοσιονομικοί κίνδυνοι που προέρχονται από τα ΝΠΔΔ και από τις ΑΤΑ και αφορούν είτε αγωγές τρίτων είτε αγωγές υπαλλήλων κατά των οντοτήτων αυτών.

iv. ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΑΠΟ ΑΠΑΛΛΟΤΡΙΩΣΕΙΣ ΤΕΜΑΧΙΩΝ ΓΗΣ

Εισαγωγικά

Η απαλλοτρίωση αφορά αναγκαστική, σύμφωνη με το νόμο και με καθορισμένη αποζημίωση, εξαγορά από το κράτος της ακίνητης περιουσίας κάποιου ιδιοκτήτη, για λόγους δημόσιας ανάγκης ή ωφέλειας. Συνήθως το κράτος προχωρεί σε απαλλοτριώσεις ιδιωτικής περιουσίας για δημιουργία έργων υποδομών ή για άλλους σκοπούς και καταβάλλει στους ιδιοκτήτες αντίστοιχο χρηματικό αντίτιμο με βάση την αξία της ακίνητης ιδιοκτησίας που απαλλοτριώνεται σε αγοραίες τιμές. Σε κάποιες περιπτώσεις μπορεί να γίνει και ανταλλαγή ιδιωτικής γης με κρατική ισόποσης αξίας.

Λόγω εκτέλεσης μεγάλου αριθμού έργων υποδομής στα μέσα της δεκαετίας του 2000 σε συνδυασμό με τα ψηλά επιτόκια που καταβάλλονταν από τη μη έγκαιρη καταβολή της αποζημίωσης στους ιδιοκτήτες (επιτόκιο 9%) και την έλλειψη καθορισμένης πολιτικής είχε ως αποτέλεσμα τη συσσώρευση μεγάλων οφειλών / υποχρεώσεων του δημόσιου προς τους ιδιοκτήτες γης.

Το Μάιο του 2014 έχει ψηφιστεί νομοθεσία η οποία προνοεί μείωση του πληρωτέου τόκου από 9% σε 3% για ληξιπρόθεσμες οφειλές που αφορούν απαλλοτριώσεις τεμαχίων γης. Σημειώνεται ότι, με σημερινά δεδομένα το ύψος του επιτοκίου εξακολουθεί να είναι ψηλό αφού ο μέσος όρος του επιτοκίου καταθέσεων που παραχωρούν οι χρηματοοικονομικοί οργανισμοί δεν ξεπερνά το 0,4%. Τονίζεται ότι ο καθορισμός της πολιτικής απαλλοτριώσεων γίνεται από το Υπουργικό Συμβούλιο με μία σειρά από αποφάσεις του.

Κατά την 31 Δεκεμβρίου, 2019 σύμφωνα με στοιχεία του Τμήματος Κτηματολογίου και Χωρομετρίας οι συνολικές εκκρεμείς υποχρεώσεις (συμπεριλαμβανομένων και των τόκων) προς τους ιδιοκτήτες γης τους οποίους η γη απαλλοτριώθηκε για υλοποίηση αναπτυξιακών ή άλλων έργων (αρχαιολογικοί χώροι, ανάγκες εθνικής φρουράς) ανερχόταν στα 201,1 εκ. ευρώ σε σχέση με 217,3 εκ. ευρώ τέλος του 2018, δηλαδή το ύψος του οφειλόμενου ποσού για απαλλοτριώσεις μειώθηκε κατά 8% ενώ σε σχέση με το τέλος του 2012 τα οφειλόμενα ποσά για απαλλοτριώσεις μειώθηκαν κατά 61%, αφού το οφειλόμενο ποσό ανερχόταν τότε στα €508 εκ. Πρόσθετα, σημειώνεται ότι από τις συνολικές εκκρεμείς υποχρεώσεις, ποσό ύψους 121,2 εκ. ευρώ ή το 60% έχει συμφωνηθεί και έγινε αποδεκτό από τους ιδιοκτήτες των υπό απαλλοτρίωση τεμαχίων ενώ το υπόλοιπο οφειλόμενο ποσό ύψους 79,8 εκ. ευρώ ή το 40% δεν έχει γίνει ακόμη αποδεκτό από τους ιδιοκτήτες.

Για εξόφληση των οφειλών του κράτους προς τους ιδιοκτήτες γης περιλαμβάνεται ετησίως πρόνοια στον Προϋπολογισμό που κυμαίνεται γύρω στα 74 εκ. ευρώ περίπου.

Στον πιο κάτω πίνακα παρουσιάζονται αναλυτικά οι συνολικές εκκρεμείς υποχρεώσεις του κράτους προς τους ιδιοκτήτες γης (κεφάλαιο και τόκοι) καθώς και τα καταβληθέντα ποσά για τα έτη 2018-2019. Σημειώνεται ότι, η διαφορά που προκύπτει από το υπόλοιπο έκαστου έτους και των αποπληρωμών αφορά νέες απαλλοτριώσεις γης.

	Συνολικό οφειλόμενο ποσό 1.1.2018			Καταβληθέν ποσό εντός το 2018 € εκ.	Συνολικό οφειλόμενο ποσό 1.1.2019			Καταβληθέν ποσό εντός το 2019 € εκ.	Συνολικό οφειλόμενο ποσό 1.1.2020		
	Μη Συμφωνηθέντα ποσά € εκ.	Συμφωνηθέντα ποσά € εκ.	Σύνολο συμφωνηθέντα και μη € εκ.		Μη Συμφωνηθέντα ποσά € εκ.	Συμφωνηθέντα ποσά € εκ.	Σύνολο συμφωνηθέντα και μη € εκ.		Μη Συμφωνηθέντα ποσά € εκ.	Συμφωνηθέντα ποσά € εκ.	Σύνολο συμφωνηθέντα και μη € εκ.
Σύνολο	113,432	157,413	270,845	64,654	82,803	134,465	217,268	51,196	79,809	121,258	201,067
Κεφάλαιο	70,786	90,003	160,789	47,254	56,115	74,739	130,854	41,194	51,997	65,969	117,965
Τόκος	42,646	67,410	110,056	16,864	26,687	59,727	86,414	9,536	27,812	55,289	83,102
Επαγγελματικά Έξοδα				536				466			

Ανάλυση Κινδύνων

Με βάση τα πιο πάνω, οι δημοσιονομικοί κίνδυνοι που δημιουργούνται για την Κυπριακή Δημοκρατία είναι οι ακόλουθοι:

- Οι κάτοχοι της απαλλοτριωθείσας γης οι οποίοι δεν αποδέχθηκαν την προσφορά του Τμήματος Κτηματολογίου και Χωρομετρίας προσφεύγουν στη δικαιοσύνη με αποτέλεσμα να είναι αδύνατη η εκτίμηση του χρόνου εκδίκασης των υποθέσεων καθώς και το τελικό ύψος της αποζημίωσης.
- Περαιτέρω αύξηση του συνολικού οφειλόμενου ποσού των απαλλοτριώσεων λόγω περιορισμένων πιστώσεων που περιλαμβάνονται ετήσια στον προϋπολογισμό για εξόφληση των εν λόγω υποχρεώσεων. Ως αποτέλεσμα, παρατείνεται ο χρόνος αποπληρωμής των υποχρεώσεων και κατά συνέπεια αυξάνεται το κόστος εξυπηρέτησης των οφειλών.

Μέτρα Μετριασμού των Κινδύνων

Για μετριασμό του κινδύνου των οφειλών του κράτους προς τους ιδιοκτήτες απαλλοτριωθείσας γης και για μείωση της επιβάρυνσης των δημόσιων οικονομικών έχουν ληφθεί τα πιο κάτω μέτρα:

- Οι αποπληρωμές των οφειλών γίνονται με βάση τη χρονολογική σειρά αρχίζοντας από τις παλαιότερες όπου το επιτόκιο αποπληρωμής είναι ψηλότερο, σύμφωνα με σχετική απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου.
- Το κράτος βρίσκεται σε διαπραγματεύσεις με ιδιοκτήτες απαλλοτριωμένων τεμαχίων γης για επιστροφή τους στους ιδιοκτήτες τους αφού τα τεμάχια αυτά αν και απαλλοτριώθηκαν δεν κατέστη δυνατή η αξιοποίηση τους για το σκοπό για τον οποίο απαλλοτριώθηκαν.
- Νέες απαλλοτριώσεις τεμαχίων γης γίνονται με φειδώ και νοουμένου ότι το έργο είναι ώριμο για υλοποίηση και οι πιστώσεις περιλαμβάνονται στον κρατικό προϋπολογισμό.

V. ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΠΟΥ ΠΡΟΚΥΠΤΟΥΝ ΑΠΟ ΤΟΝ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΤΟΜΕΑ, ΤΙΣ ΟΝΤΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ, ΤΙΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΙΣ ΣΥΜΠΡΑΞΕΙΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ-ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ

Ι. ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ

Εισαγωγικά

Η Κύπρος κατάφερε να αντιμετωπίσει με επιτυχία μια βαθιά κρίση που είχε φθάσει στο αποκορύφωμά της το 2013, και να ενδυναμώσει την ανθεκτικότητα της οικονομίας της. Εντούτοις, οι προκλήσεις παραμένουν.

Κύρια χαρακτηριστικά του τραπεζικού τομέα

Μετά την οικονομική κρίση του 2013, το τραπεζικό σύστημα επικέντρωσε τις εργασίες του στην κυπριακή αγορά, και μεταρρύθμισε την διακυβέρνηση του. Το μέγεθος του τομέα έχει συρρικνωθεί σε πιο βιώσιμα επίπεδα. Συγκεκριμένα, το σύνολο του ενεργητικού του τραπεζικού τομέα, κατά τις 31/12/2019, ήταν 2.7 φορές το μέγεθος του ΑΕΠ, αισθητά μειωμένο σε σχέση με αυτό πριν την κρίση (2012), όταν ανερχόταν σε 6.3 φορές το μέγεθος του ΑΕΠ. Η κεφαλαιακή επάρκεια και η ρευστότητα των τραπεζών ενδυναμώθηκε. Συγκεκριμένα ο δείκτης κεφαλαίων CET1 αυξήθηκε από 15.7% το 2015 στο 16.6% στις 30/09/2019 και η σχέση δανείων-καταθέσεων από 136% τον Δεκέμβριο 2015 στο 69% τον Δεκέμβριο 2019.

Το πρώτο τρίμηνο του 2020 που ξέσπασε η πανδημία του Covid -19, η οικονομική κατάσταση των πιστωτικών ιδρυμάτων στην Κύπρο, ήταν καλύτερη από οποιαδήποτε άλλη στιγμή την τελευταία δεκαετία. Τα πιστωτικά ιδρύματα παρουσίαζαν ισχυρή κεφαλαιοποίηση και πλεονάζουσα ρευστότητα πέρα από τους εποπτικούς δείκτες. Στα τέλη Δεκεμβρίου 2019, η πλεονάζουσα ρευστότητα στο σύστημα ήταν €14,3 δισ., το ισοδύναμο του Δείκτη Κάλυψης Ρευστότητας σε 300% έναντι 100% που είναι η ελάχιστη απαίτηση.

Οι ενέργειες των εποπτικών αρχών και των ρυθμιστικών αρχών ήταν άμεσες και βοηθητικές προς τα πιστωτικά ιδρύματα. Οι αποφάσεις των εποπτικών αρχών να επιτρέπουν τη χρήση κεφαλαιακών αποθεμάτων ή να καθυστερήσουν τις αυξήσεις κεφαλαίου έχουν αποδεδειχθεί κεφάλαια €1,5 δισ.

Για την αντιμετώπιση της κρίσης που προκάλεσε η πανδημία λήφθηκαν τα ακόλουθα μέτρα για ενίσχυση της ζήτησης και ρευστότητας της οικονομίας:

- (i) Αναστολή της καταβολής δόσεων και τόκων.
- (ii) Επιχορήγηση επιτοκίου σε νέα στεγαστικά και νέα επιχειρηματικά δάνεια.
- (iii) Εφάπαξ στήριξη σε επιχειρήσεις που εργοδοτούν μέχρι 50 υπαλλήλους και αυτοτελώς εργαζομένους.

Ο Σύνδεσμος Τραπεζών Κύπρου προχώρησε σε αναστολή των εκποιήσεων ως επιπρόσθετο μέτρο. εκ μέρους των Τραπεζών ενώ σε αναστολές εκποιήσεων προχώρησαν και οι Εταιρείες Εξαγοράς Πιστώσεων.

Ορισμένοι δείκτες που αντικατοπτρίζουν την κατάσταση του τραπεζικού τομέα τα τελευταία έτη, παρουσιάζονται πιο κάτω:

	2015	2016	2017	2018	2019
ΑΕΠ (τρέχουσες τιμές αγοράς) €εκ.	€ 17,827	€ 18,873	€ 20,040	€ 21,138	€ 21,944
Σύνολο υποχρεώσεων του τραπεζικού τομέα €εκ.	€ 66,359	€ 61,016	€ 62,070	€ 55,402	€ 53,438
Ποσοστό υποχρεώσεων επί του ΑΕΠ	372%	323%	310%	262%	244%
Κατάσταση των τραπεζών					
- Δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας	15.70%	15.90%	14.90%	15%	19.60% (30/09/19)
- Καταθέσεις πελατών €εκ.	€ 45,968	€ 49,009	€ 49,402	€ 47,864	€ 48,735
- Δάνεια €εκ.	€ 60,180	€ 52,511	€ 49,219	€ 34,088	€ 32,323
- Μη Εξυπηρετούμενες Χορηγήσεις (ΜΕΧ) €εκ.	€ 27,290	€ 24,345	€ 20,902	€ 10,386	€9,056
- ΜΕΧ ως % των συνολικών δανείων	43.5%	46.4%	42.5%	30.5%	28%
Άλλοι δείκτες					
- Επέκταση χρέους ιδιωτικού τομέα (εξαιρουμένων Οντοτήτων Ειδικού Σκοπού)	1.19%	-1.67%	-3.82%	-3.28%	-7%
- Επέκταση τιμών οικιστικών ακινήτων	-4,3%	-0,9%	1,5%	1,5%	2.2%

Οι μεγαλύτερες συστημικές τράπεζες της Κύπρου έλαβαν συγκεκριμένα μέτρα για την ενίσχυση της κεφαλαιακής τους θέσης:

- Η Τράπεζα Κύπρου ανακεφαλαιοποιήθηκε το 2014, μέσω αύξησης μετοχικού κεφαλαίου ύψους €1 δισ. Από τις 19 Ιανουαρίου 2017, η Bank of Cyprus Holdings Public Limited Company έχει εισαχθεί για διαπραγμάτευση στην Κύρια Αγορά του Χρηματιστηρίου Αξιών του Λονδίνου ('LSE'), πέραν της Κύριας Αγοράς του Χρηματιστηρίου Αξιών Κύπρου ('ΧΑΚ'), στοχεύοντας σε διεύρυνση της βάσης των επενδυτών. Το 2018 ενίσχυσε την κεφαλαιακή της θέση: α) με την πώληση χαρτοφυλακίου μη εξυπηρετούμενων δανείων με την ονομασία Helix στο Apollo Global Management LLC ύψους €2.8 δισ. (εκ των οποίων €2,7 δισ. αφορούν μη εξυπηρετούμενα δάνεια) τα οποία έχουν ως ενυπόθηκες εξασφαλίσεις ακίνητη περιουσία (ημ. ανακοίνωσης 28/08/2018), η οποία ολοκληρώθηκε εντός του Ιουνίου 2019 και κατά την ολοκλήρωση της συναλλαγής εισπράχθηκε τίμημα πώλησης ύψους περίπου €1.2 δισ. και β) με την έκδοση Χρεογράφου Προσθέτου Κεφαλαίου Κατηγορίας 1 με ονομαστική αξία ύψους €220 εκ. στις 19 Δεκεμβρίου 2018. Τον Οκτώβριο του 2019 η BOC Holdings ανακοίνωσε την ολοκλήρωση της πώλησης ολόκληρου του ποσοστού συμμετοχής της ύψους 49.9%, στη συγγενή

εταιρία CNP Cyprus Insurance Holdings με τίμημα πώλησης ύψους €97.5 εκ.. Τον Ιανουάριο του 2020, η Τράπεζα σύναψε συμφωνία με την B2Kapital Cyprus Ltd, για την πώληση χαρτοφυλακίου €398 εκ., γνωστό ως Project Velocity 2.

- Η Τράπεζα Κύπρου θα προχωρήσει στη διαδικασία μείωσης κεφαλαίου, η οποία θα έχει ως αποτέλεσμα την επαναταξινόμηση περίπου €619 εκ. του αποθεματικού από έκδοση μετοχών υπέρ το άρτιο ως διανεμητέα αποθεματικά, τα οποία θα είναι διαθέσιμα για διανομή στους μετόχους της τράπεζας. Η Τράπεζα Κύπρου συνεχίζει τις προσπάθειές της για ενίσχυση του ισολογισμού, βελτίωση της ποιότητας του χαρτοφυλακίου, καθώς και βελτίωση της αποδοτικότητας των εργασιών της μέσω μείωσης του κόστους υποβοηθούμενη από τον ψηφιακό μετασχηματισμό.
- Η Ελληνική Τράπεζα ανακεφαλαιοποιήθηκε επιτυχώς από ιδιώτες επενδυτές, μέσω αύξησης κεφαλαίου ύψους €201 εκ. το 2014. Στις 3/9/2018 ολοκληρώθηκε η μεταφορά μέρους των εργασιών της πρώην Συνεργατικής Κυπριακής Τράπεζας (ΣΚΤ) στη βάση της Συμφωνίας Μεταφοράς που υπογράφηκε στις 25/6/2018. Η αξία των περιουσιακών στοιχείων που μεταφέρθηκε στην Ελληνική ήταν €9.3 δισ. και των περιουσιακών υποχρεώσεων ήταν €8,97 δισ. και καταβλήθηκε το ποσό των €74.2 εκ. στην ΣΚΤ. Στις 15/3/2019 ολοκληρώθηκε η αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου κατά €150 εκ. (€100 εκ μέσω εξασφαλισμένης έκδοσης δικαιωμάτων προτίμησης και €50εκ μέσω ιδιωτικής τοποθέτησης). Το Σεπτέμβριο του 2019, η Ελληνική Τράπεζα ολοκλήρωσε με επιτυχία την ενσωμάτωση των συστημάτων και των λογαριασμών των πελατών της πρώην ΣΚΤ.
- Τα πιστωτικά ιδρύματα ολοκλήρωσαν μέρος των προγραμματιζόμενων πωλήσεων χαρτοφυλακίων MEX το 2020. Λόγω των πρόσφατων εξελίξεων σχετικά με την πανδημία του COVID-19 και τις επιπτώσεις στις τρέχουσες συνθήκες της αγοράς, η ολοκλήρωση των διαδικασιών πώλησης MEX διαφέρει από το αρχικό χρονοδιάγραμμα των πιστωτικών ιδρυμάτων και ενδεχόμενη ολοκλήρωση τους, παρουσιάζει καθυστέρηση.

Ως αποτέλεσμα των πιο πάνω ενεργειών, κατά τις 31 Δεκεμβρίου 2019, ο συνολικός δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας των εγχώριων τραπεζών διαμορφώθηκε στο 18% για την Τράπεζα Κύπρου (31/03/2020: 17,7%) και 22,56% για την Ελληνική Τράπεζα (31/03/2020: 21,71%), ικανοποιώντας τις εποπτικές απαιτήσεις για ελάχιστα κεφάλαια.

Οι καταθέσεις στο κυπριακό τραπεζικό σύστημα αυξήθηκαν στα €48,7 δισ. τον Δεκέμβριο του 2019, έναντι €47,9 δισ. τον Δεκέμβριο του 2018 που οφείλεται σε εισροές καταθέσεων από τους εγχώριους καταθέτες (εταιρικούς καταθέτες). Το σύνολο δανείων από τις κυπριακές τράπεζες μειώθηκε στα €32,3 δισ. τον Δεκέμβριο του 2019, έναντι €34,1 δισ. τον Δεκέμβριο του 2018 και €49,2 δισ. τον Δεκέμβριο του 2017, υπογραμμίζοντας την συνεχή προσπάθεια για απομόχλευση στις κυπριακές τράπεζες, καθώς και την πώληση του χαρτοφυλακίου «Helix» της Τράπεζας Κύπρου και άλλων χαρτοφυλακίων, την μεταφορά εκτός τραπεζικού συστήματος του εναπομείναντος χαρτοφυλακίου της πρώην ΣΚΤ και την πώληση μικρότερων χαρτοφυλακίων MEX.

Οι νέες πιστώσεις προς την οικονομία σημειώνουν σταδιακά αυξητική τάση, επηρεαζόμενες θετικά από τα χαμηλά επίπεδα δανειστικών επιτοκίων, τις ευνοϊκές μακροοικονομικές συνθήκες και την αυξανόμενη ζήτηση. Κατά το 2019, το σύνολο νέου δανεισμού, εξαιρουμένων των αναδιρθρώσεων, ανήλθε σε €1.976 δισ. (€1.929 δισ. το 2018) προς τις μη χρηματοδοτικές επιχειρήσεις, και σε €1.217 εκ. (€1.215 εκ. το 2018) προς νοικοκυριά. Τα στεγαστικά δάνεια αποτελούν το μεγαλύτερο μέρος των χορηγήσεων προς

νοικοκυριά με 71.8% κατά το Δεκέμβριο του 2019, ενώ τα λοιπά δάνεια αναλογούν σε 14.9% και τα καταναλωτικά δάνεια σε 13.3%.

Οι τιμές των οικιστικών ακινήτων σημειώνουν, από τα μέσα του 2016, μια ελαφρά ανοδική τάση η οποία συνεχίστηκε το 2017 το 2018 και το 2019. Σε ετήσια βάση, ο Δείκτης Τιμών Κατοικιών (ΔΤΚ) αυξήθηκε το 2019 κατά 2.2%. Η μεγαλύτερη άνοδος στα ακίνητα καταγράφεται στις τουριστικές περιοχές, ιδιαίτερα στην Αμμόχωστο τη Λεμεσό και τη Λάρνακα.

Οι Μη Εξυπηρετούμενες Χορηγήσεις εμφανίζουν σημάδια βελτίωσης, ενισχυόμενα από την αύξηση των αναδιαρθρώσεων. Σε απόλυτους αριθμούς, οι συνολικές μη εξυπηρετούμενες χορηγήσεις μειώθηκαν το 2019 κατά €1.3 δισ., στα €9.05 δισ. από €27.3 δισ. στις 31/12/2015. Παράλληλα, ο λόγος των προβλέψεων προς τις ΜΕΧ (δείκτης κάλυψης) παρουσίασε αύξηση στο 55.2% στο τέλος Δεκεμβρίου του 2019 σε σύγκριση με 51.5% τον Δεκέμβριο του 2018. Το ποσοστό των χορηγήσεων που έχουν αναδιαρθρωθεί, ανήλθε το Δεκέμβριο του 2019 στο 17% του συνόλου των χορηγήσεων.

Κυπριακή Εταιρεία Διαχείρισης Περιουσιακών Στοιχείων (ΚΕΔΙΠΕΣ)

- Η ΣΚΤ ανακεφαλαιοποιήθηκε το 2014 από το κράτος (στη βάση του Μνημονίου), με ποσό ύψους €1,5 δισ. σε αντάλλαγμα το 99% των μετοχών της, ενώ παραχωρήθηκε επιπλέον ποσό ύψους €175 εκ. τον Δεκέμβριο του 2015, μέσω του Ανεξάρτητου Ταμείου Ανακεφαλαιοποίησης. Το 2018, στη βάση επιτόπιας εποπτείας που διενήργησε κοινό κλιμάκιο εποπτείας της ΕΚΤ και ΚΤΚ, διαπιστώθηκε έλλειμμα κεφαλαίων στην ΣΚΤ λόγω αυξημένων προβλέψεων, τα οποία δεν μπορούσε να καλύψει το κράτος, σύμφωνα με τους κανόνες της τραπεζικής ένωσης. Ως εκ τούτου, μεταξύ των επιλογών επικράτησε η πώληση μέρους του ενεργητικού και παθητικού της ΣΚΤ και μετά από διεθνή διαδικασία που ακολουθήθηκε έγινε αποδεκτή πρόταση για απόκτηση μέρους των περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων της ΣΚΤ από την Ελληνική Τράπεζα, που οδήγησε στην κατάθεση της τραπεζικής άδειας από την ΣΚΤ και στη σύσταση εταιρείας Διαχείρισης Περιουσιακών Στοιχείων (ΚΕΔΙΠΕΣ), η οποία αδειοδοτήθηκε από την Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου (ΚΤΚ) και διαχειρίζεται το χαρτοφυλάκιο των εναπομεινάντων δανείων ύψους €7.2 δισ. (€6.7 δισ. μη εξυπηρετούμενο χαρτοφυλάκιο και €0.5 εκ. εξυπηρετούμενο χαρτοφυλάκιο) και χαρτοφυλάκιο ακινήτων ύψους περίπου €0.67 δισ.
- Το 2019, η ΚΕΔΙΠΕΣ άρχισε τις αποπληρωμές της κρατικής βοήθειας ύψους €3.5 δισ. που της παραχωρήθηκε τον Ιούνιο του 2018 και η οποία έτυχε της έγκρισης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με την καταβολή ποσού ύψους €120 εκ. Τον Μάρτιο του 2020 καταβλήθηκε περαιτέρω, το ποσό των €90 εκ. και στις 26 Ιουνίου 2020 το ποσό των €30 εκ.. Παράλληλα, η αποπληρωμή της κρατικής βοήθειας θα γίνει και μέσω της παραχώρησης ακινήτων στο κράτος των οποίων η αξία ανέρχεται περίπου στα €135 εκ. Η διαδικασία αυτή αναμένεται να ολοκληρωθεί εντός του 2021, καθώς και μέσω της παραχώρησης άλλων περιουσιακών στοιχείων.

Οικονομική κατάσταση του ιδιωτικού τομέα

Τα εγχώρια νοικοκυριά και οι μη χρηματοοικονομικές επιχειρήσεις (ΜΧΕ), εξακολουθούν να είναι υπερχρεωμένες, μολονότι τα πιο πρόσφατα στοιχεία υποδηλώνουν σταδιακή μείωση του χρέους τους. Συγκεκριμένα, το χρέος του μη χρηματοοικονομικού ιδιωτικού τομέα έφθασε στο 193,7% (με βάση τα μη ενοποιημένα στατιστικά στοιχεία) του ΑΕΠ στο τέλος Σεπτεμβρίου 2019, έχοντας σημειώσει πτώση από

216,4% το Σεπτέμβριο του 2018. Το χρέος των νοικοκυριών ανήλθε στο 91,2% του ΑΕΠ τέλος Σεπτεμβρίου 2019, σε σύγκριση με 96,9% του ΑΕΠ το Σεπτέμβριο του 2018. Το χρέος των μη χρηματοοικονομικών επιχειρήσεων ως ποσοστό του ΑΕΠ έφθασε στο 103,5% στο τέλος Σεπτεμβρίου 2019, έναντι 118,5% το Σεπτέμβριο του 2018. Σημειώνεται ότι το χρέος των ΜΧΕ ως προς το ΑΕΠ παρουσιάζεται κατόπιν εξαίρεσης των δανείων των Οντοτήτων Ειδικού Σκοπού (ΟΕΣ) (κυρίως πλοιοκτήτριες ΟΕΣ), οι οποίες ταξινομούνται ως κάτοικοι Κύπρου, παρά το γεγονός ότι ένα μεγάλο μέρος των δραστηριοτήτων τους δεν έχουν σχέση με την εγχώρια οικονομία. Σημειώνεται ότι ο δανεισμός των ΟΕΣ είναι εξωτερικός ή εξασφαλισμένος με καταθέσεις, και ως εκ τούτου δεν διασυνδέεται απόλυτα με την κυπριακή οικονομία.

Η καθαρή χρηματοοικονομική θέση των νοικοκυριών είναι θετική εφόσον τα στοιχεία ενεργητικού υπερβαίνουν τα στοιχεία παθητικού. Η καθαρή χρηματοοικονομική θέση των νοικοκυριών αυξήθηκε στο 108.5% του ΑΕΠ τον Σεπτέμβριο του 2019, σε σύγκριση με 107.1% τον Σεπτέμβριο του 2018. Η καθαρή χρηματοοικονομική θέση των ΜΧΕ προς το ΑΕΠ είναι αρνητική, και παρουσιάζουν μείωση στο 96.3% στο τέλος Σεπτεμβρίου 2019 σε σύγκριση με 98.8% στο τέλος Σεπτεμβρίου 2018.

Κεφαλαιαγορά

Εντός του 2019, ως αποτέλεσμα των ενεργειών για συνεχή βελτίωση του νομικού και κανονιστικού πλαισίου για τον κλάδο της κεφαλαιαγοράς, ο κλάδος παρουσίασε σταθερή πορεία με τις επενδυτικές εταιρείες να διαμορφώνονται στις 240 σε σχέση με 248 που ήταν στο τέλος του 2018. Ο τομέας των συλλογικών επενδυτικών ταμείων επίσης παρουσίασε σταθερή ανάπτυξη με τα στοιχεία ενεργητικού υπό διαχείριση να φτάνουν περίπου τα €8,3 δισ. για το τέταρτο τρίμηνο 2019 σε σύγκριση με €6,3 δισ. στα τέλη 2018.

Ασφαλιστικός τομέας

Στις 31/12/2019 υπήρχαν 33 ασφαλιστικοί/αντασφαλιστικοί οργανισμοί εγγεγραμμένοι στην Κύπρο υπό την εποπτεία της Υπηρεσίας Ελέγχου Ασφαλιστικών Εταιρειών. Το συνολικό ποσό των εγγεγραμμένων-παραχθέντων ασφαλιστρών των εν λόγω εταιρειών ήταν €953 εκ. για το έτος 2019, εκ των οποίων €854 εκ. στη Κύπρο και €99 εκ. εκτός Κύπρου, σε σχέση με €962εκ. για το έτος 2018, εκ των οποίων 813 εκ. στην Κύπρο και €149εκ. εκτός Κύπρου. Τα συνολικά περιουσιακά στοιχεία των εν λόγω εταιρειών ήταν €4,1 δισ. κατά την 31/12/2019 σε σχέση με €3,8 δισ. κατά την 31/12/2018. Ο σταθμισμένος μέσος όρος Κάλυψης Φερεγγυότητας (Weighted Average Solvency Cover Ratio), για όλες αυτές τις εταιρείες μαζί, βρισκόταν στο 292.9% στις 31/12/2019, σε σχέση με 270.8% κατά την 31/12/2018.

Ανάλυση Κινδύνων

A. Τραπεζικός τομέας

Μετά το μεγάλο κόστος στα κράτη και στους φορολογούμενους από την παγκόσμια χρηματοοικονομική κρίση του 2008-2009, στην Ευρωζώνη αποφασίστηκε η ανοικοδόμηση της τραπεζικής ένωσης με κύριο γνώμονα το «σπάσιμο» του συνδετικού κρίκου μεταξύ τραπεζών και κρατών.

Η προληπτική εποπτεία από τον Ενιαίο Εποπτικό Μηχανισμό αποτελεί τον πρώτο πυλώνα της τραπεζικής ένωσης, μέσω ετήσιων εποπτικών κύκλων οι τράπεζες καλούνται όπως έγκαιρα κτίσουν ίδια κεφάλαια

που να αντικατοπτρίζουν το μέγεθός τους, τη φάση του οικονομικού κύκλου και άλλους παράγοντες κινδύνου, ώστε να είναι σε θέση να απορροφήσουν οι ίδιες – χωρίς κρατική στήριξη- ενδεχόμενες ζημιές.

Στον δεύτερο πυλώνα της τραπεζικής ένωσης βρίσκεται ο Ενιαίος Μηχανισμός Εξυγίανσης με συγκεκριμένους κανόνες χειρισμού εάν συστημικό τραπεζικό ίδρυμα κριθεί ότι βρίσκεται σε πτώχευση ή ενδέχεται να πτωχεύσει. Σύμφωνα με το πλαίσιο εξυγίανσης ακολουθείται συντεταγμένο σχέδιο ώστε οι ζημιές να απορροφηθούν από μετόχους και ομολογιούχους και η τράπεζα να συνεχίσει να παρέχει τις σημαντικές λειτουργίες της προς διασφάλιση της χρηματοοικονομικής σταθερότητας.

Ο τρίτος πυλώνας αποτελείται από το Πανευρωπαϊκό Σύστημα Καταθέσεων, το οποίο δεν έχει ακόμη συμφωνηθεί. Κατά τα τελευταία έτη, διενεργούνται συζητήσεις με στόχο τη δημιουργία ενός Ευρωπαϊκού Συστήματος Προστασίας Καταθέσεων (European Deposit Insurance System, EDIS), το οποίο, στο μακρύτερο μέλλον, θα βοηθήσει περαιτέρω στην απάμβλυνση των επιπτώσεων μιας ενδεχόμενης μελλοντικής τραπεζικής κρίσης στην οικονομία και στα δημόσια οικονομικά.

Μέχρι την υλοποίηση ενός κοινού ευρωπαϊκού συστήματος καταθέσεων παραμένουν ενεργά τα εθνικά συστήματα εγγύησης καταθέσεων.

Το Σύστημα Εγγύησης Καταθέσεων και Εξυγίανσης Πιστωτικών και Άλλων Ιδρυμάτων (ΣΕΚ) αποτελεί ξεχωριστή νομική οντότητα, συστάθηκε και λειτουργεί στην Κυπριακή Δημοκρατία από το 2010. Μέλη του ΣΕΚ είναι όλα τα πιστωτικά ιδρύματα που έχουν συσταθεί στην Κύπρο, συμπεριλαμβανομένων και των υποκαταστημάτων τους που λειτουργούν σε άλλες χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και όλα τα υποκαταστήματα στην Κύπρο ξένων τραπεζών και πιστωτικών ιδρυμάτων από χώρες εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σημειώνεται ότι το ΣΕΚ στην Κύπρο ενεργοποιήθηκε για την αποζημίωση των εγγυημένων καταθέσεων στην FBME Bank Ltd – Cyprus Branch (2016-2018). Τα υποκαταστήματα τραπεζών και πιστωτικών ιδρυμάτων από χώρες - μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης που βρίσκονται στην Κύπρο, καλύπτονται από τα αντίστοιχα συστήματα εγγύησης καταθέσεων των χωρών τους. Το ΣΕΚ ενεργοποιείται εφόσον διαπιστωθεί ότι συγκεκριμένο πιστωτικό ίδρυμα που είναι μέλος του, αδυνατεί να αποπληρώσει τους καταθέτες του. Το ανώτατο ποσό της αποζημίωσης που καταβάλλεται ανά καταθέτη ανά αδειοδοτημένο πιστωτικό ίδρυμα, ανέρχεται σε €100.000. Κατά τον υπολογισμό της αποζημίωσης ενός καταθέτη, τα ποσά των υπαρχουσών καταθέσεων συμψηφίζονται με οποιαδήποτε υπόλοιπα δανείων ή άλλων πιστωτικών διευκολύνσεων που έχουν παραχωρηθεί από το καλυπτόμενο ίδρυμα στον καταθέτη καθώς και με οποιαδήποτε ποσά που αποτελούν ανταπαίτηση του καλυπτόμενου ιδρύματος και για τα οποία το καλυπτόμενο ίδρυμα έχει το δικαίωμα συμψηφισμού.

Το Ταμείο Προστασίας Καταθέσεων πρέπει να συσσωρεύσει μέχρι τον Ιούλιο του 2024, μέσω συνεισφορών των πιστωτικών ιδρυμάτων που είναι μέλη του ΣΕΚ, ποσό που αντιστοιχεί στο 0.8% των καλυπτόμενων καταθέσεων.

Δεδομένης της πιο πάνω αρχιτεκτονικής της τραπεζικής ένωσης, μέσω της ενεργής προληπτικής διατήρησης κεφαλαίων, της διάσωσης με ίδια μέσα και του αποθεματικού του Ταμείου Προστασίας Καταθέσεων, οι δημοσιονομικοί κίνδυνοι για ένα κράτος είναι σημαντικά μειωμένοι.

Στην Κύπρο οι κίνδυνοι τους οποίους καλούνται να αντιμετωπίσουν οι τράπεζες, προέρχονται από το υψηλό επίπεδο των μη εξυπηρετούμενων δανείων. Αν και κατά τα τελευταία έτη υπήρξε σημαντική μείωση στον δείκτη MEX από το ψηλότερο σημείο το 2015 στο 43.5%, μέσω πωλήσεων χαρτοφυλακίου MEX ανταλλαγών χρέους με ακίνητα (Debt to Asset Swap), διαγραφές και επαναταξινόμηση

αναδιαρθρωμένων δανείων σε εξυπηρετούμενα, το επίπεδο των ΜΕΧ παραμένει ψηλό, στο 28% των συνολικών δανείων. Η πανδημία του Covid-19 έχει επηρεάσει σημαντικά τις εξελίξεις στο τραπεζικό τομέα. Εντός του 2021 εκτιμάται ότι θα είναι διακριτές οι επιπτώσεις της πανδημίας κυρίως μέσω του αντίκτυπου στα ΜΕΧ. Με τη σειρά της, η χαμηλή ποιότητα ενεργητικού ασκεί την μεγαλύτερη πίεση στην κερδοφορία των τραπεζών λόγω της δημιουργίας προβλέψεων. Είναι γεγονός ότι τα τελευταία έτη οι κυριότερες τράπεζες σημείωσαν ζημιές ή κέρδη, ως αποτέλεσμα μη επαναλαμβανόμενων παραγόντων.

Ευρύτερα, η ύπαρξη ψηλού ιδιωτικού χρέους, επηρεάζει αρνητικά την παροχή νέων δανείων προς την οικονομία και ως επακόλουθο την αύξηση του ΑΕΠ και της κερδοφορίας των τραπεζών, με αρνητικό αντίκτυπο στα δημόσια φορολογικά έσοδα.

B. Χρηματοοικονομικός μη τραπεζικός τομέας

Η Κυπριακή Εταιρεία Διαχείρισης Περιουσιακών Στοιχείων (ΚΕΔΙΠΕΣ)

Η Ελληνική Τράπεζα έχει υποβάλει τρεις απαιτήσεις στην ΚΕΔΙΠΕΣ σε σχέση με το Πρόγραμμα Προστασίας Περιουσιακών Στοιχείων ύψους €73εκ. περίπου, οι οποίες καλύπτουν την περίοδο Σεπτεμβρίου 2018 με Δεκέμβριο του 2019. Η ΚΕΔΙΠΕΣ δεν έχει καταβάλει οποιοδήποτε ποσό στην Ελληνική Τράπεζα μέχρι να ολοκληρωθεί η εξέταση των στοιχείων που λήφθηκαν από την Ελληνική. Η ΚΕΔΙΠΕΣ είναι σήμερα σε θέση να αποπληρώσει και τις 3 απαιτήσεις της Ελληνικής Τράπεζας και δεν υπάρχει ο οποιοσδήποτε δημοσιονομικός κίνδυνος. Μελλοντικά, ο δημοσιονομικός κίνδυνος σχετίζεται με τις επιπτώσεις του COVID-19 σε σχέση με μειωμένα έσοδα από την ΚΕΔΙΠΕΣ και παράλληλα αυξημένες απαιτήσεις την Ελληνική Τράπεζα.

Επενδυτικές υπηρεσίες και Ταμεία Αποζημίωσης Επενδυτών (ΤΑΕ)

Στην Κύπρο λειτουργούν δύο ταμεία αποζημίωσης των επενδυτών, το Ταμείο Αποζημίωσης Επενδυτών Πελατών ΕΠΕΥ (ΤΑΕ Πελατών ΕΠΕΥ) και το Ταμείο Αποζημίωσης Επενδυτών Πελατών Τραπεζών (ΤΑΕ Πελατών Τραπεζών).

Ο σκοπός αυτών των ΤΑΕ είναι η εξασφάλιση των απαιτήσεων των καλυπτόμενων πελατών έναντι των μελών του ΤΑΕ με την καταβολή αποζημιώσεων, εφόσον πληρούνται ορισμένες προϋποθέσεις.

Το μέγιστο ποσό της αποζημίωσης που καταβάλλεται στους επιλέξιμους πελάτες είναι 20.000 ευρώ. Η εν λόγω κάλυψη ισχύει για το συνολικό ποσό των απαιτήσεων από τον αιτούντα έναντι ενός μέλους του ΤΑΕ, ανεξάρτητα από τον αριθμό των λογαριασμών, το νόμισμα και τον τόπο παροχής της υπηρεσίας.

Οι επιχειρήσεις επενδύσεων ή οι τράπεζες, πληρώνουν ετήσια εισφορά στο αντίστοιχο ΤΑΕ, η οποία έχει ως ανώτατο όριο σωρευτικής συνεισφοράς το 0.5% των επιλέξιμων κεφαλαίων και χρηματοοικονομικών μέσων. Τα μέλη των Ταμείων, μπορεί να κληθούν να καταβάλουν και έκτακτη συμπληρωματική εισφορά για την κάλυψη των απαιτήσεων από τους πελάτες συγκεκριμένου μέλους, εάν προκύψει τέτοια ανάγκη.

Με βάση τις διατάξεις της σχετικής Ευρωπαϊκής Οδηγίας και του εθνικού δικαίου, τα παραπάνω ταμεία χρηματοδοτούνται εξ ολοκλήρου από τα μέλη τους. Ως εκ τούτου, το κράτος δεν φέρει καμία ευθύνη για την αποζημίωση των επενδυτών.

Ασφαλιστικός και συνταξιοδοτικός τομέας

Οι ασφαλιστικές εταιρείες λειτουργούν από την 1^η Ιανουαρίου 2016 στο νέο κανονιστικό πλαίσιο της Φερεγγυότητας II, το οποίο αναγκάζει τις ασφαλιστικές εταιρείες να γίνουν πιο ισχυρές και ανθεκτικές σε οικονομικά σοκ.

Όσον αφορά τα συνταξιοδοτικά ταμεία, που λειτουργούν ως επαγγελματικά συνταξιοδοτικά ταμεία στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Οδηγίας για τα Ιδρύματα Επαγγελματικών Συνταξιοδοτικών Παροχών (IORP), η πλειοψηφία τους είναι καθορισμένων εισφορών. Συνεπώς, οι όποιες απώλειες βαραίνουν αποκλειστικά τα μέλη των ταμείων. Όσον αφορά τα ταμεία καθορισμένων παροχών, τα οποία είναι πολύ λιγότερα σε αριθμό, αυτά αφορούν σχεδόν εξ ολοκλήρου Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου.

Σε σχέση με ασφαλιστικές υπηρεσίες και υπηρεσίες συνταξιοδοτικών παροχών, στην Κύπρο δεν υπάρχουν ακόμη συστήματα αποζημίωσης που να τις καλύπτουν. Ούτε σε ευρωπαϊκό επίπεδο υπάρχουν σχετικές Οδηγίες για συστήματα αποζημίωσης για τις ασφαλιστικές υπηρεσίες και υπηρεσίες συνταξιοδοτικών παροχών. Σημειώνεται ότι για τις ασφαλιστικές υπηρεσίες, στο παρόν στάδιο, διεξάγεται μελέτη από την ΕΕ σχετικά με το καθεστώς τέτοιων συστημάτων αποζημίωσης στα ΚΜ.

Αναφέρεται ότι στην Κύπρο λειτουργεί το Motor Insurance Fund (Ταμείο Ασφάλισης Μηχανοκίνητων Οχημάτων), και αυτό το ταμείο ασφαλιστικής εγγύησης (Insurance Guarantee Fund) καλύπτει τον τομέα των Υποχρεωτικών Ασφαλειών Μηχανοκίνητων Οχημάτων, δηλαδή τις υποχρεώσεις έναντι τρίτου (third party Liabilities).

Μέτρα Μετριασμού των Κινδύνων

A. Τραπεζικός τομέας

Η βελτιωμένη κεφαλαιακή θέση και ρευστότητα, καθώς και η βελτίωση της οργανικής κερδοφορίας των πιστωτικών ιδρυμάτων έχουν ενισχύσει την ανθεκτικότητα του τραπεζικού τομέα τα τελευταία έτη. Ακόμη, οι περισσότερες τράπεζες έχουν προχωρήσει σε ανάθεση διαχείρισης ΜΕΧ σε εξειδικευμένες εταιρείες ώστε να αυξηθεί και η αποτελεσματικότητα της διαχείρισης ΜΕΔ.

Οι κυβερνητικές ενέργειες για απάμβλυνση του προβλήματος των ΜΕΔ επικεντρώθηκαν στην:

- δημιουργία ενός υποβοηθητικού θεσμικού πλαισίου με σκοπό την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας της διαχείρισης των ΜΕΔ και την αντιμετώπιση των στρατηγικών κακοπληρωτών. Συγκεκριμένα τα τελευταία έτη ψηφίστηκαν νόμοι για αγοραπωλησία δανείων, εκποίηση ακίνητης περιουσίας, αφερεγγυότητα και τιτλοποίηση δανείων. Η πρόοδος που επιτεύχθηκε στις ΜΕΧ σχετίζεται άμεσα με τη χρήση του προαναφερθέντος νομικού πλαισίου με εξαίρεση στο παρόν στάδιο της τιτλοποίησης δανείων, η οποία δεν έχει τύχει χρήσης.
- εφαρμογή του σχεδίου «ΕΣΤΙΑ» τον Σεπτέμβριο του 2019 το οποίο στοχεύει στην επίλυση του προβλήματος ΜΕΔ με υποθήκη την πρώτη κατοικία του δανειολήπτη. Το σχέδιο ΕΣΤΙΑ εξυπακούει δημοσιονομικό κόστος εφόσον το κράτος αναλαμβάνει επιχορήγηση δόσεων δανείων με ισόποση συνεισφορά από τον δανειολήπτη. Ευρύτερα όμως αποσκοπεί στην επαναφορά των δανείων

αυτών σε εξυπηρετούμενα ώστε να απαμβλυνθεί το απόθεμα των ΜΕΧ από αυτή την σημαντική κατηγορία ΜΕΔ.

Η πανδημία του Covid-19 έχει επηρεάσει σημαντικά τις εξελίξεις στον τραπεζικό τομέα. Εντός του 2021 εκτιμάται ότι θα είναι διακριτές οι επιπτώσεις της πανδημίας κυρίως μέσω του αντίκτυπου στα ΜΕΔ. Ταυτοχρονα μία νέα ενδεχόμενη πώληση χαρτοφυλακίου ΜΕΔ από τραπεζικά ιδρύματα τα οποία παγιοποιήθηκαν λόγω της πανδημίας του Covid-19, η εφαρμογή του Σχεδίου «ΕΣΤΙΑ», η συνέχιση των αναδιαρθρώσεων και της ανταλλαγής χρέους με ακίνητα (Debt to Asset Swap) και η επαναταξινόμηση αναδιαρθρωμένων δανείων σε εξυπηρετούμενα θα λειτουργήσουν θετικά στον δείκτη των μη εξυπηρετούμενων δανείων.

Β. Χρηματοοικονομικός μη τραπεζικός τομέας

Επενδυτικές υπηρεσίες και Ταμεία Αποζημίωσης Επενδυτών (ΤΑΕ)

Με βάση τις διατάξεις της σχετικής Ευρωπαϊκής Οδηγίας και του εθνικού δικαίου, τα παραπάνω ταμεία χρηματοδοτούνται εξ ολοκλήρου από τα μέλη τους. Ως εκ τούτου, το κράτος δεν φέρει καμία ευθύνη για την αποζημίωση των επενδυτών.

Ασφαλιστικός και συνταξιοδοτικός τομέας

Έχουν τροχοδρομηθεί διαδικασίες για την ενίσχυση και συνένωση της εποπτείας του ασφαλιστικού τομέα και του τομέα ταμείων επαγγελματικών συνταξιοδοτικών παροχών, οι οποίες αναμένεται να ολοκληρωθούν κατά το 2021. Ταυτόχρονα, ο Έφορος Ιδρυμάτων Επαγγελματικών Συνταξιοδοτικών Παροχών, λαμβάνει από τώρα μέτρα για ενίσχυση του πλαισίου εποπτείας των ιδρυμάτων αυτών, όπως προβλέπεται από την επικαιροποιημένη Ευρωπαϊκή Οδηγία IORPII, που μεταφέρθηκε το 2020 στο εθνικό δίκαιο. Η εφαρμογή τέτοιας πολιτικής θα ενισχύσει την εποπτεία του τομέα αυτού και τη λήψη έγκαιρων εποπτικών ενεργειών όταν χρειαστούν.

ii. ΟΝΤΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

Εισαγωγικά

Στις Οντότητες Δημοσίου Δικαίου (ΟΔΔ), μεταξύ άλλων, περιλαμβάνονται με βάση τη νομική τους μορφή:

- σαράντα τέσσερις (44) Δημόσιοι Οργανισμοί με νομική μορφή Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου (ΝΠΔΔ),
- πέντε (5) Ιδιωτικές Εταιρείες Περιορισμένης Ευθύνης (ΙΕΠΕ),
- τρία (3) Ιδρύματα (εγγεγραμμένα με βάση τον περί Σωματείων και Ιδρυμάτων Νόμο) και
- ένα (1) Καταπίστευμα.

Το μέγεθος της κάθε οντότητας, ο αριθμός του προσωπικού της όπως και το ύψος του προϋπολογισμού της ποικίλουν ανάλογα με το μέγεθος, το σκοπό/ δραστηριότητα των ΟΔΔ, κλπ. Οι λειτουργίες των οντοτήτων αυτών βασίζονται και ρυθμίζονται με βάση σχετικές νομοθεσίες και καλύπτουν τα πιο κάτω:

(α) την παροχή αγαθών ή υπηρεσιών κοινής ωφελείας όπως οι τηλεπικοινωνίες, η ηλεκτρική ενέργεια, το νερό και οι αποχετεύσεις,

(β) την παροχή δημόσιων αγαθών και υπηρεσιών όπως για παράδειγμα η προώθηση της εκπαίδευσης, ο πολιτισμός, η στέγαση, ο αθλητισμός και ο τουρισμός, και

(γ) Ρυθμιστικές Αρχές.

A. Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου (ΝΠΔΔ)

Σύμφωνα με τη φύση των εργασιών τους τα σαράντα τέσσερα (44) ΝΠΔΔ έχουν διαχωριστεί σε τέσσερις υποκατηγορίες:

1. Οργανισμοί που ασκούν εμπορική δραστηριότητα,
2. Οργανισμοί που εφαρμόζουν την κυβερνητική πολιτική,
3. Ρυθμιστικές Αρχές και
4. Ακαδημαϊκά Ιδρύματα.

Για αξιολόγηση των δημοσιονομικών κινδύνων που προέρχονται από ΝΠΔΔ και με βάση τις ελεγμένες ή προκαταρκτικές μη ελεγμένες οικονομικές καταστάσεις τους για το 2019 ετοιμάστηκαν οι πίνακες που ακολουθούν. Ο Πίνακας 1α για κάθε υποκατηγορία παρουσιάζει οικονομικά στοιχεία για τα έσοδα, τις δαπάνες, τις υποχρεώσεις προς τρίτους, τρέχοντες και μεσοπρόθεσμες, το προσωπικό κλπ. Με βάση τα στοιχεία του Πίνακα 1α εξάγονται ορισμένοι αριθμοδείκτες που παρουσιάζονται στον Πίνακα 1β για κάθε υποκατηγορία οι οποίοι δίνουν χρήσιμες πληροφορίες για την οικονομική ευρωστία του κάθε Οργανισμού. Οι αριθμοδείκτες αυτοί αφορούν το ύψος της κρατικής χορηγίας σε σχέση με το σύνολο των εσόδων, τις δαπάνες προσωπικού σε σχέση με τις συνολικές δαπάνες, το κυκλοφορούν ενεργητικό σε σχέση με τις τρέχουσες υποχρεώσεις και το δανεισμό προς στοιχεία ενεργητικού.

Σε γενικές γραμμές, τα 41 από τα 44 ΝΠΔΔ (εξαιρουμένων των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων), απασχολούν περίπου 8.652 εργαζομένους και έχουν ετήσιο προϋπολογισμό δαπανών γύρω στα €1,9 δις. Ο μεγαλύτερος αριθμός εργαζομένων σε οργανισμό είναι 2.190 (ΑΤΗΚ) και ο μικρότερος 2 (Κυπριακός Οργανισμός Διαχείρισης Αποθεμάτων Πετρελαιοειδών).

Τα 16 από τα 41 ΝΠΔΔ λαμβάνουν κρατική χορηγία ύψους €183,3 εκ.. Πρόσθετα, το κράτος παραχώρησε διαχρονικά σε αυτούς τους 41 Οργανισμούς κρατικές εγγυήσεις ύψους €1 δις περίπου. Πέραν των πιο πάνω 44 ΝΠΔΔ, στην κατηγορία αυτή συγκαταλέγεται και ο Οργανισμός Κρατικών Υπηρεσιών Υγείας (ΟΚΥΠΥ) που συστάθηκε το 2017, ο οποίος εφαρμόζει κυβερνητική πολιτική. Για το έτος 2019, το κράτος κατέβαλε €221 εκ. προς κάλυψη των δαπανών του ΟΚΥΠΥ, σύμφωνα με τον περί Ίδρυσης Οργανισμού Κρατικών Υπηρεσιών Υγείας Νόμο του 2017 (73(Ι)/2017).

Ορισμένα ΝΠΔΔ αντιμετωπίζουν μεγάλο αναλογιστικό έλλειμμα στο ταμείο συντάξεων τους⁶. Συγκεκριμένα, η αναλογιστική μελέτη του Ταμείου Συντάξεων της Αρχής Τηλεπικοινωνιών Κύπρου (ΑΤΗΚ)

⁶ Πηγή- Ειδικές Εκθέσεις Γενικού Ελεγκτή της Δημοκρατίας που ολοκληρώθηκαν κατά το 2018 και 2019.

με ημερομηνία αναφοράς την 31.12.2017 κατέδειξε έλλειμμα ύψους €291 εκ. (σε σύγκριση με €293 εκ. το 2016). Σύμφωνα με την τελική αναλογιστική εκτίμηση του Σχεδίου Συντάξεων και Χορηγημάτων της Αρχής Ηλεκτρισμού Κύπρου (ΑΗΚ), η παρούσα αξία των υποχρεώσεων μειώθηκε από €772 εκ. στις 31.12.2016 σε €736 εκ. στις 31.12.2017, ενώ η πραγματική αξία των περιουσιακών στοιχείων του Ταμείου αυξήθηκε από €538 εκ. το 2016 σε €548 εκ. το 2017, με αποτέλεσμα η καθαρή υποχρέωση της Αρχής προς το Ταμείο ύψους €234 εκ. στις 31.12.2016 να μειωθεί σε €188 εκ. στις 31.12.2017. Το αναλογιστικό έλλειμμα του Ταμείου Συντάξεων του Ραδιοφωνικού Ιδρύματος Κύπρου (ΡΙΚ), στις 31.12.2018 ανήλθε στα €119.5 εκ. περίπου ενώ στον Κυπριακό Οργανισμό Αθλητισμού (ΚΟΑ), σύμφωνα με την αναλογιστική μελέτη με ημερομηνία αναφοράς την 31.12.2016, το έλλειμμα του Ταμείου Συντάξεων φτάνει τα €3,7 εκ.. Τέλος, στον Κυπριακό Οργανισμό Αγροτικών Πληρωμών (ΚΟΑΠ), το ύψος της αναλογιστικής υποχρέωσης, ανερχόταν στις 31.12.2017 σε €17 εκ. σε σχέση με €19,7 εκ. στις 31.12.2016.

Περαιτέρω σημειώνεται ότι, οι επτά (7) ΔΟ με ρυθμιστικές αρμοδιότητες, χρηματοδοτούν τις δραστηριότητές τους ως επί το πλείστον από τέλη που χρεώνουν για τις υπηρεσίες που προσφέρουν ή από τις οικονομικές τους δραστηριότητες, με εξαίρεση την Εθνική Αρχή Παιγνίων και Εποπτείας Καζίνο (ΕΑΠΕΚ) και την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, οι οποίες λαμβάνουν κρατική χορηγία για κάλυψη μέρους των λειτουργικών τους δαπανών.

(α) ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΠΟΥ ΑΣΚΟΥΝ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Πίνακας 1α: Οικονομικά Στοιχεία⁷

	Καθαρές Μεταβιβάσεις (€ εκ.)	Έσοδα μη συμπεριλαμβανο μένης Κρατικής Χορηγίας (€ εκ.)	Κέρδη προ τόκων, φόρων, και αποσβέσεων (ΕΒΙΤΔΑ) (€ εκ.)	Μισθολόγιο (€ εκ.)	Αριθμός προσωπικού (μόνιμοι, συμβασιούχοι, ωρομίσθιοι)	Πληρωθείσες Συντάξεις (€ εκ.)	Ενεργητικό (Assets) (€ εκ.)	Τακτικές/ Διοικητικές δαπάνες για το 2019 (€ εκ.)	Σύνολο Δαπανών για το 2019 (€ εκ.)	Καθαρό χρέος (€ εκ.)	Τρέχουσες Υποχρεώσεις (€ εκ.)	Μακροπρόθ εσιμες Υποχρεώσεις (€ εκ.)	Κρατικές Εγγυήσεις (31/12/2019) (€ εκ.)
ΑΡΧΗ ΗΛΕΚΤΡΙΣΜΟΥ ΚΥΠΡΟΥ	-	837.9	132.5	100.5	2,154	26.3	2,378.2	779.3	869.7	-181.6	576.8	762.7	262.7
ΑΡΧΗ ΛΙΜΕΝΩΝ ΚΥΠΡΟΥ	-	33.9	17.0	8.5	152	3.3	318.4	15.1	16.2	-	8.7	32.1	-
ΑΡΧΗ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΚΥΠΡΟΥ	-14.4	362.5	113.9	108.1	2,190	-	789.7	300.3	373.7	-	82.3	427.2	-
ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΣΙΤΗΡΩΝ	-	10.9	-	1.8	50	1.0	20.5	3.6	3.6	-	0.2	19.0	-
ΘΕΑΤΡΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΚΥΠΡΟΥ	5.8	0.6	-	2.4	138	0.2	26.4	4.7	6.3	-	0.0	0.7	-
ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟ ΕΙΔΗΣΕΩΝ	1.8	0.7	-	1.6	35	0.1	0.3	1.8	1.8	-	0.0	5.7	-
ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΓΗΣ	-	2.6	1.0	1.7	35	0.1	96.0	1.9	3.6	36.9	1.1	62.9	-
ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΣΗΜΑΝΣΗΣ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΩΝ ΑΠΟ ΠΟΛΥΤΙΜΑ ΜΕΤΑΛΛΑ	0.0	0.4	-	0.3	11	0.0	0.6	0.4	0.4	-	0.1	0.0	-
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΕΩΣ ΣΤΕΓΗΣ	-	18.2	10.9	4.0	70	0.3	15.2	7.7	9.4	-	9.3	21.1	-
ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΥΠΡΟΥ	33.2	-	-	22.5	362	-	0.0	-	34.4	-	0.0	0.0	-
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΩΝ ΑΓΙΑΣ ΝΑΠΙΑΣ	-	4.3	2.7	0.4	10	0.0	28.8	0.8	2.8	17.6	0.2	19.5	19.7
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΩΝ ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΥ	-	-	0.0	-	-	0.1	1.5	0.0	-	-	3.0	0.0	-
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΩΝ ΛΑΡΝΑΚΑΣ	-	10.2	10.1	2.1	55	0.1	209.4	4.2	10.3	73.6	18.2	163.5	135.8
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΩΝ ΛΕΜΕΣΟΥ - ΑΜΑΘΟΥΝΤΑΣ	-	27.1	19.6	2.6	68	0.0	465.0	9.2	10.6	57.0	23.2	131.3	137.8
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΩΝ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ	-	28.7	19.5	2.8	69	0.3	241.5	12.6	13.1	153.3	26.4	154.1	164.8
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΩΝ ΠΑΡΑΛΙΜΝΙΟΥ	-	5.5	4.4	0.0	16	-	86.9	1.91	2.2	34.3	0.0	38.9	50.0
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΩΝ ΠΑΦΟΥ	-	11.1	6.9	1.3	35	-	162.1	2.3	2.3	54.3	12.5	57.1	64.5
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΚΥΠΡΙΑΚΩΝ ΠΑΤΑΤΩΝ	-	14.4	-	0.4	52	0.3	6.2	0.8	0.8	-	0.0	0.0	4.9
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΥΔΑΤΟΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΛΑΡΝΑΚΑΣ	-	8.3	1.5	1.9	55	0.5	13.5	3.3	3.3	-	4.5	16.7	-
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΥΔΑΤΟΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΛΕΜΕΣΟΥ	-	28.4	5.3	4.3	89	0.6	38.2	22.6	23.5	-	24.3	24.5	-
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΥΔΑΤΟΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ	-	29.0	1.9	5.6	136	-	20.5	10.4	10.6	-	12.3	28.5	-
ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟ ΑΞΙΩΝ ΚΥΠΡΟΥ	-	4.2	-0.8	3.2	66	0.0	22.0	4.9	5.1	4.0	6.4	8.0	-
ΣΥΝΟΛΟ	26.4	1,439.0	346.4	276.1	5,848	33.2	4,940.9	1,185.9	1,403.6	249.4	809.3	1,973.7	840.1

⁷ Οι παύλες (-) υποδηλώνουν ότι δεν εφαρμόζεται ενώ τα κενά ότι ο οργανισμός δεν έχει αποστείλει τα στοιχεία. Τα μηδενικά είναι πάρα πολύ μικρά ποσά τα οποία μηδενίζονται λόγω στρογγυλοποίησης.

Πίνακας 1β: Κυριότεροι Αριθμοδείκτες

	Κρατική Χορηγία /Σύνολο Εσόδων %	Δαπάνες προσωπικού /Συνολικές Δαπάνες %	Κυκλοφορούν Ενεργητικό /Τρέχουσες Υποχρεώσεις	Χρέος /Περιουσιακά Στοιχεία
ΑΡΧΗ ΗΛΕΚΤΡΙΣΜΟΥ ΚΥΠΡΟΥ	-	11.56	1.30	0.56
ΑΡΧΗ ΛΙΜΕΝΩΝ ΚΥΠΡΟΥ	-	52.47	16.76	0.13
ΑΡΧΗ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΚΥΠΡΟΥ	-	28.94	4.69	0.65
ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΣΙΤΗΡΩΝ	-	50.00	70.30	0.94
ΘΕΑΤΡΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΚΥΠΡΟΥ	90.94	38.39	-	0.03
ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟ ΕΙΔΗΣΕΩΝ	72.37	88.55	-	17.42
ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ ΓΗΣ	-	48.36	35.70	0.67
ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΣΗΜΑΝΣΗΣ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΩΝ ΑΠΌ ΠΟΛΥΤΙΜΑ ΜΕΤΑΛΛΑ	8.12	70.72	7.55	0.10
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΕΩΣ ΣΤΕΓΗΣ	-	42.39	0.51	2.00
ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΥΠΡΟΥ	-	65.41	-	-
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΩΝ ΑΓΙΑΣ ΝΑΠΑΣ	-	14.85	68.33	0.68
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΩΝ ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΥ	-	-	0.01	1.94
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΩΝ ΛΑΡΝΑΚΑΣ	-	20.35	4.04	0.87
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΩΝ ΛΕΜΕΣΟΥ - ΑΜΑΘΟΥΝΤΑΣ	-	24.51	4.66	0.33
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΩΝ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ	-	21.67	1.57	0.75
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΩΝ ΠΑΡΑΛΙΜΝΙΟΥ	-	0.03	-	0.45
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΩΝ ΠΑΦΟΥ	-	54.37	3.68	0.43
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΚΥΠΡΙΑΚΩΝ ΠΑΤΑΤΩΝ	-	50.62	-	0.00
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΥΔΑΤΟΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΛΑΡΝΑΚΑΣ	-	58.24	2.54	1.56
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΥΔΑΤΟΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΛΕΜΕΣΟΥ	-	18.37	0.90	1.28
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΥΔΑΤΟΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ	-	52.83	0.88	1.99
ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟ ΑΞΙΩΝ ΚΥΠΡΟΥ	-	62.75	1.55	0.65

(β) ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΠΟΥ ΕΦΑΡΜΟΖΟΥΝ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Πίνακας 1α: Οικονομικά Στοιχεία⁸

	Ύψος Κρατικής Χορηγίας (€ εκ.)	Έσοδα μη συμπεριλαμβανομένης Κρατικής Χορηγίας (€ εκ.)	Κέρδη προ τόκων, φόρων, και αποσβέσεων (ΕΒΙΤΔΑ) (€ εκ.)	Μισθολόγιο (€ εκ.)	Αριθμός προσωπικού (μόνιμοι, συμβασιούχοι, ωρομίσθιοι)	Πληρωθείσες Συντάξεις (€ εκ.)	Ενεργητικό (Assets) (€ εκ.)	Τακτικές/ Διοικητικές δαπάνες για το 2019 (€ εκ.)	Σύνολο Δαπανών για το 2019 (€ εκ.)	Καθαρό χρέος (€ εκ.)	Τρέχουσες Υποχρεώσεις (€ εκ.)	Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις (€ εκ.)	Κρατικές Εγγυήσεις (31/12/2019) (€ εκ.)
ΑΡΧΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ ΚΥΠΡΟΥ	-	34.8	1.8	4.6	81	0.7	81.4	7.1	27.0	-	0.7	33.5	-
ΑΡΧΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΕΞΑΡΤΗΣΕΩΝ ΚΥΠΡΟΥ	1.9	2.0	0.0	0.6	17	-	0.4	2.0	2.0	-	0.0	0.0	-
ΚΕΝΤΡΙΚΟΣ ΦΟΡΕΑΣ ΙΣΟΤΙΜΗΣ ΚΑΤΑΝΟΜΗΣ ΒΑΡΩΝ	19.6	4.4	-1.0	1.1	31	0.0	110.0	1.4	1.4	370.3	72.5	325.6	147.9
ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΛΗΡΩΜΩΝ	10.4	74.8	-0.9	8.3	228	0.0	78.0	10.4	11.0	-	68.1	28.2	-
ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ	35.5	3.0	9.1	8.0	251	0.3	63.0	29.4	35.4	5.8	2.1	9.1	9.2
ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΑΠΟΘΕΜΑΤΩΝ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΕΙΔΩΝ (ΚΟΔΑΠ)	-	20.4	30.3	0.1	2	-	129.3	11.2	11.2	-3.9	6.0	14.2	-
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΥΓΕΙΑΣ	7.2	485.0	246.0	3.5	83	-	300.1	244.0	249.5	-	45.0	9.8	-
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ ΚΥΠΡΟΥ	2.9	3.7	0.8	1.4	33	-	7.2	2.1	7.1	-	3.7	3.5	-
ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΕΦΟΡΕΙΕΣ	55.0	4.4	-	39.0	1,701	-	0.0	-	53.3	-	0.0	0.0	-
ΤΑΜΕΙΟ ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΩΝ ΠΗΓΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΗΣΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ	4.8	46.4	26.5	0.0	-	-	51.5	0.1	25.6	-	2.7	0.4	-
ΤΑΜΕΙΟ ΘΗΡΑΣ	1.7	3.9	0.3	3.1	83	0.1	11.8	5.3	5.3	-	0.0	0.0	-
ΤΑΜΕΙΟ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	0.2	2.9	-3.8	-	-	-	0.7	0.3	0.3	-	6.7	0.0	-
ΣΥΝΟΛΟ	139.2	685.7	309.0	69.7	2,510	1.2	833.5	313.4	429.0	372.2	207.6	424.2	157.1

⁸ Οι παύλες (-) υποδηλώνουν ότι δεν εφαρμόζεται ενώ τα κενά ότι ο οργανισμός δεν έχει αποστείλει τα στοιχεία. Τα μηδενικά είναι πάρα πολύ μικρά ποσά τα οποία μηδενίζονται λόγω στρογγυλοποίησης.

Πίνακας 1β: Κυριότεροι Αριθμοδείκτες

	Κρατική Χορηγία /Σύνολο Εσόδων %	Δαπάνες προσωπικού /Συνολικές Δαπάνες %	Κυκλοφορούν Ενεργητικό /Τρέχουσες Υποχρεώσεις	Χρέος /Περιουσιακά Στοιχεία
ΑΡΧΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ ΚΥΠΡΟΥ	-	17.01	43.37	0.42
ΑΡΧΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΕΞΑΡΤΗΣΕΩΝ ΚΥΠΡΟΥ	48.11	28.85	136.33	0.01
ΚΕΝΤΡΙΚΟΣ ΦΟΡΕΑΣ ΙΣΟΤΙΜΗΣ ΚΑΤΑΝΟΜΗΣ ΒΑΡΩΝ	81.83	82.01	1.52	3.62
ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΛΗΡΩΜΩΝ	12.21	75.45	1.06	1.23
ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ	92.21	22.60	3.81	0.18
ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΑΠΟΘΕΜΑΤΩΝ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΕΙΔΩΝ (ΚΟΔΑΠ)	-	0.54	4.72	0.16
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΥΓΕΙΑΣ	1.46	1.40	6.42	0.18
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ ΚΥΠΡΟΥ	43.85	20.04	1.44	1.00
ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΕΦΟΡΕΙΕΣ	92.53	73.22	-	-
ΤΑΜΕΙΟ ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΩΝ ΠΗΓΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΗΣΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ	9.37	-	18.74	0.06
ΤΑΜΕΙΟ ΘΗΡΑΣ	30.24	58.87	-	-
ΤΑΜΕΙΟ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	6.41	-	0.10	-

(γ) ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ

Πίνακας 1α: Οικονομικά Στοιχεία⁹

	Υψος Κρατικής Χορηγίας (€εκ.)	Έσοδα μη συμπεριλαμβα νομένης Κρατικής Χορηγίας (€εκ.)	Μισθολόγιο (€εκ.)	Αριθμός προσωπικού (μόνιμοι, συμβασιούχοι, ωρομίσθιοι)	Πληρωθείσες Συντάξεις (€εκ.)	Ενεργητικό (Assets) (€εκ.)	Τακτικές/ Διοικητικές δαπάνες για το 2019 (€εκ.)	Σύνολο Δαπανών για το 2019 (€εκ.)	Καθαρό χρέος (€εκ.)	Τρέχουσες Υποχρεώσεις (€εκ.)	Μακροπρόθ εσμες Υποχρεώσεις (€εκ.)	Κρατικές Εγγυήσεις (31/12/2019) (€εκ.)
ΑΡΧΗ ΡΑΔΙΟΤΗΛΕΟΡΑΣΗΣ ΚΥΠΡΟΥ	-	1.6	1.2	27	-	3.1	1.3	1.5	-	0.0	4.8	-
ΓΡΑΦΕΙΟ ΕΠΙΤΡΟΠΟΥ ΡΥΘΜΙΣΕΩΣ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΚΑΙ ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΩΝ	-	2.3	2.4	40	0.0	17.3	3.1	3.1	-	9.0	0.0	-
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΗΣ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΚΥΠΡΟΥ	-	7.2	3.6	53	-	6.5	5.0	5.0	-	0.4	0.6	-
ΕΘΝΙΚΗ ΑΡΧΗ ΠΑΙΓΝΙΩΝ ΚΑΙ ΕΠΟΠΤΕΙΑΣ ΚΑΖΙΝΟΥ	2.3	-	1.0	24	-	0.9	1.5	1.5	-	0.0	0.0	-
ΕΘΝΙΚΗ ΑΡΧΗ ΣΤΟΙΧΗΜΑΤΩΝ	-	12.9	0.3	18	-	2.1	2.0	2.0	-	4.2	0.0	-
ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΕΦΑΛΑΙΑΓΟΡΑΣ ΚΥΠΡΟΥ	1.0	7.5	4.9	113	-	32.2	8.6	8.6	-	21.2	0.0	-
ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΗ ΑΡΧΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΚΥΠΡΟΥ	-	2.2	1.0	19	0.0	10.4	1.9	1.9	-10.0	2.2	1.9	-
ΣΥΝΟΛΟ	3.3	33.7	14.5	294.0	0.0	72.5	23.4	23.6	-10.0	37.1	7.3	0.0

⁹ Οι παύλες (-) υποδηλώνουν ότι δεν εφαρμόζεται ενώ τα κενά ότι ο οργανισμός δεν έχει αποστείλει τα στοιχεία. Τα μηδενικά είναι πάρα πολύ μικρά ποσά τα οποία μηδενίζονται λόγω στρογγυλοποίησης.

Πίνακας 1β: Κυριότεροι Αριθμοδείκτες

	Κρατική Χορηγία /Σύνολο Εσόδων %	Δαπάνες προσωπικού /Συνολικές Δαπάνες %	Κυκλοφορούν Ενεργητικό /Τρέχουσες Υποχρεώσεις	Χρέος /Περιουσιακά Στοιχεία
ΑΡΧΗ ΡΑΔΙΟΤΗΛΕΟΡΑΣΗΣ ΚΥΠΡΟΥ	-	78.72	-	1.53
ΓΡΑΦΕΙΟ ΕΠΙΤΡΟΠΟΥ ΡΥΘΜΙΣΕΩΣ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΚΑΙ ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΩΝ	-	76.70	1.91	0.52
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΗΣ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΚΥΠΡΟΥ	-	72.00	14.25	0.15
ΕΘΝΙΚΗ ΑΡΧΗ ΠΑΙΓΝΙΩΝ ΚΑΙ ΕΠΟΠΤΕΙΑΣ ΚΑΖΙΝΟΥ	-	70.03	36.08	0.02
ΕΘΝΙΚΗ ΑΡΧΗ ΣΤΟΙΧΗΜΑΤΩΝ	-	14.39	0.41	1.99
ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΕΦΑΛΑΙΑΓΟΡΑΣ ΚΥΠΡΟΥ	11.80	57.23	1.33	0.66
ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΗ ΑΡΧΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΚΥΠΡΟΥ	-	56.51	4.63	0.39

(δ) ΚΡΑΤΙΚΑ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ

Μέρος των ΝΠΔΔ αποτελούν και τα τρία (3) δημόσια πανεπιστήμια στα οποία το 2019 παραχωρήθηκε κρατική χορηγία ύψους €129,7 εκ. περίπου για κάλυψη λειτουργικών δαπανών. Εργοδοτούν 2657 υπαλλήλους και το ύψος του προϋπολογισμού τους για 2019 ανέρχεται στα €181,7 εκ., εκ των οποίων το 71% περίπου χρηματοδοτείται από κρατικές χορηγίες.

Επίσης, στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνεται και το Ινστιτούτο Νευρολογίας και Γενετικής, ένα ιδιωτικό Ινστιτούτο, μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, ακαδημαϊκό και ιατρικό κέντρο, το οποίο χρηματοδοτείται εξ' ολοκλήρου από το κράτος, το οποίο εργοδοτεί 203 υπαλλήλους και ο ετήσιος προϋπολογισμός του για το 2019 ανέρχεται στα €14,7 εκ.. Τα €14,1 εκ. καλύπτουν τις τακτικές του δαπάνες (λειτουργικά έξοδα και μισθολόγιο) και τα υπόλοιπα καλύπτουν τις αναπτυξιακές του δαπάνες (τις ερευνητικές και τις εκπαιδευτικές του δραστηριότητες και τα έργα υποδομής του).

Πίνακας 1α: Οικονομικά Στοιχεία¹⁰

	Ύψος Κρατικής Χορηγίας (€ εκ.)	Έσοδα μη συμπεριλαμβανομένης Κρατικής Χορηγίας (€ εκ.)	Μισθολόγιο (€ εκ.)	Αριθμός προσωπικού (μόνιμοι, συμβασιούχοι, ωρομίσθιοι)	Πληρωθείσες Συντάξεις (€ εκ.)	Ενεργητικό (Assets) (€ εκ.)	Τακτικές/ Διοικητικές δαπάνες για το 2019 (€ εκ.)	Σύνολο Δαπανών για το 2019 (€ εκ.)	Καθαρό χρέος (€ εκ.)	Τρέχουσες Υποχρεώσεις (€ εκ.)	Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις (€ εκ.)	Κρατικές Εγγυήσεις (31/12/2019) (€ εκ.)
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ	84.6	30.3	59.3	1,687	0.3	293.2	112.1	119.8	-	11.9	114.9	-
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ	38.8	9.5	31.1	853	1.0	59.8	48.9	51.9	-	9.5	75.2	-
ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ	6.2	4.1	6.3	117	0.0	13.7	10.0	10.0	-	12.6	0.0	-
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΝΕΥΡΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΓΕΝΕΤΙΚΗΣ	9.3	5.8	9.4	203	-	14.0	14.1	14.7	-	1.5	9.3	26.0
ΣΥΝΟΛΟ	139.0	49.7	106.1	2,860.0	1.3	380.7	185.1	196.4	0.0	35.5	199.4	26.0

Πίνακας 1β: Κυριότεροι Αριθμοδείκτες

	Κρατική Χορηγία /Σύνολο Εσόδων %	Δαπάνες προσωπικού /Συνολικές Δαπάνες %
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ	73.66	49.50
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ	80.33	59.92
ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ	60.34	62.89
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΝΕΥΡΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΓΕΝΕΤΙΚΗΣ	61.59	63.90

¹⁰ Οι παύλες (-) υποδηλώνουν ότι δεν εφαρμόζεται ενώ τα κενά ότι ο οργανισμός δεν έχει αποστείλει τα στοιχεία. Τα μηδενικά είναι πάρα πολύ μικρά ποσά τα οποία μηδενίζονται λόγω στρογγυλοποίησης.

B. Ιδιωτικές Εταιρείες Περιορισμένης Ευθύνης (ΙΕΠΕ)

Οι Ιδιωτικές Εταιρείες Περιορισμένης Ευθύνης διακρίνονται σε:

- α. Ιδιωτικές Εταιρείες που ασκούν εμπορική δραστηριότητα και
- β. Ιδιωτικές Εταιρείες που εφαρμόζουν κυβερνητική πολιτική.

Για αξιολόγηση των δημοσιονομικών κινδύνων που προέρχονται από τις ΙΕΠΕ και με βάση τις ελεγμένες οικονομικές τους καταστάσεις ή προκαταρκτικές μη ελεγμένες καταστάσεις για το 2019 ετοιμάστηκαν οι πίνακες που ακολουθούν. Ο Πίνακας 1α για κάθε υποκατηγορία παρουσιάζει οικονομικά στοιχεία για τα έσοδα, τις δαπάνες, τις υποχρεώσεις προς τρίτους, τρέχοντες και μεσοπρόθεσμες, το προσωπικό κλπ. Με βάση τα στοιχεία του Πίνακα 1α εξάγονται ορισμένοι αριθμοδείκτες που παρουσιάζονται στον Πίνακα 1β για κάθε υποκατηγορία οι οποίοι δίνουν χρήσιμες πληροφορίες για την οικονομική ευρωστία της εταιρείας. Οι αριθμοδείκτες αυτοί αφορούν το ύψος της κρατικής χορηγίας σε σχέση με το σύνολο των εσόδων, τις δαπάνες προσωπικού σε σχέση με τις συνολικές δαπάνες, το κυκλοφορούν ενεργητικό σε σχέση με τις τρέχουσες υποχρεώσεις και το δανεισμό προς στοιχεία ενεργητικού.

Συνολικά, οι εταιρείες αυτές απασχολούν 67 εργαζομένους και έχουν ετήσιο προϋπολογισμό περίπου €10,5 εκ.. Η πλειοψηφία των ΙΕΠΕ καλύπτουν τις δαπάνες τους από κρατική χορηγία μέσω του κρατικού προϋπολογισμού. Το ύψος της χορηγίας ανερχόταν το 2019 στα €6,7 εκ.

(α) ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΕΝΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ ΠΟΥ ΑΣΚΟΥΝ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Πίνακας 1α: Οικονομικά Στοιχεία¹¹

	Υψος Κρατικής Χορηγίας (€ εκ.)	Έσοδα μη συμπεριλαμβανομένης Κρατικής Χορηγίας (€ εκ.)	Κέρδη προ τόκων, φόρων, και αποσβέσεων (EBITDA) (€ εκ.)	Μισθολόγιο (€ εκ.)	Αριθμός προσωπικού (μόνιμοι, συμβασιούχοι, ωρομίσθιοι)	Πληρωθείσες Συντάξεις (€ εκ.)	Ενεργητικό (Assets) (€ εκ.)	Τακτικές/ Διοικητικές δαπάνες για το 2019 (€ εκ.)	Σύνολο Δαπανών για το 2019 (€ εκ.)	Καθαρό χρέος (€ εκ.)	Τρέχουσες Υποχρεώσεις (€ εκ.)	Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις (€ εκ.)	Κρατικές Εγγυήσεις (31/12/2019) (€ εκ.)
ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ	2.0	0.7	0.4	0.2	12	-	3.6	2.2	2.2	-	1.0	0.3	-
ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΥΔΡΟΓΟΝΑΝΘΡΑΚΩΝ	1.1	-	-1.3	0.7	10	-	2.9	1.0	1.3	-	0.0	0.0	-
ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΑΠΟΘΗΚΕΥΣΗΣ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΕΙΔΩΝ ΛΤΔ	-	1.9	-1.3	1.0	14	-	9.0	3.2	3.2	-	0.2	5.1	-
ΣΥΝΟΛΟ	3.1	2.5	-2.2	1.9	36	-	15.5	6.4	6.7	-	1.2	5.4	-

Πίνακας 1β: Κυριότεροι Αριθμοδείκτες

	Κρατική Χορηγία /Σύνολο Εσόδων %	Δαπάνες προσωπικού /Συνολικές Δαπάνες %	Κυκλοφορούν Ενεργητικό /Τρέχουσες Υποχρεώσεις	Χρέος /Περιουσιακά Στοιχεία
ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ	74.28	9.09	3.60	-
ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΥΔΡΟΓΟΝΑΝΘΡΑΚΩΝ ΚΥΠΡΟΥ	-	53.85	-	-
ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΑΠΟΘΗΚΕΥΣΗΣ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΕΙΔΩΝ ΛΤΔ	-	30.76	55.11	0.58

¹¹ Οι παύλες (-) υποδηλώνουν ότι δεν εφαρμόζεται ενώ τα κενά ότι ο οργανισμός δεν έχει αποστείλει τα στοιχεία. Τα μηδενικά είναι πάρα πολύ μικρά ποσά τα οποία μηδενίζονται λόγω στρογγυλοποίησης.

(β) ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΕΝΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ ΠΟΥ ΕΦΑΡΜΟΖΟΥΝ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Πίνακας 1α: Οικονομικά Στοιχεία¹²

	Ύψος Κρατικής Χορηγίας (€ εκ.)	Έσοδα μη συμπεριλαμβανόμενης Κρατικής Χορηγίας (€ εκ.)	Κέρδη προ τόκων, φόρων, και αποσβέσεων (EBITDA) (€ εκ.)	Μισθολόγιο (€ εκ.)	Αριθμός προσωπικού (μόνιμοι, συμβασιούχοι, ωρομίσθιοι)	Πληρωθείσες Συντάξεις (€ εκ.)	Ενεργητικό (Assets) (€ εκ.)	Τακτικές/ Διοικητικές δαπάνες για το 2019 (€ εκ.)	Σύνολο Δαπανών για το 2019 (€ εκ.)	Καθαρό χρέος (€ εκ.)	Τρέχουσες Υποχρεώσεις (€ εκ.)	Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις (€ εκ.)	Κρατικές Εγγυήσεις (31/12/2019) (€ εκ.)
ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ	2.6	0.2	0.2	0.6	14	-	9.6	0.7	2.6	-	-	-	-
ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗΣ	1.0	0.3	0.1	0.8	17	-	2.7	1.2	1.2	-	-	-	-
ΣΥΝΟΛΟ	3.6	0.5	0.3	1.4	31	-	12.3	1.9	3.8	-	-	-	-

Πίνακας 1β: Κυριότεροι Αριθμοδείκτες

	Κρατική Χορηγία /Σύνολο Εσόδων %	Δαπάνες προσωπικού /Συνολικές Δαπάνες %	Κυκλοφορούν Ενεργητικό /Τρέχουσες Υποχρεώσεις	Χρέος /Περιουσιακά Στοιχεία
ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ	93.19	22.58	-	-
ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗΣ	76.92	66.67	-	-

¹² Οι παύλες (-) υποδηλώνουν ότι δεν εφαρμόζεται ενώ τα κενά ότι ο οργανισμός δεν έχει αποστείλει τα στοιχεία. Τα μηδενικά είναι πάρα πολύ μικρά ποσά τα οποία μηδενίζονται λόγω στρογγυλοποίησης.

Γ. Ιδρύματα

Για αξιολόγηση των δημοσιονομικών κινδύνων που προέρχονται από τα ιδρύματα και με βάση τις ελεγμένες οικονομικές τους καταστάσεις ή προκαταρκτικές μη ελεγμένες καταστάσεις για το 2019 ετοιμάστηκαν οι πίνακες που ακολουθούν. Ο Πίνακας 1α για κάθε υποκατηγορία παρουσιάζει οικονομικά στοιχεία για τα έσοδα, τις δαπάνες, τις υποχρεώσεις προς τρίτους, τρέχοντες και μεσοπρόθεσμες, το προσωπικό κλπ. Με βάση τα στοιχεία του Πίνακα 1α εξάγονται ορισμένοι αριθμοδείκτες που παρουσιάζονται στον Πίνακα 1β για κάθε υποκατηγορία οι οποίοι δίνουν χρήσιμες πληροφορίες για την οικονομική ευρωστία του ιδρύματος. Οι αριθμοδείκτες αυτοί αφορούν το ύψος της κρατικής χορηγίας σε σχέση με το σύνολο των εσόδων, τις δαπάνες προσωπικού σε σχέση με τις συνολικές δαπάνες, το κυκλοφορούν ενεργητικό σε σχέση με τις τρέχουσες υποχρεώσεις και το δανεισμό προς στοιχεία ενεργητικού.

Συνολικά, τα ιδρύματα αυτά απασχολούν 120 εργαζομένους και έχουν ετήσιο προϋπολογισμό περίπου €28,8 εκ.. Μεγάλο μέρος των δαπανών τους καλύπτεται από κρατική χορηγία μέσω του κρατικού προϋπολογισμού, το ύψος της οποίας ανερχόταν το 2019 στα €18,1 εκ..

ΙΔΡΥΜΑΤΑ

Πίνακας 1α: Οικονομικά Στοιχεία¹³

	Ύψος Κρατικής Χορηγίας (€ εκ.)	Έσοδα μη συμπεριλαμβανόμενης Κρατικής Χορηγίας (€ εκ.)	Κέρδη προ τόκων, φόρων, και αποσβέσεων (EBITDA) (€ εκ.)	Μισθολόγιο (€ εκ.)	Αριθμός προσωπικού (μόνιμοι, συμβασιούχοι, ωρομίσθιοι)	Πληρωθείσες Συντάξεις (€ εκ.)	Ενεργητικό (Assets) (€ εκ.)	Τακτικές/ Διοικητικές δαπάνες για το 2019 (€ εκ.)	Σύνολο Δαπανών για το 2019 (€ εκ.)	Καθαρό χρέος (€ εκ.)	Τρέχουσες Υποχρεώσεις (€ εκ.)	Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις (€ εκ.)	Κρατικές Εγγυήσεις (31/12/2019) (€ εκ.)
ΙΔΡΥΜΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ	0.4	0.9	0.3	0.6	15	-	0.6	0.9	0.9	-	0.6	-	-
ΙΔΡΥΜΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ	15.0	1.6	-8.0	2.3	54	-	28.0	24.8	24.9	-	3.0	-	-
ΙΔΡΥΜΑ ΣΥΜΦΩΝΙΚΗ ΟΡΧΗΣΤΡΑ ΚΥΠΡΟΥ	2.7	0.3	-0.6	2.0	51	-	0.5	3.0	3.0	0.1	0.3	-	-
ΣΥΝΟΛΟ	18.1	2.8	-8.3	4.9	120	-	29.1	28.7	28.8	0.1	3.9	-	-

Πίνακας 1β: Κυριότεροι Αριθμοδείκτες

	Κρατική Χορηγία /Σύνολο Εσόδων %	Δαπάνες προσωπικού /Συνολικές Δαπάνες %	Κυκλοφορούν Ενεργητικό /Τρέχουσες Υποχρεώσεις	Χρέος /Περιουσιακά Στοιχεία
ΙΔΡΥΜΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ	28.53	60.56	1.00	-
ΙΔΡΥΜΑ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	90.36	9.24	9.11	0.11
ΙΔΡΥΜΑ ΣΥΜΦΩΝΙΚΗ ΟΡΧΗΣΤΡΑ ΚΥΠΡΟΥ	90.00	66.67	1.20	0.50

¹³ Οι παύλες (-) υποδηλώνουν ότι δεν εφαρμόζεται ενώ τα κενά ότι ο οργανισμός δεν έχει αποστείλει τα στοιχεία. Τα μηδενικά είναι πάρα πολύ μικρά ποσά τα οποία μηδενίζονται λόγω στρογγυλοποίησης.

Δ. Καταπίστευμα

Το Ογκολογικό Κέντρο Τράπεζας Κύπρου αποτελεί καταπίστευμα μεταξύ του Ιατρικού Ιδρύματος Τράπεζας Κύπρου και της Κυπριακής Δημοκρατίας. Η αποστολή του είναι η:

- αντιμετώπιση και θεραπεία του καρκίνου με σύγχρονες μεθόδους,
- συνεργασία με τα κρατικά νοσοκομεία, ιδιωτικές κλινικές και τους συνδέσμους που στηρίζουν τους ασθενείς,
- ανάπτυξη ερευνητικών και εκπαιδευτικών προγραμμάτων και
- ανάπτυξη πρωτοβουλιών και συμμετοχή σε προγράμματα πρόληψης και έγκαιρης διάγνωσης του καρκίνου.

Εργοδοτεί 235 υπαλλήλους και ο ετήσιος προϋπολογισμός του για το 2019 ανέρχεται στα €50,7 εκ. εκ των οποίων τα €46,9 εκ. καλύπτουν μισθούς, τακτικές/ λειτουργικές δαπάνες περιλαμβανομένων και των φαρμάκων. Κύριος χορηγός του Ογκολογικού Κέντρου είναι το Κράτος το οποίο χορηγεί το Ογκολογικό τόσο σε χρήμα όσο και σε είδος (φάρμακα).

Ανάλυση Κινδύνων

Οι δημοσιονομικοί κίνδυνοι που μπορεί να προκύψουν από τη λειτουργία των πιο πάνω οντοτήτων είναι οι ακόλουθοι:

- Για τις οντότητες που πραγματοποιούν εμπορικές δραστηριότητες οι κίνδυνοι προέρχονται κυρίως από:
 - (α) πιθανή μείωση της κερδοφορίας τους η οποία θα επιφέρει μείωση των εισοδημάτων για το κράτος είτε αυτά προέρχονται από μερίσματα ή/και καταβολή άμεσων και έμμεσων φορολογιών,
 - (β) σε περίπτωση που πραγματοποιηθεί ζημιά για σειρά ετών είναι πιθανόν να επιβαρύνει τον κρατικό προϋπολογισμό και κατ' επέκταση τις δημοσιονομικές προοπτικές αφού το κράτος είναι πιθανό να κληθεί να καλύψει τις ζημιές αυτές μέσω κρατικής χορηγίας αν η νομοθεσία το επιτρέπει,
 - (γ) ζημιογόνα πορεία των οντοτήτων αυτών πιθανόν να επηρεάσει την ρευστότητα τους και κατ' επέκταση την ικανότητα τους για την έγκαιρη αποπληρωμή των υποχρεώσεων τους προς τους πιστωτές τους. Εάν το κράτος έχει εγγυηθεί οποιαδήποτε υποχρέωση προς πιστωτές πιθανόν να κληθεί να καταβάλει το ανάλογο ποσό. Εάν αυτό επισυμβεί θα έχει αρνητικό αντίκτυπο στα δημόσια οικονομικά.
 - (δ) Η πιθανή αύξηση των λειτουργικών και κεφαλαιουχικών δαπανών από οντότητες που δεν πραγματοποιούν εμπορικές δραστηριότητες (άρα δεν έχουν σημαντικά εισοδήματα) θα επηρεάσει αρνητικά τα δημόσια οικονομικά αφού το κράτος θα κληθεί να καταβάλει αυξημένες χορηγίες.
 - (ε) Τα αναλογιστικά ελλείμματα των ΝΠΔΔ για κάλυψη των συνταξιοδοτικών ωφελημάτων των υπαλλήλων τους, και ιδιαίτερα των ΝΠΔΔ που καλύπτουν τις δαπάνες τους με κρατική χορηγία.

Μέτρα Μετριασμού των Κινδύνων

- Συνεχής παρακολούθηση και έλεγχος των οικονομικών αποτελεσμάτων των πιο πάνω οντοτήτων από όλους τους αρμόδιους φορείς.
- Τακτή ενημέρωση των ΔΣ για τα οικονομικά τους αποτελέσματα, ανά τρίμηνο, και εντοπισμό πιθανών κινδύνων που προκύπτουν από τα αποτελέσματα αυτά και εισηγήσεις για μετριασμό των κινδύνων αυτών.
- Ενημέρωση του αρμόδιου Υπουργείου για τα οικονομικά αποτελέσματα του οργανισμού και τους πιθανούς κινδύνους και τις επιπτώσεις που αυτοί επιφέρουν στον οργανισμό ή στην οικονομία γενικότερα και εισηγήσεις με τα μέτρα μετριασμού των κινδύνων.
- Θέσπιση ή/και αναβάθμιση εσωτερικών κανονισμών που αφορούν την εύρυθμη λειτουργία των οργανισμών.
- Με απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου ημερομηνίας 9/4/2019, όλες οι οντότητες Γενικής Κυβέρνησης/ Κρατικές Επιχειρήσεις/ Κρατικοί Οργανισμοί θα ετοιμάζουν πέραν από τον ετήσιο προϋπολογισμό και Μεσοπρόθεσμο Δημοσιονομικό Πλαίσιο. Επιπλέον, οι υπό αναφορά οργανισμοί θα ετοιμάζουν έκθεση κινδύνου και θα ενημερώνουν το Διοικητικό Συμβούλιο για λήψη έγκαιρων μέτρων στην περίπτωση που απαιτούνται. Η έκθεση κινδύνου θα πρέπει εντός του δεύτερου τετραμήνου εκάστοτε έτους να κατατίθεται στο Υπουργικό Συμβούλιο για ενημέρωση ή ακόμη και για υιοθέτηση μέτρων αν απαιτείται.

iii. ΑΡΧΕΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Εισαγωγικά

Οι Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΑΤΑ) αποτελούν μέρος της Γενικής Κυβέρνησης. Υπάρχουν 39 Δήμοι εκ των οποίων οι 9 είναι κατεχόμενοι και 487 Κοινοτικά Συμβούλια, εκ των οποίων τα 137 είναι κατεχόμενα. Οι Δήμοι και τα Κοινοτικά Συμβούλια ετοιμάζουν τους δικούς τους προϋπολογισμούς. Οι προϋπολογισμοί των Δήμων εγκρίνονται από κοινού από τους Υπουργούς Εσωτερικών και Οικονομικών και οι προϋπολογισμοί των Κοινοτικών Συμβουλίων από τον Υπουργό Εσωτερικών (Επαρχοί) και τον Υπουργό Οικονομικών, σύμφωνα με τον περί Δημοσιονομικής Ευθύνης και του Δημοσιονομικού Πλαισίου Νόμο του 2014 και τους περί Δήμων και περί Κοινοτήτων Νόμους.

Για κάλυψη των λειτουργικών δαπανών των προϋπολογισμών τους, παραχωρείται κρατική χορηγία, η κατανομή της οποίας γίνεται από το Υπουργείο Εσωτερικών, σύμφωνα με πληθυσμιακά κριτήρια.

ΑΤΑ – Δήμοι

Η ανάλυση που ακολουθεί αφορά μόνο τους τριάντα (30) ελεύθερους Δήμους (και όχι τους κατεχόμενους και τις κοινότητες κατεχόμενες και μη). Πρόσθετα, οι Δήμοι έχουν κατηγοριοποιηθεί σύμφωνα με πληθυσμιακά στοιχεία της τελευταίας απογραφής πληθυσμού του 2011.

Για αξιολόγηση των δημοσιονομικών κινδύνων που προέρχονται από τους Δήμους και με βάση τις ελεγμένες οικονομικές τους καταστάσεις ή προκαταρτικές μη ελεγμένες καταστάσεις τους για το 2019 ετοιμάστηκαν οι πίνακες που ακολουθούν. Ο Πίνακας 1α παρουσιάζει διάφορα οικονομικά στοιχεία για τα

έσοδα, τις δαπάνες, το προσωπικό, κλπ. Με βάση τα στοιχεία του Πίνακα 1α εξάγονται ορισμένοι αριθμοδείκτες που παρουσιάζονται στον Πίνακα 1β οι οποίοι δίνουν χρήσιμες πληροφορίες για την οικονομική ευρωστία των Δήμων. Οι αριθμοδείκτες αυτοί αφορούν το ύψος της κρατικής χορηγίας σε σχέση με το σύνολο των εσόδων και τις δαπάνες προσωπικού σε σχέση με τις συνολικές δαπάνες.

Σε γενικές γραμμές, οι τριάντα (30) Δήμοι εργοδοτούν 3,329 εργαζομένους όπου ο μεγαλύτερος Δήμος απασχολεί 475 εργαζομένους και ο μικρότερος 9.

Η κρατική χορηγία που παραχωρήθηκε στους Δήμους το 2019 ανήλθε στα €73,9 εκ. Όπως φαίνεται στον Πίνακα 1β η κρατική χορηγία προς τους Δήμους αποτελεί σημαντικό κομμάτι των συνολικών τους εσόδων γεγονός που τους καθιστά ουσιαστικά οικονομικά εξαρτώμενους από το Κράτος.

Το μισθολόγιο καλύπτει το 40% περίπου των συνολικών τους δαπανών ενώ οι υπόλοιπες λειτουργικές τους δαπάνες καλύπτουν περίπου το 34%. Κατ' επέκταση οι δαπάνες προσωπικού και οι λειτουργικές δαπάνες αποτελούν το σημαντικότερο ποσοστό των δαπανών των Δήμων. Διευκρινίζεται ότι στις λειτουργικές δαπάνες περιλαμβάνονται και οι δαπάνες που σχετίζονται με την παροχή υπηρεσιών προς τους πολίτες (καθαριότητα, κοινωνικές υπηρεσίες, πολιτιστικές εκδηλώσεις κ.ά.).

Όσον αφορά τις μακροχρόνιες υποχρεώσεις των Δήμων προς την κυβέρνηση και τα άλλα πιστωτικά ιδρύματα αυτές ανέρχονται σε €357,4 εκ. και αφορούν δάνεια που συνάφθηκαν είτε με κυβερνητική εγγύηση είτε χωρίς κυβερνητική εγγύηση για υλοποίηση αναπτυξιακών έργων.

Τέλος, το αναλογιστικό έλλειμμα του ταμείου συντάξεως τους ανέρχεται στο συνολικό ποσό των €147,1 εκ. Το μεγαλύτερο μέρος της οφειλής προέρχεται κυρίως από τους μεγάλους Δήμους.

Πίνακας 1α: Οικονομικά Στοιχεία

Κατηγοριοποίηση Δήμων βάσει του πληθυσμού	Ύψος Κρατικής Χορηγίας (€ 000)	Έσοδα μη συμπεριλαμβαν ομένης Κρατικής Χορηγίας (€ 000)	Λειτουργικές Δαπάνες (€ 000)	Μισθολόγιο (Συνολικό κόστος εργοδότη) (€ 000)	Κόστος Συντάξεων (€ 000)	Αριθμός προσωπικού (μόνιμοι, συμβασιούχοι, έκτακτοι, αορίστου, ωρομίσθιοι)	Ενεργητικό (Assets) (€ 000)	Σύνολο Δαπανών για το 2019 (€ 000)	Αναλογιστικό (Έλλειμμα)/ Πλεόνασμα (€ 000)
Πληθυσμός κάτω των 10.000	11.429	44.338	18.393	15.912	0.276	519	113.109	56.077	-6.626
Πληθυσμός 10.001 - 30.000	21.503	58.809	30.190	32.127	0.966	939	178.947	79.413	-17.364
Πληθυσμός άνω των 30.001	41.067	106.090	48.854	66.384	5.829	1,871	662.206	154.128	-123.119
ΣΥΝΟΛΟ	73.999	209.238	97.437	114.422	7.071	3,329	954.262	289.618	-147.109

Πίνακας 1β: Κυριότεροι Αριθμοδείκτες

	Κρατική Χορηγία /Σύνολο Εσόδων %	Δαπάνες προσωπικού/ Συνολικές Δαπάνες %
Πληθυσμός κάτω των 10.000	20.49	28.37
Πληθυσμός 10.001 - 30.000	26.77	40.46
Πληθυσμός άνω των 30.001	27.91	43.07

Ανάλυση Κινδύνων

Από τις τελευταίες διαθέσιμες αναλογιστικές μελέτες προκύπτει ότι μεγάλος αριθμός Δήμων παρουσιάζει αναλογιστικά ελλείμματα στις συντάξεις. Σε περίπτωση που Δήμος αδυνατεί να ανταπεξέλθει στις υποχρεώσεις προς τους εργοδοτούμενους του, τότε το κράτος θα κληθεί να καλύψει τις υποχρεώσεις αυτές.

Μέτρα Μετριασμού των Κινδύνων

- Στα πλαίσια της μεταρρύθμισης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, αναμένεται ότι θα προκύψουν σοβαρές εξοικονομήσεις μέσω της ενοποίησης κοινών υπηρεσιών, της βελτίωσης της αποδοτικότητας και της παραγωγικότητας. Η οικονομική αυτοτέλεια των Δήμων εκτιμάται ότι θα συμβάλει στη μείωση της εξάρτησης των Δήμων από το Κράτος και στην καλύτερη διαχείριση των οικονομικών τους.
- Η περαιτέρω μείωση των λειτουργικών δαπανών και ο περιορισμός αύξησης των δαπανών προσωπικού των ΑΤΑ που αποτελούν το 80% των συνολικών δαπανών τους θα οδηγήσουν στη βελτίωση των οικονομικών τους και στη δυνατότητα πληρωμής των υποχρεώσεων τους προς διάφορους πιστωτές, ειδικά τα δάνεια τα οποία έχουν συνάψει τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό για τα διάφορα αναπτυξιακά έργα που εκτελούν ή προγραμματίζουν να εκτελέσουν.
- Με την ανάπτυξη και εφαρμογή αποτελεσματικών μηχανισμών παρακολούθησης των οικονομικών δεδομένων των ΑΤΑ και ειδικά τον έλεγχο των δαπανών.
- Εντατικοποίηση των ενεργειών για είσπραξη των καθυστερημένων οφειλών προς τους Δήμους και παροχή πρόσθετων εργαλείων (νομοθετικών) για τη βελτίωση της εισπραξιμότητας.
- Η ανάπτυξη και εφαρμογή ενός μεσοπρόθεσμου και μακροπρόθεσμου στρατηγικού σχεδίου για πιο ορθολογιστική λειτουργία των ΑΤΑ σύμφωνα με τις οικονομικές δυνατότητες του κάθε Δήμου. Ο κάθε Δήμος πρέπει να ετοιμάζει και υλοποιεί ένα ρεαλιστικό/ ορθολογιστικό προϋπολογισμό εντός των οικονομικών του δυνατοτήτων.
- Με σκοπό την πλήρη χρηματοδότηση των Ταμείων Συντάξεων και εξάλειψης των ελλειμμάτων οι Δήμοι θα πρέπει, μέσω μακροχρόνιου σχεδιασμού, να χρηματοδοτούν το Αναλογιστικό τους Έλλειμμα με ετήσιες καταβολές μέσω των προϋπολογισμών τους. Επίσης οι αναλογιστικές μελέτες θα πρέπει να επικαιροποιούνται μέσα σε εύλογα διαστήματα έτσι ώστε να ενημερώνονται για τη διαφοροποίηση του ύψους της συνεισφοράς τους.
- Από 1/1/2018 το κράτος έχει αναλάβει την αποπληρωμή των οφειλόμενων εγγυημένων δανείων των Δήμων.

iv. ΣΥΜΠΡΑΞΕΙΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ

Εισαγωγικά

Οι Συμπράξεις Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα αντιπροσωπεύουν συμβατικά ρυθμισμένες συνεργασίες μεταξύ της Κυβέρνησης και του ιδιωτικού τομέα με σκοπό την παροχή δημόσιων υπηρεσιών, σύμφωνα με τις οποίες οι απαιτούμενοι πόροι υπόκεινται σε κατάλληλη διαχείριση και οι κίνδυνοι που απορρέουν κατανέμονται μεταξύ των εταίρων αναλόγως των αρμοδιοτήτων.

Οι Συμπράξεις Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα της Κυβέρνησης που βρίσκονται σε ισχύ κατά τη διάρκεια του έτους 2019 παρουσιάζονται στους πιο κάτω πίνακες μαζί με σχετικές επεξηγήσεις:

Λεπτομέρειες	(Α) Αερολιμένες Λάρνακας και Πάφου	(Β) Μαρίνα Λεμεσού	(Γ) Μαρίνα Αγίας Νάπας
Περιγραφή σύμβασης	Ανάπτυξη και διαχείριση των αερολιμένων	Ανάπτυξη, λειτουργία, διαχείριση και εκμετάλλευση μαρίνας	Σχεδιασμός, κατασκευή, χρηματοδότηση, λειτουργία, διαχείριση και εκμετάλλευση μαρίνας
Ημερομηνία υπογραφής συμφωνίας	8.7.2005	Αρχική: 25.1.2008 Συμπληρωματική: 25.1.2010	27.4.2012
Ημερομηνία ισχύος συμφωνίας	12.5.2006	25.1.2008	27.4.2012
Περίοδος ισχύος συμφωνίας	25 έτη	53 έτη (από 25.1.2010) (2)	55 έτη
Διαμοιρασμός κόστους	Διαχειριστής:100%	Διαχειριστής:100%	Διαχειριστής:100%
Πραγματοποιηθέν/ αναμενόμενο κόστος κατασκευής έργου (συνολικό)	Φάση Ι €640 εκ.(κατασκευή αερολιμένων – ολοκληρώθηκε)	Φάση Ι €134,3 εκ. (μαρίνα και υποδομές - ολοκληρώθηκε)	Φάση Ι €82,8 εκ. (μαρίνα και υποδομές – σε εξέλιξη)
	Φάση ΙΙ €80-100 εκ. (επέκταση αερολιμένων – δεν ξεκίνησε)	Φάση ΙΙ €265,7 εκ. (οικιστική και εμπορική ανάπτυξη – σε εξέλιξη)	Φάση ΙΙ €137,2 εκ. (οικιστική και εμπορική ανάπτυξη – δεν ξεκίνησε)
	<u>Σύνολο €720-740 εκ.</u>	<u>Σύνολο €400,0 εκ.</u>	<u>Σύνολο €220,0 εκ.</u>

Λεπτομέρειες	(Α) Αερολιμένες Λάρνακας και Πάφου	(Β) Μαρίνα Λεμεσού	(Γ) Μαρίνα Αγίας Νάπας
<i>Καθαρή αξία εισοδημάτων από το έργο (Κυβέρνησης)</i>	(1)	Σταθερό: €51.260 ανά έτος, αναπροσαρμοσμένο κάθε έτος, βάσει του Γενικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή, και αυξημένο κάθε 10 έτη, κατά 3%	Σταθερό: €100.000 ανά έτος (1 ^η πληρωμή μετά το 5ο έτος), αναπροσαρμοσμένο κάθε έτος, βάσει του Γενικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή, και αυξημένο κάθε 10 έτη, κατά 3%
	Σταθερό: €3,5 εκ. ανά έτος, αναπροσαρμοσμένο κάθε 2 έτη, βάσει του Γενικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή	Σταθερό: €290.500 ετήσια, αναπροσαρμοσμένο κάθε 2 έτη, βάσει του Γενικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή	
	Μεταβλητό: 33% επί των ακαθάριστων εσόδων του Διαχειριστή	€1,2 εκ. έσοδα από τη μίσθωση οικιστικών μονάδων (8% επί των συνολικών εσόδων μίσθωσης)	Έσοδα από τη μίσθωση οικιστικών μονάδων
	Διαμοιρασμός κερδών βάσει προτύπων απόδοσης		
<i>Εισπράξεις έτους</i>	€46,6 εκ. (3)	€1,6 εκ.	€0,9 εκ. (δεν περιλαμβ. το σταθερό ενοίκιο αφού καταβλήθηκε στις 30/03/2020)
<i>Πληρωμές έτους</i>	€15,4 εκ.	Δ/Ε	Δ/Ε
<i>Δικαίωμα (option) ανανέωσης συμφωνίας</i>	Όχι	Όχι	Όχι
<i>Δικαίωμα τερματισμού συμφωνίας</i>	Όχι	Κυβέρνηση (μόνο σε περίπτωση παράβασης των όρων της συμφωνίας)	Κυβέρνηση (μόνο σε περίπτωση παράβασης των όρων της συμφωνίας)

Λεπτομέρειες	(Α) Αερολιμένες Λάρνακας και Πάφου	(Β) Μαρίνα Λεμεσού	(Γ) Μαρίνα Αγίας Νάπας
<i>Κυριότητα έργου κατά τη λήξη της συμφωνίας</i>	Κυβέρνηση (5)	Κυβέρνηση (5)	Κυβέρνηση (5)
<i>Καθορισμός τελών</i>	<p>Αεροναυτικά τέλη: αύξηση μόνο με έγκριση της Κυβέρνησης</p> <hr/> <p>Μη αεροναυτικά τέλη: ελεύθερος καθορισμός, βασισμένος στο κόστος της υπηρεσίας που αφορά</p>	Ελεύθερος καθορισμός από το Διαχειριστή	Ελεύθερος καθορισμός από το Διαχειριστή

Λεπτομέρειες	(Δ) Λιμάνι Λεμεσού	(Ε) Μαρίνα Παραλιμνίου
<i>Περιγραφή σύμπραξης</i>	Ανάπτυξη Λιμένα και παροχή υπηρεσιών υψηλού επιπέδου	Σχεδιασμός, κατασκευή, χρηματοδότηση, λειτουργία, διαχείριση και εκμετάλλευση μαρίνας
<i>Ημερομηνία υπογραφής συμφωνίας</i>	25.4.2016	15.1.2018
<i>Ημερομηνία έναρξης λειτουργίας</i>	29.1.2017	15.1.2018
<i>Περίοδος ισχύος συμφωνίας</i>	Τμήμα 1: 25 έτη, Τμήμα 2: 15 έτη, Τμήμα 3: 25 έτη	125 έτη
<i>Διαμοιρασμός κόστους</i>	Διαχειριστής: 100%	Διαχειριστής: 100%
<i>Πραγματοποιηθέν/ αναμενόμενο κόστος κατασκευής έργου (συνολικό)</i>		Φάση I €36,5 εκ. (μαρίνα και υποδομές – σε εξέλιξη)
		Φάση II €27,9 εκ. (οικιστική και εμπορική ανάπτυξη – δεν ξεκίνησε)
		Φάση III €21,5 εκ. (οικιστική και εμπορική ανάπτυξη – δεν ξεκίνησε)
		<u>Σύνολο €85,9 εκ.</u>

Λεπτομέρειες	(Δ) Λιμάνι Λεμεσού	(Ε) Μαρίνα Παραλιμνίου
<i>Καθαρή αξία εισοδημάτων από το έργο (Κυβέρνησης)</i>		Ετήσιο ενοίκιο ύψους € 131.200 (εφάπαξ ετησίως εντός του Ιαν.) καταβάλλεται στην Κυβέρνηση. Τα ποσά προσαρμόζονται σύμφωνα με το Δείκτη Τιμών Καταναλωτή. Το ετήσιο πληρωτέο ενοίκιο θα προσαρμόζεται κάθε 10 χρόνια κατά 3% του ετήσιου ενοικίου που ισχύει για το 10ο έτος
<i>Εισπράξεις έτους</i>	€55,7 εκ	€0,13 εκ
<i>Πληρωμές έτους</i>	Δ/Ε	Δ/Ε
<i>Δικαίωμα (option) ανανέωσης συμφωνίας</i>	Όχι	Όχι
<i>Δικαίωμα τερματισμού συμφωνίας</i>	Κυβέρνηση έχει δικαίωμα πρόωρου τερματισμού και εξαγοράς της συμφωνίας	Κυβέρνηση έχει δικαίωμα πρόωρου τερματισμού και εξαγοράς της συμφωνίας
<i>Κυριότητα έργου κατά τη λήξη της συμφωνίας</i>	Κυβέρνηση (5)	Κυβέρνηση (5)
<i>Καθορισμός τελών</i>	Ρυθμιζόμενες Χρεώσεις: Καθορισμός ανώτατων ορίων από Αρχή Λιμένων Μη ρυθμιζόμενες Χρεώσεις: Ελεύθερος Καθορισμός	Ελεύθερος καθορισμός από το Διαχειριστή

Λεπτομέρειες	(ΣΤ) Μονάδα Αφαλάτωσης Νερού Λάρνακας	(Η) Μονάδα Αφαλάτωσης Νερού Δεκέλειας	(Ζ) Μονάδα Αφαλάτωσης Νερού Λεμεσού
<i>Περιγραφή σύμβασης</i>	Ανακαίνιση, λειτουργία και πώληση νερού	Ανακαίνιση, λειτουργία, συντήρηση και πώληση νερού	Σχεδιασμός, κατασκευή, λειτουργία, συντήρηση και προμήθεια νερού
<i>Ημερομηνία υπογραφής συμφωνίας</i>	26.1.2012	30.9.2005 και 27.11.2007 (συμπληρωματική συμφωνία)	7.8.2009
<i>Ημερομηνία έναρξης λειτουργίας</i>	1.7.2015	20.5.2007	1.7.2012
<i>Περίοδος ισχύος συμφωνίας</i>	27 έτη (2 έτη για ανακαίνιση και 25 έτη για λειτουργία)	22 έτη (2 έτη για ανακαίνιση και 20 έτη για λειτουργία)	23 έτη (3 έτη για κατασκευή και 20 έτη για λειτουργία)
<i>Διαμοιρασμός κόστους</i>	Διαχειριστής: 100%	Διαχειριστής: 100%	Διαχειριστής: 100%
<i>Πραγματοποιηθέν/ αναμενόμενο κόστος κατασκευής έργου (συνολικό)</i>	€6 εκ.	€27,8 εκ.	€45,8 εκ.
<i>Ελάχιστο ποσό πληρωτέο από την κυβέρνηση για κάλυψη κεφαλαιουχικού κόστους για ολόκληρη τη συμφωνία</i>	€12,3 εκ.	€41,7 εκ.	€81,6 εκ.
<i>Εισπράξεις έτους</i>	Δ/Ε	Δ/Ε	Δ/Ε

Λεπτομέρειες	(ΣΤ) Μονάδα Αφαλάτωσης Νερού Λάρνακας	(Η) Μονάδα Αφαλάτωσης Νερού Δεκέλειας	(Ζ) Μονάδα Αφαλάτωσης Νερού Λεμεσού
Πληρωμές έτους	€12,0 εκ. (4)	€20,7 εκ. (4)	€10,25 εκ. (4)
Δικαίωμα (option) ανανέωσης συμφωνίας	Όχι	Όχι	Όχι
Δικαίωμα τερματισμού συμφωνίας	Κυβέρνηση έχει δικαίωμα πρόωρου τερματισμού και εξαγοράς της συμφωνίας	Κυβέρνηση έχει δικαίωμα πρόωρου τερματισμού και εξαγοράς της συμφωνίας	Κυβέρνηση έχει δικαίωμα πρόωρου τερματισμού και εξαγοράς της συμφωνίας
Κυριότητα έργου κατά τη λήξη της συμφωνίας	Κυβέρνηση (5)	Κυβέρνηση (5)	Κυβέρνηση (5)
Καθορισμός τελών	Σύμφωνα με προκαθορισμένες παραμέτρους (6)	Σύμφωνα με προκαθορισμένες παραμέτρους (6)	Σύμφωνα με προκαθορισμένες παραμέτρους (6)

Επεξηγήσεις:

- (1) Αρχική εκτίμηση (τιμές 2006): Σταθερό €34,9 εκ, Μεταβλητό €609,1 εκ., Διαμοιρασμού κερδών €129,6 εκ., Σύνολο €773,6 εκ.
- (2) Η μίσθωση των οικιστικών μονάδων της Μαρίνας γίνεται για 125 έτη. Οι συμβάσεις μίσθωσης υπογράφονται από τον Ανάδοχο για τα πρώτα 53 έτη και από την κυβέρνηση για τα υπόλοιπα 72 έτη.
- (3) Συμπεριλαμβάνονται στα Ενοίκια, Δικαιώματα και Άλλοι Πρόσοδοι. Αποτελούνται από Σταθερό εισόδημα €3,9 εκ. και Μεταβλητό εισόδημα μείον αποκοπές €42,7 εκ. Σταθερό εισόδημα €1 εκ. και Μεταβλητό εισόδημα €3,2 εκ., που εισπράχτηκαν μέσα στο έτος, αφορούν το έτος 2018. Πέραν των πιο πάνω, στα Έσοδα από Προσφορά Υπηρεσιών και Αγαθών συμπεριλαμβάνεται ποσό ύψους €3 εκ., από το οποίο τα €0,8 εκ. ήταν σχετικά με το έτος 2018, που εισπράχθηκε από την Κυβέρνηση κατά τη διάρκεια του έτους και αφορούσε παροχή υπηρεσιών από την Πυροσβεστική Υπηρεσία προς το Διαχειριστή. Ποσό ύψους €0,8 εκ., που αφορά παροχή υπηρεσιών για το έτος, εκκρεμεί κατά το τέλος του έτους.
- (4) Συμπεριλαμβάνονται στις Λειτουργικές Δαπάνες στο Λογαριασμό Εισπράξεων και Πληρωμών. Δεν υπήρχαν οποιεσδήποτε Εκκρεμείς Υποχρεώσεις για το έτος.
- (5) Τα έργα θα πρέπει να περιέλθουν στην Κυβέρνηση με ευθύνη του Διαχειριστή να είναι απαλλαγμένα οποιωνδήποτε ελαττωμάτων.
- (6) Το κράτος υποχρεούται κατά το ελάχιστο να αγοράζει μια καθορισμένη ποσότητα αφαλατωμένου νερού ή έχει το δικαίωμα να θέσει τη μονάδα σε εφεδρία και να καταβάλλει στον Ανάδοχο ένα ελάχιστο ποσό για κάλυψη του κεφαλαιουχικού κόστους. Οι τιμές μονάδας ανά κυβικό μέτρο αναπροσαρμόζονται κάθε τρίμηνο βάσει των ακόλουθων παραμέτρων: (α) δείκτης εργατικών, (β) δείκτης καυσίμων και (γ) πραγματική κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας.

Ενδεχόμενες Υποχρεώσεις

Αερολιμένες Λάρνακας και Πάφου

Σε περίπτωση που ο Ανάδοχος δεν είναι σε θέση να αποπληρώσει τα δάνεια του, η κυβέρνηση έχει υποχρέωση να καταβάλει στους δανειστές του Αναδόχου το 95% των οφειλόμενων δανείων. Σε τέτοια περίπτωση τα περιουσιακά στοιχεία του έργου μεταφέρονται στην κυριότητα της κυβέρνησης.

Μονάδα Αφαλάτωσης Νερού Λάρνακας

Υπάρχει απαίτηση από τον Ανάδοχο για μη κατάλληλη παράδοση της Μονάδας Αφαλάτωσης από το Τμήμα Αναπτύξεως Υδάτων. Το ολικό ποσό της απαίτησης ανέρχεται στα €17.629.080. Κατόπιν σχετικής εξέτασης από την ΚΕΑΑ, το θέμα της απαίτησης βρίσκεται στη Νομική Υπηρεσία, όπου καταβάλλεται προσπάθεια συνομολόγησης συμφωνίας με τον Ανάδοχο, για τον τρόπο επίλυσης των διαφορών. Στην παρούσα φάση, δεν μπορεί να προβλεφθεί η κατάληξη και ως εκ τούτου δεν μπορεί να προβλεφθεί η οποιαδήποτε επιβάρυνση στην Κυπριακή Δημοκρατία.

Μονάδα Αφαλάτωσης Νερού Λεμεσού

Υπάρχει απαίτηση από τον Ανάδοχο ύψους €14.279.000, για καθυστέρηση στην παραχώρηση του Εργοταξίου και απαίτηση ύψους €680.383 για διακοπές στην παροχή ηλεκτρικού ρεύματος στη

Μονάδα Αφαλάτωσης. Και οι δύο απαιτήσεις εξετάστηκαν από την ΚΕΑΑ και απορρίφθηκαν. Την δεδομένη στιγμή το θέμα των απαιτήσεων βρίσκεται στη Νομική Υπηρεσία, όπου καταβάλλεται προσπάθεια συνομολόγησης συμφωνίας με τον Ανάδοχο, για τον τρόπο επίλυσης των διαφορών. Στην παρούσα φάση, δεν μπορεί να προβλεφθεί η κατάληξη και ως εκ τούτου δεν μπορεί να προβλεφθεί η οποιαδήποτε επιβάρυνση στην Κυπριακή Δημοκρατία.

Μονάδα Αφαλάτωσης Πάφου

Η ολοκλήρωση της κατασκευής της Μονάδας Αφαλάτωσης Πάφου και η έναρξη της λειτουργίας της, αναμένεται περί το τέλος του 2020. Ως εκ τούτου, κατά το 2019 δεν διατέθηκαν οποιαδήποτε ποσά ή προέκυψαν ενδεχόμενες υποχρεώσεις. Οι πληρωμές θα αρχίσουν με την έναρξη της λειτουργίας του Έργου.

Λιμάνι και Μαρίνα Λάρνακας

Οι διαπραγματεύσεις για το εν λόγω έργο έχουν ολοκληρωθεί και έχει επέλθει συμφωνία μεταξύ Κράτους και Προσφοροδότη. Η σχετική Σύμβαση Παραχώρησης βρίσκεται στην Νομική Υπηρεσία για συγγραφή των συμφωνηθέντων και τελικό νομοτεχνικό έλεγχο, και η υπογραφή θα γίνει μόλις ολοκληρωθούν οι σχετικές διεργασίες.